

Anvisning om miljöskydd vid husdjursskötsel

Miljöministeriets publikationer
2021:25

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Miljömisteriets publikationer 2021:25

Anvisning om miljöskydd vid husdjursskötsel

Miljöministeriet Helsingfors 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Miljöministeriet

© 2021 författare och miljöministeriet

ISBN pdf: 978-952-361-404-8

ISSN pdf: 2490-1024

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsingfors 2021

Anvisning om miljöskydd vid husdjurskötsel

Miljöministeriets publikationer 2021:25		Tema	Miljövård
Utgivare	Miljöministeriet		
Författare	Miljöministeriet	Sidantal	131
Språk	svenska		

Referat

Syftet med anvisningen om miljöskydd vid husdjurskötsel är att främja att de nationella miljöskyddsmålen för husdjurskötsel uppfylls genom enhetliga förfaranden och tolkningar. Anvisningen är avsedd för de tillstånds- och tillsynsmyndigheter som avses i miljöskyddslagen samt för kännedom till intressegrupper. Anvisningen ersätter anvisningen om miljöskydd vid husdjurskötsel från 2010.

Anvisningen har utarbetats utifrån miljöskyddslagen. I anvisningen ingår en beskrivning av den lagstiftning som ska tillämpas på verksamheten samt rekommendationer och tillämpningsanvisningar. I anvisningen redogörs för en god miljöskyddsnivå vid husdjurskötsel. Anvisningen bygger på principen om bästa tillgängliga teknik (BAT) och principen om bästa praxis från miljösynpunkt (BEP).

Publikation har uppdaterats 11.11.2021, och materialet ersätter den version som publicerats 14.07.2021. Termen djurskyddsförordning har i hela publikationen ersatts med termen djurstallsförordning.

Nyckelord jordbruk, miljöskydd, husdjursproduktion, övervakning, husdjurskötsel

ISBN PDF 978-952-361-404-8 **ISSN PDF** 2490-1024

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-404-8>

Kotieläintalouden ympäristönsuojeluohje

Ympäristöministeriön julkaisu 2021:25	Teema	Ympäristönsuojelu
Julkaisija	Ympäristöministeriö	

Tekijä/t	Ympäristöministeriö	Sivumäärä	131
Kieli	ruotsi		

Tiivistelmä

Kotieläintalouden ympäristönsuojeluohjeella pyritään edistämään, että kotieläintaloutta koskevat valtakunnalliset ympäristönsuojelun tavoitteet saavutetaan yhdenmukaisin menettelyin ja tulkinnoin. Ohje on tarkoitettu ympäristönsuojelulain mukaisten lupa- ja valvontaviranomaisten käyttöön sekä tiedoksi sidosryhmille. Ohje korvaa 2010 annetun kotieläintalouden ympäristönsuojeluohjeen.

Ohje on laadittu ympäristönsuojelulain lähtökohdista. Ohje sisältää kuvauksen kotieläintilojen toimintaan sovellettavasta lainsäädännöstä, sekä suosituksia ja soveltamisohjeita. Ohjeessa kuvataan hyvä kotieläintalouden ympäristönsuojelutaso ja se on laadittu parhaan käyttökelpoisen tekniikan (BAT) ja ympäristön kannalta parhaan käytännön (BEP) periaatteille.

Julkaisu on päivitetty 11.11.2021 ja aineisto korvaa aikaisemmin, 14.07.2021 julkaistun version. Termi djurskyddsförordning on korjattu kautta julkaisun käsitteellä djurstallsförordning.

Asiasanat maatalous, ympäristönsuojelu, kotieläintuotanto, kotieläintalous, valvonta

ISBN PDF	978-952-361-404-8	ISSN PDF	2490-1024
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-404-8>

Guidelines for environmental protection in animal husbandry

Publications of the Ministry of the Environment 2021:25	Subject	Environmental protection
--	----------------	--------------------------

Publisher	Ministry of the Environment
------------------	-----------------------------

Authors	Ministry of the Environment
----------------	-----------------------------

Language	Swedish	Pages	131
-----------------	---------	--------------	-----

Abstract

The purpose of the guidelines for environmental protection in animal husbandry is to promote the achievement of the national environmental objectives concerning livestock production with harmonised procedures and interpretations. The guidelines are intended to be used by the permit and control authorities referred to in the Environmental Protection Act, and for information to various other stakeholders. The guidelines replace the guidelines for environmental protection in animal husbandry published in 2010.

The main perspectives of the guidelines are those of the Environmental Protection Act. The guidelines include a description of the legislation applicable to the operations, as well as recommendations and application instructions. The guidelines describe the good standard of environmental protection, and they are based on the principles of the best available technology (BAT) and best environmental practices (BEP).

Publication is updated on 11 November 2021 and this version replaces the previous one published on 17 July 2021. The term *djurskyddsförordning* has been replaced with the correct term *djurstallsförordning* throughout the publication.

Keywords	agriculture, environmental protection, livestock production, control, animal husbandry
-----------------	--

ISBN PDF	978-952-361-404-8
-----------------	-------------------

ISSN PDF	2490-1024
-----------------	-----------

URN address	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-404-8
--------------------	---

Innehåll

1	Inledning	9
1.1	Miljökonsekvenser av husdjurskötsel.....	10
2	Förteckning över förkortningar och lagar	12
DEL I Lagstiftning om miljöskydd inom jordbruk		
3	Lagstiftning samt mål för miljöskyddet inom jordbruk	16
3.1	Miljöskyddslagen och miljöskyddsförordningen.....	16
3.1.1	Nitratförordningen.....	17
3.1.2	Kommunala miljöskyddsföreskrifter.....	17
3.1.3	Föreläggande i syfte att hindra förorening.....	18
3.2	Direktivet om industriutsläpp.....	18
3.3	Direktivet om utsläppstak samt mål för luftvården.....	19
3.4	Klimatreglering och mål.....	20
3.5	Lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen.....	22
3.5.1	Mål för vatten- och havsvården.....	23
3.5.2	Mål för skyddet av grundvatten.....	24
3.5.3	Återvinning av näringsämnen.....	24
3.6	Vattenlagen.....	26
3.6.1	Dikning.....	27
3.6.2	Uttag av vatten.....	27
3.7	Avfallslagstiftningen.....	28
3.8	Mål för naturens mångfald.....	28
3.9	Markanvändnings- och bygglagstiftningen.....	30
3.10	Kemikalie- och kemikaliesäkerhetslagstiftningen.....	31
3.11	Miljöskadeförsäkring.....	32
4	Miljötillstånds- och anmälningsförfarande	34
4.1	Tillstånds- eller anmälningspliktig verksamhet.....	34
4.1.1	Miljötillstånd för fjärrgödselstad.....	39
4.2	Tillståndsansökan och anmälan.....	39
4.2.1	Anmälan.....	41
4.2.2	Natura-bedömning.....	42
4.2.3	Bästa tillgängliga teknik, BAT.....	42
4.2.4	Rådgivning för sökande.....	43
4.3	Behandling av tillståndsansökan och anmälan samt beslutsprocess.....	43
4.3.1	Delgivning och information om ansökan.....	44
4.3.2	Utlåtanden.....	45
4.3.3	Förutsättningar för beviljande av miljötillstånd och meddelande av anmälningsbeslut.....	45
4.3.4	Meddelande av anmälningsbeslut.....	47
4.4	Beslut om miljötillstånd och anmälan.....	48
4.4.1	Innehållet i tillståndsbeslutet och bestämmelser som meddelas.....	49

4.4.2	Bestämmelser som meddelas i anmälningsbeslutet.....	50
4.4.3	BAT-slutsatser gällande svin- och fjäderfäskötsel.....	50
4.4.4	Bestämmelser om uppgifter som ska rapporteras regelbundet.....	51
4.5	Sökande av ändring och verkställighet av beslut	52
4.6	Delgivning och information om beslut	53
4.7	Ändring av verksamheten.....	53
4.7.1	Väsentlig förändring i verksamheten.....	55
4.8	Undanröjande av beslut	56
5	Övriga tillstånd och anmälningar.....	57
5.1	Förfaranden vid hantering och upplagring av kemikalier	57
5.2	Anmälan om animaliska biprodukter och godkännande av anläggning.....	57
5.3	Avfallshanteringsregistret.....	58
5.4	Registrering som djurhållare.....	59
5.5	Kommunala hälsovårdsmyndighetens bestämmelser	59
6	Förfarandet vid miljökonsekvensbedömning dvs. MKB-förfarandet	60
6.1	Tillämpning av MKB-förfarandet	60
6.2	Faserna i MKB-förfarandet	63
6.3	Ändringsökande i MKB-förfarandet	66
7	Miljötillsyn	67
7.1	Tillsynsmyndigheter.....	67
7.2	Planering av miljötillsynen och bedömning av miljörisiker.....	68
7.3	Organisering av miljötillsynen	70
7.4	Administrativa och straffrättsliga metoder	71
7.5	Rapportering och sändning av tillsynsuppgifter till datasystemet för miljövärdsinformation.....	73
7.5.1	Rapportering i anslutning till BAT-slutsatser och E-PRTR-rapportering...	74
7.6	Störningar och särskilda situationer	74
7.7	Miljötillsynsavgifter.....	75
 DEL II Anvisning om miljöskydd vid husdjurskötsel		
8	Placering av djurstall.....	77
8.1	Lagstiftning om placeringen.....	78
8.2	Utbyggnad av djurstall	79
8.3	Placering av anmälningspliktigt djurstall.....	80
8.3.1	Avstånd till objekt som störs av lukter.....	80
8.3.2	Övriga avståndskrav	82
8.3.3	Avvikelse från minimiavståndet i anmälningsförfarandet.....	82
8.4	Placering av anmälningspliktigt djurstall.....	83
8.4.1	Beaktande av lukt i miljötillståndsförfarandet.....	83
8.4.2	Alternativ placering och ändring av ansökan i miljötillstånden.....	85
8.5	Placering på grundvattenområde	85
8.6	Anvisande av placering i planläggning.....	89

9	Djurstall, gödselstad och ensilagelager	90
9.1	Frånluft i djurstall	90
9.2	Lagring av gödsel och organiska gödselbrikat	90
9.2.1	Dimensionering av gödselstaden	92
9.2.2	Täckning av gödselstaden	93
9.2.3	Lagring av gödsel i stackar	94
9.2.4	Lagring av organiska gödselbrikat	96
9.3	Ensilagelager	96
10	Återvinning av gödsel	98
10.1	Tillräcklig gödselspridningsareal	99
10.2	Användning av gödsel och organiska gödselbrikat på grundvattenområden ...	100
10.3	Gödselseparering	101
10.4	Kompostering av gödsel från egen gård	101
10.5	Bearbetning av gödsel vid biogasanläggning	103
10.6	Gödselbrikat	104
10.7	Tillvaratagande av värme från gödsel och kylning av gödsel	105
11	Rastgårdar, utomhusuppfödning och betesgång	106
11.1	Rastgårdar	106
11.2	Fällor	107
11.3	Permanent utfodringsplatser	108
11.4	Uppfödning av nötkreatur för köttproduktion utomhus året om	108
11.5	Betesgång för djuren	109
11.6	Igloo-uppfödning av kalvar	110
12	Avfallshantering	112
12.1	Avfall från djurstall	113
12.2	Behandling av animaliska biprodukter	113
12.3	Döda djur	114
12.4	Bortskaffande av kadaver genom förbränning	115
12.5	Skämt foder	117
13	Avloppsvatten	118
13.1	Integrerad behandling av avloppsvatten i miljötillståndet eller anmälan	118
13.2	Djurstall som inte är miljötillstånds- eller anmälningspliktigt	119
13.3	Avloppsvatten från mjölkrum	119
13.4	Tvättvatten från djurstall	121
13.5	Avloppsvatten från personalrum	121
13.6	Sedimenterat slam och slam från slutna tankar	122
14	Kemikaliehantering och -upplagring	124
	Källor	126

1 Inledning

Syftet med anvisningen om miljöskydd vid husdjurskötsel är att främja att de nationella miljöskydds målen för husdjurskötsel uppnås genom enhetliga förfaranden och tolkningar. Anvisningen är avsedd för de tillstånds- och tillsynsmyndigheter som avses i miljöskyddslagen samt för kännedom till intressegrupper. Anvisningen ersätter anvisningen om miljöskydd vid husdjurskötsel från 2010.

På grund av ändringar som under de senaste åren gjorts i miljöskyddslagen och förordningar som utfärdats med stöd av denna ansåg miljöministeriet att det var viktigt att uppdatera anvisningen om miljöskydd vid husdjurskötsel. Den tidigare anvisningen om miljöskydd vid husdjurskötsel var från 2010 och därmed redan föråldrad. I revideringen av miljö tillståndsförfarandet överfördes största delen av de tillståndspliktiga djurstallen till anmälningsförfarandet och inkluderades i de kommunala miljöskyddsmyndigheternas behörigheter.

Miljöskyddslagen ligger till grund för anvisningen. I anvisningen hänvisas till förordningar, och dessutom har avsikten varit att återge innehållet i lagstiftningen gällande djurstall. I anvisningen beskrivs vad som räknas som god nivå på miljöskydd vid husdjurskötsel, och den bygger på principerna för bästa tillgängliga teknik (BAT) och för bästa praxis med tanke på miljön (BEP).

Anvisningen omfattar inte pälsdjursuppfödning¹, häststall^{2,3} och binärningar till husdjurskötsel såsom ostmejerier och små slakterier.

Denna anvisning är inte bindande för myndigheterna eller verksamhetsutövarna. I myndighetsverksamheten ska alltid prövning från fall till fall och de lokala omständigheterna tas i beaktande. Bestämmelserna som antecknats i tillstånds- och anmälningsbesluten gällande djurstall ska alltid motiveras både med faktagrunder från fall till fall för det aktuella

1 Anvisning om miljöskydd vid pälsdjursuppfödning, Miljöministeriet, Miljöförvaltningens anvisningar 2/2018. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161035>

2 Hevostallityöryhmän raportti (Häststallsarbetsgruppens rapport), Miljöministeriet 2008. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10138/135620/Hevostallity%C3%B6ryhm%C3%A4n%20raportti.pdf?sequence=1>

3 Hevostallien ympäristönsuojeluohje (Anvisning om miljöskydd för häststall) 4.11.2003 (Miljöministeriets kompendium 121)

djurskyddet och med rättsgrunder som tas upp i exempelvis miljöskyddslagen, avfalls-
lagen eller förordningar som utfärdats med stöd av dessa.

Sonja Pyykkönen från miljöministeriet svarade för uppdateringen av anvisningen. Mikko Jaakkola från närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland var till stor hjälp i uppdateringen. Arbetet stöddes av en bakgrundsgrupp som bestod av Sini Wallenius, Antero Nikander och Maarit Hellstedt från jord- och skogsbruksministeriet, Airi Kulmala från centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK, Seija Virolainen från Regionförvaltningsverket i Södra Finland samt Anne Polso närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten. Dessutom har många experter inom olika områden bidragit till beredningen av anvisningen.

Enligt utlåtandena på anvisningsutkastet anses anvisningen vara mycket viktig. Det mest centrala innehållet i utlåtandena har beaktats i anvisningen.

Vi tackar författarna, bakgrundsgruppen samt de övriga experterna som deltagit i uppdateringen av anvisningen. Efter fastställande av anvisningen skickar miljöministeriet denna till regionförvaltningsverken samt närings-, trafik- och miljöcentralerna för tillämpning i tillstånds-, tillsyns- och andra förvaltningsärenden.

1.1 Miljökonsekvenser av husdjurskötsel

År 2020 fanns det i Finland cirka 13 000 husdjursgårdar, av vilka de flesta i Sydvästra och Västra Finland samt Norra Savolax. Antalet husdjursgårdar har minskat under en längre tid, men det finns alltför många djur på gårdarna. I och med att gårdarna har blivit större ökar risken för lokala miljöproblem, vilket skapar press på att börja tillämpa allt effektivare miljöskyddsteknik på enskilda gårdar. Även om de största husdjursgårdarna tillämpar effektiv miljöskyddsteknik, kan koncentrationen av dessa till samma område leda till att den totala belastningen inom området ökar samt att risken för utsläpp i luft och vatten blir större. Luktölagenheter som försämrar den allmänna trivselen orsakas av djurstall, gödselslam, gödselbehandling och -spridning.

Vidare belastar utsläppen av näringsämnen från jordbruk vattendragen. Handelsgödsel, i synnerhet användningen av handelsgödsel fosfor, minskade betydligt på 1990-talet. Efter början av 2000-talet har användningen av näringsämnen och näringsämnesbalanserna varit ganska stabila. På 2010-talet har kvävebalansen varierat mellan 46 och 57 kg/ha och fosforbalansen mellan 3,7 och 5,9 kg/ha⁴. Trots att man i dag allt noggrannare beaktar gödselnäringsämnena i gödslingen har inte målet för minskningen av

4 <https://www.luke.fi/ruokafakta/sv/akermarksvaxter/kvave-och-fosforbalansen/>

näringsämnesbelastningen i vattendragen uppnått. Då det gäller utsläpp av näringsämnen har jordbrukets andel av den totala belastningen som orsakas av människornas aktiviteter accentuerats då punktbelastningen minskat. Långsiktiga och effektiva åtgärder måste vidtas i synnerhet inom problemområden för att kunna minska belastningen.

Beräknat enligt antalet djur 2017 uppstod det 15,5 miljoner ton husdjursgödsel i Finland. Denna mängd gödsel innehåller 19 000 ton totalfosfor och 76 000 ton totalkväve (efter lagring, exklusive gödsel som produceras under bete)⁵. Problemet är den regionalt ojämna fördelningen av gödsel och i synnerhet fosfor i denna.

Till följd av koncentrationen av husdjurskötseln och de allt större enheterna överskrider fosforhalten i gödseln inom vissa husdjursdominerade områden behovet av näringsämnen i växtodlingen. I synnerhet inom dessa områden borde gödseln kunna bearbetas så, att det vore ekonomiskt lönsamt att transportera denna från överskottsområden till underskottsområden. Det finns olika lösningar för gödselbearbetningen, till exempel separering, omvandling till biogas, kompostering, torkning och granulering. Det krävs framsteg för att kunna implementera olika metoder och omvandla gödseln till gödselindustri. I samarbete mellan Naturresursinstitutet och Finlands miljöcentral har en Näringsräknare⁶ ställts till förfogande för NTM-centralernas myndigheter. Räknaren kan användas för att följa upp de regionala volymerna av gödsel och andra näringshaltiga biomassor samt planera återvinningen.

Inom jordbruket uppstår förutom näringsutsläpp också olika typer av fast avfall och avloppsvatten. Lagring och hantering av dessa på gården kan leda till miljöförorening, lukt-olägenheter och osnygghet. Avfall från husdjurskötsel omfattar vanligtvis kadaver, tvättvatten från mjölkkrum och djurstall, avloppsvatten från personalrum, använd jordbruksplast och andra förpackningar, farligt avfall och skämt färskfoder.

I jordbruk uppstår också växthusgaser, till exempel metan och dikväveoxid. Metan frigörs från idisslarnas matsmältning och från gödsel, dikväveoxid från jordmånen och gödseln. Ammoniak avdunstar från husdjursgödsel i djurstall, och när gödsel lagras och sprids. Ammoniak avdunstar också från andra organiska och oorganiska gödselmedel som innehåller kväve. I fortsättningen bör allt större uppmärksamhet fästas vid att uppnå Europeiska unionens mål och de nationella målen. Det är också viktigt att förbättra energieffektiviteten och utnyttja förnybar energi i allt större utsträckning samt främja cirkulär ekonomi inom jordbrukssektorn.

5 Keinoja orgaanisten lannoitevalmisteiden käytön edistämiseen (Metoder för att främja användningen av organiska gödselindustri), Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2019:5. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161419>

6 <https://ravinnelaskuri.luke.fi/>

2 Förteckning över förkortningar och lagar

Förkortning	Författning eller förklaring
AL	Avfallslagen (646/2011)
Avfallsförordningen	Statsrådets förordning om avfall (179/2012)
Avloppsvattenförordningen	Statsrådets förordning om behandling av hushållsavloppsvatten i områden utanför avloppsnätet (157/2017)
BAT	Best Available Technique, bästa tillgängliga teknik
Biproduktlagen	Lagen om animaliska biprodukter (517/2015)
BREF-dokument	BAT-referensdokument, ofta sektorsspecifikt https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Paras_tekniikka_BAT/Vertailuasiakirjat
Direktivet om utsläppstak	National Emissions Ceilings Directive, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar, om ändring av direktiv 2003/35/EG och om upphävande av direktiv 2001/81/EG (EU) 2016/2284
Djurstallsförordning	Statsrådets förordning om anmälningspliktiga djurstall (138/2019)
E-PRTR	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 166/2006 om upprättande av ett europeiskt register över utsläpp och överföringar av föroreningar och om ändring av rådets direktiv 91/689/EEG och 96/61/EG
EU:s förordning om animaliska biprodukter	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002
FL	förvaltningslagen (434/2003)
Fågeldirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar
Förordning om animaliska biprodukter	Jord- och skogsbruksministeriets förordning om animaliska biprodukter (JSMf 783/2015)
Förordningen om byggande som understöds	Jord- och skogsbruksministeriets förordning om krav på miljöskydd för byggande som understöds (266/2019)

Förkortning**Författning eller förklaring**

Grannelagslagen	Lag angående vissa grannelagsförhållanden (26/1920)
Habitatdirektivet	Rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter
IE-direktivet	Industrial Emissions Directive, Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar)
JSMf	jord- och skogsbruksministeriets förordning
Kemikalielagen (599/2013)	
Kemikaliesäkerhetsförordningen (856/2012)	
Kemikaliesäkerhetslagen (390/2005)	Lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005)
Lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land (1407/2004)	
Lagen om ett system för identifiering av djur (238/2010)	
Lagen om gödselafabrikat (539/2006)	
Lagen om miljöskadeförsäkring (81/1998)	
MBL	Markanvändnings- och bygglagen (132/1999)
MKB-förordningen	statsrådets förordning om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (277/2017)
MKB-lagen	lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (252/2017)
MSF	statsrådets förordning om miljöskydd (713/2014)
MSL	Miljöskyddslagen (527/2014)
Naturvårdslagen (1096/1996)	

Förkortning**Författning eller förklaring**

NEC-direktivet	National Emissions Ceilings Directive, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar, om ändring av direktiv 2003/35/EG och om upphävande av direktiv 2001/81/EG (EUVL L 344, 17.12.2016, s. 1).
Nitratdirektivet	Rådets direktiv 91/676/EEG av den 12 december 1991 om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket
Nitratförordningen	Statsrådets förordning om begränsning av vissa utsläpp från jordbruk och trädgårdsodling (1250/2014)
NTM-central	närings-, trafik- och miljöcentral
Offentlighetslagen	Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)
PIPO-förordningen	Statsrådets förordning om miljöskyddskrav för medelstora energiproducerande enheter och energiproducerande anläggningar (1065/2017)
Statsrådets förordning om miljöskadeförsäkring (47/2015)	
Statsrådets förordning om avfallsförbränning (362/2003)	
Statsrådets förordning om räddningsväsendet (2011/407)	
Statsrådets förordning om skydd av nötkreatur (592/2010)	
Statsrådets förordning om vattenvårdsförvaltningen (1040/2006)	
Statsrådets förordning om ämnen som är farliga och skadliga för vattenmiljön (1022/2006)	
Vattenvårdslagen	Lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004)
VL	vattenlagen (587/2011)

DEL I

LAGSTIFTNING OM MILJÖSKYDD INOM JORDBRUK

3 Lagstiftning samt mål för miljöskyddet inom jordbruk

Målet för miljöskyddet är ett gott miljötillstånd. I miljöskyddet betonas förebyggande av olägenheter och försiktighetsprincipen. Syftet med miljöskyddet inom jordbruk är att minska vattendragens näringsbelastning genom att precisera gödselanvändningen, bekämpa erosion och utveckla odlingsmetoderna. Ett annat syfte är att effektivisera utnyttjandet av material och gödsel, minska riskerna som orsakas av avfall, avloppsvatten och kemikalier, bevara och främja biodiversiteten samt minska utsläppen av ammoniak och växthusgaser i luften. Miljöskyddet inom jordbruk styrs genom lagstiftning och ekonomiska styrmetoder samt genom att öka miljömedvetenheten.

3.1 Miljöskyddslagen och miljöskyddsförordningen

Miljöskyddslagen (527/2014, MSL) är en allmän lag om förebyggande av miljöförorening. De främsta syftena med lagen är att förebygga och minska förorening av miljön samt att säkerställa att miljön beaktas på ett enhetligt och övergripande sätt i beslut som gäller miljön. Den tillämpas på verksamhet som ger eller kan ge upphov till förorening av miljön. Med stöd av miljöskyddslagen har många av Europeiska unionens direktiv och förordningar som utfärdats med stöd av dessa verkställts.

I 6 § i miljöskyddslagen föreskrivs att verksamhetsutövaren ska känna till verksamhetens konsekvenser för miljön, verksamhetens risker för miljön och hanteringen av dem samt möjligheterna att minska verksamhetens negativa miljöpåverkan (*skyldighet att vara konsekvensmedveten*). Enligt 7 § i miljöskyddslagen ska verksamheten ordnas så att förorening av miljön kan förebyggas. Om förorening inte helt kan hindras, ska den minimeras så långt möjligt. Verksamhetsutövaren ska så långt möjligt minimera verksamhetens utsläpp till miljön och avloppsnätet. I miljöskyddslagen förbjuds förorening av jordmån och grundvatten (16–17 §). Föroreningsförbuden innefattar också ett förbud mot att ge upphov till risker. Föroreningsförbudet preciseras i statsrådets förordning om ämnen som är farliga och skadliga för vattenmiljön (1022/2006).

För verksamhet som medför risk för förorening krävs ett miljötillstånd, ett anmälningsbeslut eller också ska verksamheten registreras (MSL 27 §, 115 a §, 116 §). Också andra anmälningar som tas upp i MSL kan krävas för verksamheten (MSL, 12 kap.). Verksamheten ska uppfylla kraven i avfallslagen och får inte placeras i strid med naturvårdslagen eller planläggningen.

Statsrådets förordning om miljöskydd (713/2014, MSF) är en förordning som preciserar miljöskyddslagen och som innehåller närmare föreskrifter om behörighetsfördelningen mellan myndigheterna som beviljar miljötillstånd eller fattar beslut om anmälningar, innehållet i och handläggningen av miljötillståndsansökan och anmälan samt det mer exakta innehållet i ett beslut. Dessutom innehåller den närmare föreskrifter om anmälnings- och registreringsförfarandena samt tillsynen och vissa myndigheter.

3.1.1 Nitratförordningen

Rådets direktiv om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket (91/676/EEG) har verkställts genom statsrådets förordning om begränsning av vissa utsläpp från jordbruk och trädgårdsodling (1250/2014, nitratförordningen) som har utfärdats med stöd av miljöskyddslagen. Förordningen tillämpas på alla former av jordbruk och trädgårdsodling, med andra ord gäller den också för exempelvis alla djurstall och alla former av åker- och trädgårdsodling oavsett tillståndsplikten. Förordningen tillämpas på lagring av gödsel och organiska gödselmaterial, spridning av gödsel samt kvävegödsling. Förordningen innehåller också föreskrifter om andra skyldigheter, till exempel husdjursstall och inrättande av rastgårdar så, att det inte ger upphov till risk för förorening av grundvattnet. Också åtgärder för att minska ammoniakutsläppen tas upp i förordningen.

3.1.2 Kommunala miljöskyddsföreskrifter

Enligt 202 § i miljöskyddslagen får kommunerna meddela allmänna föreskrifter som är påkallade med tanke på de lokala förhållandena och som gäller kommunen eller någon del av den. Föreskrifterna är bindande, och brott mot dessa utgör en grund för tillsynsåtgärder och förvaltningstvång. Miljöskyddsföreskrifter kan utfärdas för att verkställa miljöskyddslagen och komplettera förordningar som utfärdats med stöd av denna. Miljöskyddsföreskrifterna kan vara strängare än regleringen i förordningarna. Det kan finnas bestämmelser om exempelvis att ett nytt djurstall ska anmälas till den kommunala miljöskyddsmyndigheten.

Miljöskyddsföreskrifterna gäller inte tillstånds-, anmälnings- eller registreringspliktig verksamhet, men verksamhetsutövare ska dock i annan än tillståndspliktig verksamhet iakttä

de kommunala miljöskyddsföreskrifterna⁷. De kommunala miljöskyddsföreskrifterna kan gälla exempelvis zoner och områden där restriktioner förekommer gällande användningen av gödsel och gödselpreparat samt miljöskadliga ämnen som används i jordbruket. Miljöskyddsföreskrifterna kan gälla exempelvis hanteringen av hushållsavloppsvatten.

3.1.3 Föreläggande i syfte att hindra förorening

Den kommunala miljöskyddsmyndigheten kan med stöd av 180 § i miljöskyddslagen utfärda en enskild bestämmelse om enskilda aktiviteter som medför en risk för förorening i syfte att förebygga föroreningen. Bestämmelsen kan gälla behövliga uppgifter som ska ges gällande åtgärder eller restriktioner, verksamhetskontroll, -information, -observation eller -övervakning. Föreläggandet kan inte gälla tillståndspliktig, anmälningspliktig eller registreringspliktig verksamhet. Föreläggandet ska vara skäligt med hänsyn till verksamhetens natur och hur betydande föroreningen av miljön är.

3.2 Direktivet om industriutsläpp

Syftet med direktivet om industriutsläpp (Industrial Emissions Directive, IED, 2010/75/EU) är att skydda miljön och hälsan samt genom miljötillstånd reglera miljökonsekvenserna av industrianläggningar. Enligt IE-direktivet organiserar Europeiska kommissionen informationsutbytet om bästa tillgängliga teknik mellan industrin och myndigheterna. Resultaten av informationsutbytet publiceras som BAT-referensdokument (BAT Reference Document, BREF) och BAT-slutsatser som är bindande för medlemsländerna. Direktivet om industriutsläpp har i Finland verkställts genom miljöskyddslagen och -förordningen. Direktivet gäller de största industri- och avfallshanteringsanläggningarna.

BAT-slutsatserna för intensiv uppfödning av fjäderfä eller gris⁸ publicerades 21.2.2017 och det uppdaterade BREF-dokumentet i juli 2017⁹. De olika tekniska lösningar som tas upp i eller svarar mot BAT-slutsatserna ska verkställas på gårdarna senast 21.2.2021. Efter publiceringen av slutsatserna har det krävts att de nya miljötillstånd som anhängiggjorts ska vara i enlighet med de nya slutsatserna.

7 Ojala, K., 2019. Utarbetande av miljöskyddsföreskrifter. Handbok för utarbetande av kommunala miljöskyddsföreskrifter <https://www.kommunforbundet.fi/publikationer/2019/2052-handbok-utarbetande-av-kommunala-miljoskyddsforeskrifter>.

8 http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/BREF/IRPP/JRC107189_IRPP_Bref_2017_published.pdf

9 Publicerades BREF-dokumentet på eippcb:s webbplats på adressen <https://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/>

Slutsatserna gällande avfallshantering (Waste Treatment Industries) tillämpas på kompostering av gödsel och bearbetning av denna vid biogasanläggningar. WT-BREF:s biologiska bearbetning omfattar exempelvis bearbetning av animaliska biprodukter, till exempel gödsel, genom kompostering (aerobisk bearbetning) eller rötning (anaerobisk bearbetning) i den utsträckning dessa inte omfattas av tillämpningsområdet för BAT-slutsatserna för intensiv uppfödning av fjäderfä eller gris.

3.3 Direktivet om utsläppstak samt mål för luftvården

I Europaparlamentets och rådets direktiv om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar (National Emission Ceilings Directive (EU) 2016/2284, NEC, direktivet om utsläppstak) sätts gränser för utsläpp av luftföroreningar upp: kväve- och svaveloxider, flyktiga organiska föroreningar, mikropartiklar och ammoniak. Utsläppsgränserna har satts upp för 2020 och de följande åren. I Finland har direktivet verkställts genom miljöskyddslagen och -förordningen. I lagen har nationella skyldigheter gällande utsläppsminskningen satts upp för 2020–2029 och 2030 framåt. Dessutom innehåller den föreskrifter om uppföljning av utsläppsinventarier. I syfte att uppnå målen för utsläppsminskningen sammanställdes det nationella luftvårdsprogrammet¹⁰ som innehåller åtgärder för att verkställa skyldigheterna gällande utsläppsminskning och förbättra luftkvaliteten.

Luftvård ska på samtliga beslutsnivåer konsekvent beaktas i all planering och alla beslut som påverkar luftkvaliteten. I synnerhet industrin och energiproduktionen, trafiken och jordbruket ger upphov till utsläpp i luften. Åtgärder för att minska ammoniakutsläppen gäller i synnerhet jordbruket.

För jordbruket har ett handlingsprogram sammanställts om åtgärder för att minska ammoniakutsläppen¹¹. För odlare har dessutom en handbok om minskning av ammoniakutsläpp från jordbruket sammanställts¹².

10 Nationellt luftvårdsprogram 2020, Miljöministeriet, Miljöministeriets publikationer 2019:7. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161508/Nationellt%20luftvardsprogram%202030.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

11 Toimintaohjelma maatalouden ammoniakkipäästöjen vähentämiseksi Suomessa (Handlingsprogram för minskning av ammoniakutsläpp från jordbruket i Finland), Jord- och skogsbruksministeriet, Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 1/2018 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-970-8>

12 Maatalouden ammoniakkipäästöjen vähentäminen, viljelijäopas (Minskning av ammoniakutsläpp från jordbruk: handbok för odlare), Jord- och skogsbruksministeriet 2020. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161984>

Allmänt sett är luftkvaliteten god i Finland, men ändå ger luftföroeningarna upphov till betydande olägenheter. Enligt miljöskyddslagen ska det i all verksamhet eftersträvas en sådan luftkvalitet att farliga eller skadliga ämnen eller föreningar inte förekommer i luft eller nedfall i sådana mängder att det orsakar olägenhet för hälsan, olägenheter för naturen och dess funktioner eller exempelvis trivseln i miljön.

Skyldigheterna att minska utsläppen från jordbruket grundar sig på skyldigheterna som satts upp i konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroeningar och direktivet om utsläppstak, i synnerhet skyldigheterna att minska ammoniakutsläppen. Ammoniak avdunstar från husdjursgödsel och kvävehaltiga gödslingsmedel. Av ammoniakutsläppen härstammar cirka 90 procent från gårdsbruk (inklusive pälsnäring). Ammoniakutsläppen från husdjurskötsel utgör cirka 86 procent av de totala utsläppen i Finland. I minskningen av ammoniakutsläppen har minskningen av utsläpp från nötkreaturssektorn en central roll. Minskningsåtgärder har föreslagits för bland annat mjölksektorn.¹³

De legislativa metoderna för att minska ammoniakutsläppen som härstammar från jordbruk omfattar åtgärderna i nitratförordningen samt påverkande genom miljötillstånd och anmälningsbeslut. Frivilliga åtgärder främjas genom jordbruksstöd. Ammoniakutsläppen påverkas också av jordbrukets strukturutveckling. De mest effektiva åtgärderna för att minska ammoniakutsläppen anknyter till lagring och spridning av gödsel. De främsta åtgärderna är att täcka över gödselstäderna och -stackarna samt placeringssprida gödseln och täcka över den med mylla så snart som möjligt.

3.4 Klimatreglering och mål

Syftet med Parisavtalet är att stoppa den globala uppvärmningen vid 2 grader, med sikte på att inte överstiga 1,5 grader. I EU har åtgärderna för att minska utsläppen indelats i tre sektorer: utsläppshandelssektorn, sektorn för fördelning av bördan samt sektorn för markanvändning, förändring av markanvändning och skogsbruk (s.k. LULUCF-sektorn¹⁴). Totalt sett har EU förbundit sig att minska utsläppen av växthusgaser med minst 55 procent

13 Lypsykarjanavetoiden ammoniakkipäästöjen nykytasoa ja vähentämismenetelmät (Ammoniakutsläpp från mjölkkoladugårdar, dagens nivå och metoder för att minska utsläppen), Forskning i naturresurser och bioekonomi 53/2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-453-3>

14 Sektorn för markanvändning, förändring av markanvändning och skogsbruk (faktorer som ska beaktas i EU:s klimatmål, <https://mmm.fi/lulucf>) Grundar sig på: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/841 av den 30 maj 2018 om inbegripande av utsläpp och upptag av växthusgaser från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk i ramen för klimat- och energipolitiken fram till 2030 och om ändring av förordning (EU) nr 525/2013 och beslut nr 529/2013/EU

senast 2030 jämfört med utsläppsnivån 1990. Åtgärderna för att minska utsläppen från jordbruket fördelas mellan LULUCF-sektorn och sektorn för fördelning av bördan. I fråga om skyldigheten att fördela bördan åligger det Finland att minska utsläppen med 39 procent jämfört med nivån 2005 senast 2030.¹⁵

Nationellt har Finland som mål att uppnå kolneutralitet senast 2035. Klimatlagen har en central roll då det gäller att uppnå målet. Denna innehåller föreskrifter om det klimatpolitiska planeringssystemet. Med hjälp av planeringssystemet konkretiseras åtgärderna som vidtas för att kunna minska utsläppen och anpassa sig till klimatförändringen. Klimatpolitiken styrs förutom av klimatlagen också av bland annat EU:s förpliktande reglering samt klimat- och energistrategin som bereds för varje regeringsperiod. Åtgärderna för att minska utsläppen av växthusgaser från jordbruket tas upp i Den klimatpolitiska planen på medellång sikt.

Jordbrukets andel av utsläppen av växthusgaser i Finland var cirka 13 procent 2019¹⁶. Utsläpp uppstår av bland annat användning av arbetsmaskiner, röjning, odlingsmarker, djurens matsmältning, gödselhantering och kalkning. I synnerhet röjning och dränering av mo- och torvmarker till åkrar ger upphov till stora och långvariga utsläpp av växthusgaser. Enligt utredningar finns det goda möjligheter att minska utsläppen av växthusgaser från jordbruket (t.ex.^{17,18,19}). De åtgärder som främst minskar utsläppen från jordbruket hänför sig till kontroll av utsläppen från organiska marker och produktion av biogas från gödsel.

Parallellt med minskning av utsläppen från jordbruket betonas också betydelsen av anpassning. I och med klimatförändringens framskridande varierar de hydrologiska förhållandena kraftigt från år till år, vilket kan försvåra organiseringen av jordbrukets aktiviteter och kräva beredskap. Till exempel ökad nederbörd kan leda till att gödselspridningen

15 Europeiska unionens klimatpolitik. Miljöministeriet.

<https://ym.fi/euroopan-unionin-ilmastopoliittika>

16 Finlands växthusgasutsläpp 2019. De totala utsläppens utveckling enligt sektor.

Statistikcentralen. https://www.stat.fi/til/khki/2019/khki_2019_2020-05-28_kat_001_fi.html

17 Klimatfärdplan för jordbruket. Färdplan för minskning av utsläppen av växthusgaser från jordbruket i Finland. Jord- och skogsbruksproducenternas centralförbund MTK.

https://www.mtk.fi/documents/20143/310288/MTK_Maatalouden_ilmastotiekartta_net.pdf/4c06a97a-c683-1280-65ba-f4666132621f?t=1597055521915

18 Hiilineutraali Suomi 2035 – Skenaariot ja vaikutusarviot (Klimatneutralt Finland 2035 – Scenarier och konsekvensbedömningar). VTT Technology 366,

<https://www.vttresearch.com/sites/default/files/pdf/technology/2020/T366.pdf>

19 Ilmastomuutoksen hillintävaihtoehtojen ja –skenaarioiden tarkastelu maa- ja elintarviketaloudessa vuoteen 2030 (Granskning av alternativen och scenarierna för att dämpa klimatförändringen inom jordbruket och livsmedelsekonomin senast 2030).

Forskning i naturresurser och bioekonomi 12/2015. https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/485742/luke-luobio_12_2015.pdf

försvåras inom ramen för de tillåtna tidsperioderna, vilket i sin tur kan påverka gödsellagringen. I utvecklingen av stora husdjursgårdar vore det viktigt att beakta konsekvenserna av klimatförändringen och behoven av att anpassa sig till denna, i synnerhet vid planering av förfarandena vid gödsellagring och -spridning, maskinkedjorna och arbetskraftstillgången.

3.5 Lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen

EU:s direktiv om ramarna för vattenpolitiken samt havsmiljöpolitiken har nationellt verkställts huvudsakligen genom lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004, vattenvårdslagen), miljöskyddslagen och vattenlagen (587/2011). Statliga och kommunala myndigheter samt andra organ som sköter myndighetsuppgifter ska i tillämpliga delar i sin verksamhet beakta de förvaltningsplaner som statsrådet godkänner enligt 17 § samt den havsförvaltningsplan som godkänns enligt 26 k § och den särskilda åtgärdsplan som avses i 26 g §. Beträffande beaktandet av förvaltningsplaner och havsförvaltningsplanen iakttas dessutom vad som bestäms någon annanstans i lag.

I 51 § i miljöskyddslagen föreskrivs att vid bedömningen av om konsekvenserna är betydande i enlighet med 49 § 1 mom. 2 punkten och 115 d § 2 mom. 2 punkten ska i miljötillståndet och i det beslut med anledning av anmälan som avses i 115 d § hänsyn tas till vad som i den förvaltningsplan eller havsförvaltningsplan som avses i lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen förs fram om de omständigheter som berör vattnets och den marina miljöns status och användning inom det område som påverkas av verksamheten.

I prövningen i anslutning till tillstånds- och anmälningsförfarandet är det viktigt att fästa uppmärksamhet vid vattenvårdsåtgärderna i djurstallen, om djurstallet ska placeras på ett ställe för vilket man i vattenvårdsplanen föreslår ytterligare åtgärder för att uppnå eller säkerställa god vattenstatus.

I sitt avgörande C-361/13 (s.k. Weser-avgörandet) bekräftade Europeiska unionens domstol att miljömålen för vattenvården är juridiskt bindande för medlemsländerna. Myndigheterna i en medlemsstat får inte utan tillämpning av det direktivenliga undantaget bevilja tillstånd för ett projekt som i fråga om status för vattenbildningen kunde leda till förfång för någon som helst kvalitativ faktor i det ekologiska tillståndet eller om ett projekt kunde äventyra uppnåendet av miljömålen inom utsatt tid. EU-domstolen kan påverka tolkningen, vilket innebär att tillståndsmyndigheterna är skyldiga att tolka bestämmelserna om behovet av tillstånd i miljöskyddslagen samt förutsättningarna för beviljande av tillstånd i enlighet med avgörandet som meddelats av unionens domstol. I tillståndsprövningen ska också förutsättningarna för beviljande av tillstånd jämföras med människornas övriga verksamhet inom influensområdet och den nya verksamhetens relativa andel

av denna. Detta innebär en prövning av huruvida den nya funktionen utgör en risk då det gäller att uppnå god status eller upprätthålla statusen.

3.5.1 Mål för vatten- och havsvården

Den nationella lagstiftningen om vatten- och havsvård grundar sig på vattenvårdslagen och förordningar som utfärdats med stöd av denna. Syftet med jordbrukets vattenvård är att dämpa den belastning av näringsämnen och fasta partiklar som orsakas vattendragen. I vattenramdirektivet²⁰ har man som mål satt upp god ekologisk och kemisk status för alla yt-, grund- och kustvatten samt god kvantitativ och kemisk status för allt grundvatten. I syfte att uppnå målen har man skapat ett system för planering av vattenvården. I detta utarbetas för vart och ett vattenvårdsområde en vattenvårdsplan där status för vattenansamlingarna bedöms, press som riktas mot status identifieras och behövliga åtgärder fastställs för att hantera pressen i syfte att uppnå miljömålen. De grundläggande vattenvårdsåtgärderna omfattar obligatoriska, dvs. legislativa metoder, samt frivilliga kompletterande åtgärder som i hög grad vidtas genom jordbruksstöden. I EU-domstolens avgörandepaxis under den senaste tiden har allt större vikt lagts vid målen för vattenvården, vilket ökar betydelsen av vattenvårdsplanering och behovet av att dämpa belastningen som kommer från land.

I havsstrategidirektivet²¹ har ett mål med god status för havsvattnet satts upp. I havsvårdsplanerna som avses i havsstrategidirektivet samlas de nödvändiga åtgärderna för att uppnå miljömålen. I fråga om den belastning som kommer från land beror uppnåendet av god status för havsmiljön i hög grad på huruvida vattenvårdsåtgärderna vidtas.

HELCOM-samarbete

Förutom EU-lagstiftningen och den nationella lagstiftningen som iakttas i Finland har Finland också förbundit sig till samarbete inom ramen för Konventionen om skydd av Östersjöområdet marina miljö, dvs. Helcom-samarbetet. Medlemsstaterna i Östersjöområdet har sedan 1974 samarbetat för att förbättra tillståndet i Östersjön. Den för medlemsländerna bindande Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area²² om förbättring av tillståndet i Östersjön innehåller också skyldigheter

20 Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område

21 Europaparlamentets och rådets direktiv om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område 2008/56/EU

22 Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area.
https://helcom.fi/media/publishingimages/Helsinki-Convention_July-2014.pdf

som gäller jordbruket. I HELCOM har Östersjöstaterna kommit överens om ett tak för näringsbelastningen i Östersjön och målen för att minska belastningen. Handlingsprogrammet för skydd av Östersjön 2021–2030, Baltic Sea Action Plan, kommer att omarbetas senast 2021.

3.5.2 Mål för skyddet av grundvatten

Grundvatten bildas då regn- och smältvatten absorberas till markskikten. I Finland är cirka 65 procent av hushållsvattnet grundvatten. Syftet med skyddet av grundvatten är att säkerställa god kemisk och kvantitativ status för grundvattnet. Enligt lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen får inte heller grundvattnets goda kvantitativa och kemiska status försämrats (förbud mot försämring). Grundvattnet är känsligt för föroreningar till följd av att ytan av grundvattnet ofta finns nära markytan och jordmånen är genomtränglig på grundvattenområdena i synnerhet på områden där grundvatten bildas.

I 16 § i miljöskyddslagen föreskrivs om förbud mot förorening av mark och i 17 § om förbud mot förorening av grundvatten. Det är viktigt att grundvattnet skyddas, eftersom det är mycket svårt och dyrt, i vissa fall till och med omöjligt, att rena förorenat grundvatten. Bestämmelser om sanering av mark och grundvatten finns i 14 kap. i miljöskyddslagen. Den som genom sin verksamhet har orsakat förorening av mark eller grundvatten är i första hand skyldig att sanera förorenad mark och förorenat grundvatten (MSL 133 §).

Inom jordbruket kan exempelvis djurstall, rastgårdar, fållor, bete, gödsling samt hantering och upplagring av kemikalier ge upphov till en risk för förorening av grundvatten. Inom många grundvattenområden har användningen av många växtskyddsmedel begränsats. Bland annat flytande bränslen och andra kemikalier, gödslingsmedel samt farligt avfall ska lagras och hanteras så att dessa inte ger upphov till en risk för förorening av grundvatten. Aktiviteter som orsakar en risk för förorening ska i första hand placeras utanför områden som klassificerats som grundvattenområden. Om anordnandet av verksamheten eller andra vägande skäl förutsätter att verksamheten förläggs till ett grundvattenområde, måste man genom åtgärder i fråga om konstruktion och driftsteknik se till att verksamheten inte medför fara för att grundvattnet förorenas. Tillståndsvillkoren för tillståndspliktig verksamhet samt de kommunala miljöskyddsföreskrifterna kan innehålla föreskrifter om grundvattenområden.

3.5.3 Återvinning av näringsämnen

Vid Östersjötoppmötet 2010 förband sig Finland att föregå som ett exempel gällande återvinning av näringsämnen. Sedan dess har återvinningen av näringsämnen främjats

i samarbete mellan olika ministerier²³. Ett av de mest centrala målen är att minst 50 procent av gödseln kan inkluderas i avancerad bearbetning inom områden som med tanke på vattendragen är känsliga senast 2025. De övriga målen omfattar bland annat att skapa ny affärsverksamhet samt introducera styrmetoder som främjar återvinning av näringsämnen, till exempel bidra till att förbättra tillgången på konkurrenskraftiga återvunna gödselafabrikat.

I Finland har man gjort omfattande utredningar av de regionala mängderna återvinningsbara näringsämnen, metoderna för att uppnå ett genombrott i återvinningen av näringsämnen^{24,25} samt utredningar gällande konsekvenserna av näringsämnesåtervinningen för vattenområdenas tillstånd²⁶. Enligt en uppskattning skulle det årliga mervärdet av näringsämnesåtervinningen uppgå till 510 miljoner euro, och fördelar skulle också uppnås då försörjningsberedskapen förbättras och miljöolägenheterna minskar²⁷. Det som anses vara viktigt är att gödseln utnyttjas som biogasråvara.

För detta ändamål har man undersökt möjligheterna att främja biogasgödsel²⁸ samt sammanställt ett nationellt biogasprogram²⁹.

23 Suomesta ravinteiden kierrätyksen mallimaa (Finland som modelland för återvinning av näringsämnen), Jord- och skogsbruksministeriets arbetsgrupp – promemoria 5/2011 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80830>

24 Kohti ravinteiden kierrätyksen läpimurtoa (Med genombrott i återvinningen av näringsämnen som mål), Forskning i naturresurser och bioekonomi 45/2017. https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/540214/luke-luobio_45_2017.pdf?sequence=12&isAllowed=y

25 Keinoja orgaanisten lannoitevalmisteiden käytön edistämiseen (Metoder för att främja användningen av organiska gödselafabrikat), Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2019:5. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161419/MMM_2019_5_Orgaaniset_lannoitevalmisteet.pdf?sequence=1&isAllowed=y

26 Ravinteiden kierrätys alkutuotannossa ja sen vaikutukset vesien tilaan - KiertoVesi-hankkeen loppuraportti (Återvinning av näringsämnen i primärproduktionen och konsekvenserna av denna för vattendragens status – Projektet KiertoVesis slutrapport), Finlands miljöcentralers rapporter 22/2019. <http://hdl.handle.net/10138/304956>

27 Ravinteiden kierron taloudellinen arvo ja mahdollisuudet Suomelle (Näringsämnesåtervinningens ekonomiska värde och möjligheter för Finland), Sitra, Sitras utredningar 99, 2015. <https://media.sitra.fi/2017/02/27174934/Selvityksia99-2.pdf>

28 Lantabiokaasutuen toteuttamisvaihtoehdot (Alternativ för förverkligande av stöd för gödselbiogas), Forskning i naturresurser och bioekonomi 40/2019. https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/544244/luke-luobio_40_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

29 Biokaasuohjelmaa valmistelevan työryhmän loppuraportti (Slutrapport från arbetsgruppen för beredning av ett biogasprogram), Arbets- och näringsministeriets publikationer 2020:3. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-482-2>

3.6 Vattenlagen

Vattenlagen (587/2011, VL) är en allmän lag som tillämpas på vattenhushållningsärenden. Syftet med denna lag är att främja, ordna och samordna användningen av vattentillgångarna och vattenmiljön så att användningen är samhälleligt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar, förebygga och minska olägenheter som orsakas av vatten eller av att vattenmiljön används, och förbättra vattentillgångarnas och vattenmiljöns tillstånd (VL 1:1).

Vattenlagen innehåller föreskrifter om bland annat tillståndsplikt, uttag av vatten, dikning, höjning av vattenståndet, utnyttjande av vattenkraft, vattenlagens ansökningsförfarande, ändringssökande och ersättningar. Enligt 1 kap. 7 § i VL verkar regionförvaltningsverket som tillståndsmyndighet i ärenden som tas upp i vattenlagen. I dikningsärenden omfattar de behöriga myndigheterna också den kommunala miljöskyddsmyndigheten och dikningsförrättningen. NTM-centralen och den kommunala miljöskyddsmyndigheten är tillsynsmyndigheter.

Behovet av vattentillstånd enligt vattenlagen indelas i två delar. För ett projekt krävs ett tillstånd som avses i vattenlagen enligt tillståndsplikten som föreskrivs i vattenlagen (VL3:3) eller om det ger upphov till konsekvenser som tas upp i vattenlagen (VL 3:2).

De vattenhushållningsprojekt som alltid är tillståndspliktiga (VL 3:3) omfattar bland annat uttag av vatten för ett vattentjänstverks behov eller för att föras bort för användning någon annanstans, annat uttag av grundvatten när det överstiger 250 kubikmeter per dygn, och andra åtgärder som medför att grundvattenförekomsten annat än tillfälligt minskar med minst 250 kubikmeter grundvatten per dygn. Ett tillstånd behövs också för permanent ändring av ett markområde till vattenområde genom höjning av vattenståndet i ett vattendrag.

För vattenhushållningsprojekt behövs ett vattentillstånd (VL 3:2) , om projektet kan ändra vattendragets läge, djup, vattenstånd, vattenföring, strand eller vattenmiljö eller grundvattnets kvalitet eller mängd och om förändringen leder till konsekvenser som tas upp i denna paragraf (VL 3:2.1). Som konsekvenser av ett vattenhushållningsprojekt nämns risk för översvämning, allmän vattenbrist, skadlig förändring av naturen och dess funktion, fara för hälsan, skada eller olägenhet för fiskbeståndet, annan kränkning av allmänt intresse. VL 3:2.2 och VL 3:2.3 innehåller dessutom bestämmelser om för vilka konsekvenser av ett vattenhushållningsprojekt det behövs ett tillstånd.

3.6.1 Dikning

Nedan behandlas regleringen av dikning på en allmän nivå. Föreskrifter om dikning finns i 5 kap. i vattenlagen (paragraferna 1–39). Den projektansvarige ska göra en anmälan till NTM-centralen om annan än obetydlig dikning minst 60 dygn innan dikningen inleds. En anmälan ska också göras för underhåll av dike, om ett dike kan anses ha förvandlats till en bädd i ett naturliknande tillstånd. Också diken som förvandlats även kraftigt kan med tiden återgå till ett naturliknande tillstånd, och då bedöms dessa enligt vattenlagen på samma sätt som små vattendrag som ursprungligen befunnit sig i ett naturliknande tillstånd. Utifrån anmälan kan NTM-centralen ge en uppmaning om att ansöka om ett tillstånd som avses i vattenlagen eller om en dikningsförrättning.

Dikning, användning och underhåll av dike kräver ett tillstånd som avses i vattenlagen, om åtgärden kan leda till förorening av vattenområdet eller andra negativa konsekvenser för vattendrag. Ansökan om tillstånd lämnas till regionförvaltningsverket. En dikning kan leda till att vattenkvaliteten försämras exempelvis så, att näringsämnesbelastningen ökar eller försurning uppstår inom vattenområdet som tar emot torrlägningsvattnet.

3.6.2 Uttag av vatten

Bestämmelser om uttag av vatten finns i 4 kap. vattenlagen. Lagen innehåller föreskrifter om uttag av både ytvatten och grundvatten. Uttag av ytvatten omfattar uttag av vatten från vattendrag, diken och rännilar. Ägaren till eller innehavaren av ett vattenområde får utan tillstånd ta ut ytvatten under vissa förutsättningar.

Uttag av vatten på eget område är tillåtet utan vattentillstånd när det är fråga om uttag av ytvatten för sedvanlig förbrukning på egen fastighet (VL 4:2.1). Om vattnet i ett vattendrag inte förslår för alla, kan den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten på ansökan genom ett beslut begränsa uttaget av vatten från vattenområdet. Ägaren eller innehavaren av ett område får också ta ut grundvatten för sedvanlig användning på fastigheten (VL 4:2.3).

Vattenlagens kapitel om uttag av vatten innehåller också bestämmelser om exempelvis uttag av ytvatten och grundvatten från någon annans område (VL 4:3 ja 4:4), sammanjämkning av behoven att ta vatten (VL 4:5), beslut om uttag av vatten och giltighetstiden för tillstånd att ta vatten (VL 4:6 ja 4:7). Tillståndsmyndigheten kan också begränsa vattenuttaget (VL4:10).

Tillståndsmyndigheten kan i ett beslut om uttag av vatten eller separat förordna att ett område kring en grundvattentäkt ska vara skyddsområde (VL 4:11.1). Ett skyddsområde kan fastställas, om det är nödvändigt att begränsa användningen av området

för att trygga vattenkvaliteten eller grundvattenförekomstens avkastningsförmåga. Också området som omger en ytvattentäkt kan fastställas som skyddsområde. (VL 4:11.2).

3.7 Avfallslagstiftningen

Syftet med avfallslagen (646/2011) är att förebygga den fara och skada för hälsan och miljön som avfall och avfallshantering orsakar och att minska avfallets mängd och skadlighet, främja ett hållbart utnyttjande av naturresurserna, säkerställa en fungerande avfallshantering och förhindra nedskräpning. Denna tillämpas på avfall, avfallshantering och nedskräpning samt på produkter och verksamheter som ger upphov till avfall. Kap. 2 i avfallslagen innehåller föreskrifter om de allmänna skyldigheterna och principerna som ska iakttas i all verksamhet. Statsrådets avfallsförordning (179/2012) har utfärdats med stöd av avfallslagen och innehåller närmare bestämmelser om avfall och avfallshantering.

Avfallslagen har en nära koppling till miljöskyddslagen. Ett miljötillstånd innehåller närmare bestämmelser om avfall som uppstår i anläggningsdriften och om avfallshanteringen. Ett miljötillstånd krävs för användning eller hantering av avfall vid en anläggning eller yrkesmässig användning av avfall. På avfallshanteringen tillämpas de BAT-slutsatser om avfallshantering som tas upp i direktivet om industriutsläpp (Waste Treatment Industries, WT-BREF).

Avfallslagen och förordningarna gällande avfallssektorn kommer att uppdateras 2021 så att de svarar mot EU:s reviderade direktiv om avfallssektorn.

3.8 Mål för naturens mångfald

I 20 § i grundlagen (731/1999) föreskrivs att var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det viktigaste verktyget för att säkerställa naturens mångfald i Finland är naturvårdslagen (1096/1996) som för tillfället revideras. De centrala elementen i naturvårdslagen samt EU:s natur- och fågeldirektiv³⁰ omfattar skydd av rödlistade arter och naturtyper. Utbudet av skyddsmetoder omfattar inrättande av skyddsområden och vård av habitat, beslut om avgränsning av arter och naturtyper, planering av markanvändningen samt rådgivning och handledning.

I FN-konventionen om biologisk mångfald uppsätts för alla parter en skyldighet att säkerställa den biologiska mångfalden på alla nivåer: genetisk mångfald, organismer, naturtyper samt mer omfattande ekosystem som bildas av dessa. Finlands biodiversitetsstrategi

³⁰ Naturdirektivet 1992/43/EEG, Fågeldirektivet 2009/147/EG

och handlingsprogrammet för att genomföra strategin svarar mot FN-konventionens (CBD) Aichimål³¹ som gäller att stoppa försämringen av naturens mångfald.

EU:s biodiversitetsstrategi innehåller EU:s egna mål samt mål för den globala biodiversitetsutvecklingen efter 2020³². EU har förbundit sig att stoppa utarmningen av mångfalden samt bevara och återställa sitt ekosystem. EU vill föregå som exempel i de globala förhandlingarna som ordnas för att stoppa utarmningen av biodiversiteten och säkerställa ekosystemet. Naturen inom jordbruksområden har en viktig roll i EU:s biodiversitetsstrategi.

Jordbruksområdena är betydande med tanke på naturens mångfald. Nötkreaturs- och fårgårdar har en nyckelposition då det gäller att bevara de artmässigt mest värdefulla vårdbiotoperna som skapats genom traditionellt jordbruk, till exempel ängar, åkrar och hagmarker. Enligt rödlistningsbedömningen för arterna i Finland³³ är alla vårdbiotoper rödlistade. Betande husdjur bidrar till den sedvanliga fältnaturens mångfald också på gräsbetesmarker. Gödseln är en viktig resurs för många insekter, som i sin tur är till nytta för många av jordbruksområdenas fågelarter, till exempel svalor och starar.

Ett annat centralt mål är att bevara artbeståndets mångfald och de ekosystemtjänster (till exempel pollinering och biologisk bekämpning) som arterna erbjuder inom odlingsområdena. Fältrenarna och andra områden där odlingseffektiviteten är låg har minskat kraftigt. Det centrala vore att bevara tillräckligt många öppna, obrukade områden, till exempel obrukade renar, skyddsremсор och -zoner samt långvariga trädor samt naturvårds- och biodiversitetsfält. Mångsidig växtföljd, odling av mångårigt gräs, blandodling, så ringa användning som möjligt av växtskyddsmedel och ekologisk odling bidrar till åkernaturens mångfald.

Odling av insektpollinerade odlingsväxter, till exempel rybs och åkerbönor, bidrar till att bevara pollinerarnas mångfald. Utnyttjande av fleråriga blomsterremсор på åkrar skulle även bidra till att bevara förutom pollinerarna också ryggradslösa rovdjur i det biologiska växtskyddet. I mindre skala ligger pressen från jordbruket också på strandhabitat som försvagas framförallt när strandbetet och strandängarna minskar samt växer igen till följd av eutrofiering.

31 Biodiversitetskonventionen innehåller 20 Aichimål, och syftet med dessa är att integrera biodiversitetstänkandet på alla nivåer i samhället och förvaltningen, minska pressen på biodiversiteten, säkerställa biodiversiteten samt stärka fördelarna som denna ger och effektivisera implementeringen av åtgärderna.

32 Avsikten är att godkänna den globala ramen vid FN:s biodiversitetskongress 2021.

33 Rödlistningen av arterna i Finland – Röda boken 2019
<http://hdl.handle.net/10138/299501>

3.9 Markanvändnings- och bygglagstiftningen

Markanvändnings- och bygglagen (132/1999, MBL) samt byggförordningen (895/1999) som utfärdats med stöd av denna och andra förordningar innehåller föreskrifter om bland annat allmänna förutsättningar för byggande, väsentliga tekniska krav samt tillståndsförfarandet och myndighetstillsynen i anslutning till byggande.³⁴ De väsentliga tekniska kraven gäller konstruktionernas hållfasthet och stabilitet, brandsäkerhet, sundhet, driftsäkerhet, tillgänglighet, bullerbekämpning och ljudförhållanden samt energieffektivitet. Närmare bestämmelser och anvisningar om byggande samlas i Finlands byggbestämmelsesamling³⁵. För byggande av och utbyggnad av byggnader, till exempel ett djurstall och anknytande gödselstäder och andra byggnader krävs ett bygglov. För byggande av en konstruktion behövs ett åtgärdstillstånd som ansöks hos den kommunala byggnadstillsynsmyndigheten (MBL 125 §, 126 §, 126 a §, 130 §).

Om byggandet grundar sig på en plan kan planen innehålla planbestämmelser som ska tillämpas på byggandet. Varje kommun ska dessutom ha en byggnadsordning (MBL 14 §). Det kan också bli aktuellt att tillämpa föreskrifterna i denna i ett enskilt byggprojekt. I byggnadsordningen kan exempelvis tillståndsförfarandet ha rationaliserats.

Om miljöstillstånd enligt miljöskyddslagen behövs för den verksamhet som byggandet avser och lagen om samordning av vissa miljörelaterade tillståndsförfaranden (764/2019) inte tillämpas på behandlingen av tillstånden, får avgörandet av bygglovsärendet uppskjutas till dess miljöstillståndsärendet är avgjort, om det är motiverat med beaktande av byggnadens användningsmöjligheter eller den planerade verksamhetens miljökonsekvenser (134 § 3 mom.). En byggnad eller en del av den får inte tas i bruk förrän byggnadstillsynsmyndigheten vid slutsynen har godkänt den för ibruktagande (153 §, 153 a §). En förutsättning för att förrätta slutsyn är att miljöstillståndet vunnit laga kraft.

I 137 § i markanvändnings- och bygglagen föreskrivs om särskilda förutsättningar för bygglov på områden i behov av planering. Ett avgörande om behov av planering förutsätts inte för ekonomibyggnad som hör till en redan befintlig bostad eller lantgård, liksom en byggnad som behövs för bedrivande av jord- och skogsbruk eller en binäring till det och som hör till ett redan befintligt landsbygdsföretag (137 § 2 mom.). Dessa omfattar exempelvis produktions- och lagerbyggnader samt djurstall. Byggandet får dock inte vara till förfång för planen. För byggande som avviker från planen ska en dispens som avses i 23 kap. i MBL ansökas innan bygglov ansöks.

³⁴ Den pågående totalrevideringen av markanvändnings- och bygglagen kan resultera i ändringar i föreskrifterna.

³⁵ https://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Lainsaadanto_ja_ohjeet/Rakentamismaarayskokoelma

Byggandet styrs också av lagstiftningen om byggprodukter³⁶. Syftet med denna är att säkerställa att informationen om byggprodukter är tillförlitlig och jämförbar när planeraren och byggaren bedömer lämpligheten av produkterna för objektet som ska byggas.

3.10 Kemikalie- och kemikaliesäkerhetslagstiftningen

Syftet med kemikalielagen (599/2013) är att skydda hälsan och miljön mot risker som kemikalier ger upphov till. I verksamhet som ger upphov till en risk för förorening av miljön ska de principer och skyldigheter som tas upp i kemikalielagen och Europeiska unionens kemikalielagstiftning (t.ex. REACH-förordningen (EG) 1907/2006³⁷ och CLP-förordningen (EG) Nr 1272/2008) om säker användning av kemikalier iakttas i syfte att förebygga miljöförorening och risker för förorening. De rodenticider och insekticider samt desinfektionsmedel som används i verksamheten är biocider som ska vara i enlighet med kemikalielagen och biocidförordningen ((EU) Nr 528/2012).

Syftet med kemikaliesäkerhetslagen (390/2005) är att förebygga och avvärja skador på person, miljö och egendom vilka förorsakas vid tillverkning, användning, överföring, upplagring, förvaring och annan hantering av farliga kemikalier samt explosiva varor. Lagen tillämpas också på användning, lagring och förvaring av kemikalier för djurstall. Kemikaliesäkerhetsförordningen (856/2012) innehåller bestämmelser om säkerhetskraven vid industriell hantering och upplagring av sådana kemikalier som avses i kemikaliesäkerhetslagen. Förordningen innehåller bestämmelser om placeringen av hanterings- och upplagringsområden för farliga kemikalier samt egentliga säkerhetskrav som ställs på hantering och upplagring av kemikalier och anknytande konstruktioner och anläggningar. I kemikaliesäkerhetsförordningen förpliktas verksamhetsutövare att också ha beredskap för eventuella olyckor.

Statsrådets förordning om övervakning av hanteringen och upplagringen av farliga kemikalier (685/2015) innehåller bestämmelser om bland annat förvaring av farliga kemikalier (kap. 6) och tillstånds-, anmälnings- och förvaltningsförfaranden i anslutning till upplagring.

³⁶ <https://ym.fi/lainsaadanto-rakentaminen-ja-maankaytto>

³⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG

Handels- och industriministeriets beslut om hantering och upplagring av farliga kemikalier på distributionsstation (415/1998) innehåller krav som ställs på distributionsstationernas cisterner, distributionsanordningar och distributionsområden. Det tillämpas på distributionspunkter vid jordbruksenheter där cisternernas totala volym är minst 10 m³.

På oljeeldningsaggregat vid jordbruksenheter tillämpas handels- och industriministeriets beslut om oljeeldningsaggregat (314/1985). På underjordiska oljecisterner tillämpas handels- och industriministeriets beslut om periodisk besiktning av underjordiska oljecisterner (344/1983). Föreskrifter om konstruktionen på och utrustningen för cisterner för lagring av brännbara vätskor finns i handels- och industriministeriets beslut om brännbara vätskor (313/1985, kap. 5 och 6).

Föreskrifter om växtskyddsmedel finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG samt i lagen om växtskyddsmedel (1563/2011). Växtskyddslagen (1563/2011) innehåller bestämmelser om korrekt och hållbar användning av växtskyddsmedel samt minskning av riskerna som användningen av dessa ger upphov till.

3.11 Miljöskadeförsäkring

Den lagstadgade miljöskadeförsäkringen tryggar i sista hand som ersättare den skadelidandes rättigheter i det fall att ersättningar inte kan indrivras från den som orsakat skadan. Försäkringen ersätter endast sådana miljöskador som avses i lagen om ersättning för miljöskador (81/1998). Som miljöskada ersätts bland annat av verksamhet orsakad förorening av vatten, luft eller jordmån och person- och föremålsskador till följd av denna samt ekonomiska skador som är större än ringa. Ersättning kan utgå för exempelvis avloppsvattenläckage eller förorening av grundvatten. Försäkringen ersätter också kostnader för skadebekämpning och återställande av förstörd miljö.

Försäkringsskyldiga är sådana privaträttsliga sammanslutningar som bedriver verksamhet som kräver miljötillstånd enligt miljöskyddslagen (527/2014) och för vilken tillståndsansökan avgörs av den statliga miljötillståndsmyndigheten enligt 34 § i miljöskyddslagen. De privaträttsliga sammanslutningarna omfattar aktiebolag, öppna bolag, kommanditbolag, andelslag, ideella föreningar och stiftelser. Vanligtvis är en försäkringsskyldig som bedriver husdjursskötsel således ett aktiebolag, vars djurstall har ett av den statliga miljötillståndsmyndigheten beviljat miljötillstånd.

Miljöskadeförsäkringen gäller inte för anmälningspliktiga djurstall. Försäkringsskyldigheten upphörde 1.1.2020 för djurstall som regionförvaltningsverket tidigare beviljat ett

miljötilstånd, men som i dag i fråga om storleken är anmälningspliktiga och för vilka övervakningen av tillstånden de facto överförs till den kommunala miljömyndigheten.

En miljöskadeförsäkring ska tecknas hos ett skadeförsäkringsbolag inom tre månader efter att verksamheten har inletts. En försummelse av försäkringsskyldigheten leder till att Miljöförsäkringscentralen påför en gottgörelse som höjts med en förhöjningskoefficient. Den statliga tillsynsmyndigheten övervakar att försäkringsskyldigheten iakttas.

Ur den lagstadgade miljöskadeförsäkringen ersätts miljöskador som åsamkats utomstående i det fall att den som orsakat miljöskadan lagt ned sin verksamhet, gått i konkurs eller på annat sätt konstaterats vara insolvent. Ur miljöskadeförsäkringen ersätts också skador som orsakats av en försäkringsskyldig som verkat utan försäkring samt skador som orsakats av parter som inte har kunnat fastställas. Ur försäkringen ersätts endast miljöskador som orsakats efter 1.1.1999.

Ur miljöskadeförsäkringen ersätts inte miljöskador som ett företag åsamkat sig självt, till exempel sanering av jordmån till följd av att olja runnit ut. För dessa händelser kan ett företag teckna en frivillig miljöförsäkring. Oljeskador har också på annat sätt avgränsats så att de inte omfattas av systemet med miljöskadeförsäkringar. Oljeskyddsfonden verkar under miljöministeriet och ersätter kostnaderna för oljeskador och bekämpningen av dessa på land- och vattenområden i det fall att man inte känner till vem som orsakat skadan eller om den som orsakat skadan inte kan ersätta kostnaderna. Oljeskyddsfonden är ett sekundärt alternativ då det gäller ersättning av kostnader för oljeskador och bekämpning av dessa. De ersättningar som betalats ur fonden återkrävs av den som orsakat skadan eller någon annan som primärt svarar för skadan.³⁸

38 Oljeskyddsfonden <https://ym.fi/sv/oljeskyddsfonden>

4 Miljötilstånd- och anmälningsförfarande

4.1 Tillstånds- eller anmälningspliktig verksamhet

En verksamhetsutövare ska sörja för att hen har ett i miljöskyddslagen avsett, uppdaterat tillstånds- eller anmälningsbeslut för djurhållning. Föreskrifter om tillståndspliktiga verksamheter och behöriga myndigheter finns i 4 kap. och i bilaga 1 till miljöskyddslagen. Föreskrifter om anmälningsskyldigheten finns i 10 a kap. och i bilaga 4 till miljöskyddslagen. Djurenhetskoefficienter som ska användas i vissa fall för att bestämma om djurstall kräver tillstånd och anmälan anges i bilaga 3.

Tillstånds- eller anmälningsplikt som grundar sig på antalet djur

Tillstånds- eller anmälningsplikten gällande djurstall grundar sig på djurhållning i ett djurstall (MSL 27 §, 115a §, bilagorna 1 och 4 till lagen). Som djurstall betraktas produktionsbyggnader och fällornas skydd för oväder eller jämförbara konstruktioner. Djurstallets operativa delar omfattar bland annat

- lagring, hantering och i viss uträkning även utnyttjande av gödsel
- hantering, lagring och avledning av tvätt- och avloppsvatten från mjölkkrummet och andra utrymmen
- lagring, behandling och utnyttjande av avfall
- framställning och lagring av foder
- rastning, utomhusuppfödning och bete
- brännoljecisterner för djurstallets verksamhet (t.ex. uppvärmning av utrymmena, tankning av arbetsmaskiner och fodertorkning)

Anmälnings- och tillståndsplikten fastställs utifrån djurart och antalet djur samt det totala antalet djurenheter. Om alla djur i ett djurstall är av samma art och i samma uppfödningsskede bestäms anmälnings- eller tillståndsplikten utifrån antalet djur. Om djuren som hålls i ett djurstall är av olika arter eller i olika uppfödningsskeden bestäms tillstånds- eller anmälningsplikten utifrån djurenheterna.

För ett djurstall krävs ett miljötilstånd, om det finns minst

- 300 mjölkkor, 500 slaktnötkreatur eller 600 dikor,
- annat djurstall där antalet djurenheter är minst 3 000

För djurstallet krävs ett miljötilstånd, om det är en direktivanläggning med mer än

- 2 000 platser för slaktsvin, 750 dikor eller 40 000 fjäderfäplatser

För djurstallet krävs ett anmälningsbeslut om:

- a. det finns minst 50 mjölkkor, 100 slaktnötkreatur, 130 dikor, 60 hästar eller ponnyer, 250 tackor eller getter, 100 fullvuxna suggor, 250 slaktsvin, 4 000 värphönor eller 10 000 broilrar
- b. en eller flera andra djurarter än de som nämns i punkt a, där det totala antalet djurenheter är minst 250. i det fall att det största antalet djurenheter i djurstallet av de produktionsdjur som avses i punkt a utgörs av ungdjur, bestäms gränsen för anmälningsplikten dock enligt antalet djurenheter omvandlat till antal djurenheter för fullvuxna produktionsdjur,
- c. flera produktionsdjur av de slag som nämns i punkt a eller b och som inte är direkt anmälningspliktiga med stöd av antalet djur av de slag av produktionsdjur som nämns i punkt a bestäms utifrån antalet djurenheter uträknat med djurenhetskoefficienterna i bilaga 3. I sådana fall sammanräknas antalet djurenheter för alla de olika produktionsdjuren och totalsumman jämförs med den till djurenheter omräknade gräns för anmälningsplikten som fås för produktionsdjuret med det största antalet djurenheter och där anmälningsplikt inträder.

Exempel:

- Det finns djurplatser för 60 000 broilrar. Djurstallet har mer än 40 000 fjäderfäplatser, dvs. det är tillståndspliktigt. Tillståndet behandlas av den statliga tillståndsmyndigheten.
- Det finns djurplatser för 1 800 slaktsvin. Djurstallet överskrider gränsen på 250 för anmälningsförfarande, men underskrider tillståndsgränsen på 2 000, med andra ord är djurstallet anmälningspliktigt. Anmälan behandlas av den kommunala miljöskyddsmyndigheten.
- Ett svinstall med integrerad produktion har djurplatser för 300 suggor och 2 001 slaktsvin. Totalt 2 781 djurenheter. Det totala antalet djurenheter underskrider gränsen för tillståndsplikt (3 000 djurenheter), men antalet slaktsvin överskrider gränsen för tillståndsplikt (2 000 djurenheter). Djurstallet är miljötillståndspliktigt, och tillståndet behandlas av den statliga miljöskyddsmyndigheten.
- Det finns djurplatser för 650 suggor och 300 avelssvin. Det totala antalet djurenheter på 1 990 underskrider gränsen på 3 000 djurenheter, med andra ord är djurstallet tillståndspliktigt. Anmälan behandlas av den kommunala miljöskyddsmyndigheten.

Andra förutsättningar för tillståndsplikt

Föreskrifter om den allmänna tillståndsplikten finns i 27 § i miljöskyddslagen. Oavsett antalet djur krävs ett miljötillstånd alltid, också för verksamhet som är mindre än den i bilaga 1 avsedda tillståndspliktiga verksamheten, den i bilaga 2 avsedda verksamheten som kräver registrering och i bilaga 4 avsedda tillståndspliktiga verksamheten, om

- verksamheten kan orsaka förorening av vattendrag, när det inte är fråga om ett projekt som är tillståndspliktigt enligt vattenlagen,
- avledande av avloppsvatten kan orsaka förorening av ett dike, en källa eller en i 1 kap. 3 § 1 mom. 6 punkten i vattenlagen avsedd rännil,
- verksamheten kan utsätta omgivningen för sådant oskäligt besvär som avses i 17 § 1 mom. i lagen angående vissa grannelagsförhållanden (26/1920).

Förutom i den första punkten verkar den myndighet som också annars skulle behandla en anmälan eller en tillståndsansökan för verksamheten som miljötillståndsmyndighet. En tillståndsansökan behandlas av den statliga miljötillståndsmyndigheten, om det är fråga om verksamhet som kan ge upphov till förorening av vattendrag.

Oavsett antalet djur behövs ett miljötillstånd också för verksamhet som förläggs till ett viktigt eller annat för vattenförsörjning lämpligt grundvattenområde (28 § 1 mom.). Ansökan om miljötillstånd för verksamhet som förläggs till ett grundvattenområde behandlas av den myndighet som också i annat fall skulle behandla en anmälan eller en tillståndsansökan för verksamheten.

För ett djurstall krävs ett miljötillstånd, om verksamheten utgör sådan verksamhet vid en direktivanläggning som avses i tabell 1 i bilaga 1 till miljöskyddslagen. Tillståndsansökan behandlas av den statliga miljötillståndsmyndigheten.

Ett miljötillstånd behövs också för verksamhet på vilken MKB-lagen tillämpas enligt projektförteckningen eller utifrån en diskretionär miljökonsekvensbedömning som avses i 3 § 2 mom. i lagen. I detta fall behandlas ansökan om miljötillstånd av den statliga miljötillståndsmyndigheten.

Tabell 1. Behovet av ett anmälnings-, tillstånds- och MKB-förfarande beror på djurarten och antalet djur.

MKB-förfarandet	<ul style="list-style-type: none"> • Enligt projektförteckningen <ul style="list-style-type: none"> • Mer än 85 000 kycklingar eller 60 000 hönor • Mer än 3 000 svin (vikt över 30 kg/svin) eller 900 suggor • För nya svingårdar eller hönshus/svingårdar eller hönshus som ska byggas ut samt övriga djurstall: MKB kan förutsättas genom prövning i ett enskilt fall med ett myndighetsbeslut
Tillståndsansökan till staten (direktivänläggning, för dem som omfattas av BAT-slutsatserna)	<ul style="list-style-type: none"> • Mer än 40 000 fjäderfäplatser* • Mer än 2 000 platser för slaktsvin avsedda för produktion (över 30 kg), eller mer än 750 platser för suggor
Tillståndsansökan till staten (annan anläggning)	<ul style="list-style-type: none"> • Minst 300 mjölkkor/600 dikor/500 köttnöt • Annat djurstall: minst 3 000 djurenheter • Kan orsaka förorening av vattendrag, och det är inte fråga om ett projekt som är tillståndspliktigt enligt vattenlagen
Tillståndsskyldig gentemot kommunen	<ul style="list-style-type: none"> • Grundvattenområden • Lagen angående vissa grannelagsförhållanden (26/1920, MSL 27 §) • Kan orsaka förorening av dike, källa eller rännil (MSL 27 §)
Anmälan till kommunen**	<ul style="list-style-type: none"> • Minst 4 000 värphöns/10 000 broilrar • Minst 100 suggor, inklusive grisar/250 slaktsvin • Minst 50 mjölkkor/130 dikor/100 köttnöt • Minst 60 hästar eller ponnyer • Minst 250 tackor eller getter • Annat djurstall: minst 250 djurenheter • Avledande av avloppsvatten kan orsaka förorening av dike, källa eller rännil (MSL 27 §)
Varken tillstånds- eller anmälningspliktig	<ul style="list-style-type: none"> • Verksamhet som omfattas av miljöskydds- och avfallsagstiftningen och annan lagstiftning samt nitratförordningen • Verksamhet som omfattas av de kommunala miljöskyddsföreskrifterna • Den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten kan meddela ett enskilt föreläggande för att förebygga förorening (MSL 180 §)

* med fjäderfä avses höns, kalkoner, pärlhöns, ankor, änder, gäss, vaktlar, duvor, fasaner, raphhöns och andra fåglar.

** I fråga om anmälningspliktiga djurstall ska beaktande också tas till beräkningsprinciperna som tas upp ovan i texten.

4.1.1 Miljötillstånd för fjärrgödselstad

Ett miljötillstånd kan krävas för en fjärrgödselstad, om verksamheten kan ge upphov till förorening av vattendrag, oskäligt besvär som avses i 17 § 1 mom. lagen om grannelagsförhållanden eller i det fall att gödsel bearbetas i en gödselstad för utnyttjande eller behandling av avfallet vid anläggning eller yrkesmässigt på det sätt som avses i 27 § i miljöskyddslagen. Det är alltid bra att försäkra sig om detta hos den kommunala miljöskyddsmyndigheten. Samtidigt finns det skäl att hos den kommunala myndigheten kontrollera huruvida byggandet kräver åtgärder som tas upp i markanvändnings- och bygglagen.

4.2 Tillståndsansökan och anmälan

Verksamhetsutövaren anhängiggör ett ärende genom att lämna en tillståndsansökan eller en anmälan. Ansökan eller anmälan anses ha mottagits när den har inkommit hos den behöriga myndigheten. Denna tidpunkt avgör också tidpunkten för anhängiggörandet av ärendet. En myndighet som av misstag har tillställts en handling för behandling av ett ärende i vilket myndigheten inte är behörig skall utan dröjsmål överföra handlingen till den myndighet som den anser vara behörig (förvaltningslagen 434/2003 21 §).

Tillståndsansökan ska lämnas in till den behöriga tillståndsmyndigheten elektroniskt.³⁹ (MSL 39 §). Vid behov kan handlingar med anknytning till ansökan, t.ex. omfattande kartor, vilka inte utan svårigheter kan granskas i ärendesystemet, fortfarande begäras som pappersversion. I tillståndstjänsten finns branschspecifika anvisningar för ifyllandet av en elektronisk tillståndsansökan. Också kommunerna har e-tjänster. Pappersblanketter ska användas, om e-tjänster inte används⁴⁰.

Till ansökan ska det fogas för tillståndsprövningen behövlig utredning om verksamheten och dess konsekvenser, om parterna och om andra relevanta omständigheter. Om ansökan gäller verksamhet som avses i MKB-lagen, ska det till ansökan fogas en miljökonsekvensbeskrivning enligt den lagen samt kontaktmyndighetens motiverade slutsats om denna (MSL 39 §). Till ansökan eller anmälan fogas övriga utredningar som är nödvändiga med tanke på beslutsprövningen (MSF 4 §).

Närmare föreskrifter om innehållet i tillståndsansökan eller anmälan finns i 2 kap. i miljöskyddsförordningen. Utöver uppgifterna om antalet djur och gödselstaden ska det finnas en utredning av arealen som står till förfogande för spridning av gödsel och urin eller

39 Regionförvaltningens e-tjänst <https://sahkoinenasiointi.ahtp.fi/sv/>

40 Miljövårdsblanketter för jordbruket [https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Arendehantering_tillstand_och_miljokonsekvensbedomning/Blanketter/Miljovardsblanketter_for_jordbruket\(9629\)](https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Arendehantering_tillstand_och_miljokonsekvensbedomning/Blanketter/Miljovardsblanketter_for_jordbruket(9629))

utnyttjandet av gödseln på annat sätt samt eventuella betes- och rastområden. Uppgifter ska också ges om adekvat lagringskapacitet för gödseln, lagringssättet och placeringen av gödselstäderna samt eventuella fjärrgödselstäder utanför jordbruksenheten eller planerade fjärrgödselstäder. Fjärrgödselstäder beviljas inte tillstånd i samband med handläggningen av tillstånd för djurstall, men dessa beaktas ändå vid beräkningen av att volymen för gödsellagring är adekvat. En ansökan eller anmälan som gäller en mjölkproduktionsgård ska innehålla en utredning av hur mjölkkrummets avloppsvatten hanteras (MSF 4 §). Ansökningar som gäller verksamhet på grundvattenområden som är lämpliga för vattenförsörjning ska innehålla utredning om grundvattnets tillstånd och markens beskaffenhet, tekniska skyddslösningar samt förslag på övervakning av grundvattnet (MSF 4 §).

Den som upprättar ansökan ska ha tillräcklig sakkunskap (MSL 39 § och 115 §). En väl formulerad ansökan eller anmälan påskyndar handläggningen av ärendet och kan minska antalet anmärkningar och reklamationer. Verksamhetsutövaren kan själv upprätta ansökan eller anmälan, men i allmänhet ska ritningar som har gjorts av en expert läggas fram för konstruktionerna i djurstall, gödselstäder och andra konstruktioner. Då det gäller en anmälan ska särskild uppmärksamhet fästas vid att övergripande uppgifter ges. Möjligheterna att komplettera uppgifterna är begränsade.

Om det finns ett sådant tekniskt och funktionellt samband mellan flera tillståndspliktiga verksamheter inom samma verksamhetsområde att det finns ett behov av att granska deras miljökonsekvenser eller avfallshantering tillsammans, ska tillstånd för verksamheterna sökas samtidigt (MSL 41§). Dessa verksamheter kan omfatta exempelvis ett djurstall och gödselbearbetning vid en biogas- eller komposteringsanläggning inom samma verksamhetsområde. I ett anmälningsförfarande tillämpas inte ansökan om tillstånd för verksamheter som finns inom samma verksamhetsområde. En anmälan som gäller ett djurstall och verksamheter som kräver ett tillstånd ska i detta fall behandlas separat.

I vissa situationer kan det bli aktuellt att bedöma huruvida det är fråga om ett enda djurstall eller separata djurstall. I dessa situationer kan det vara fråga om att många verksamhetsutövares djurstall placeras inom samma område så, att varje verksamhetsutövares djurstall separat underskrider gränsen för anmälnings- eller tillståndsplikten, men tillsammans överskrider de denna gräns. Det kan också vara fråga om en situation där djurstallen separat skulle höra till kommunens behörigheter, men sammantaget skulle verksamheten kräva ett tillstånd från den statliga myndigheten. Då måste det från fall till fall bedömas om det är fråga om en enda verksamhet eller separata verksamheter, och slutsatserna om tillståndsplikten ska dras utifrån denna bedömning.

Också kommissionen har i anslutning till BAT-slutsatserna för fjäderfäskötsel granskat definitionen anläggning och fastställt kriterier för när ett djurstall består av en eller flera anläggningar⁴¹.

Den behöriga myndigheten kan ålägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd eller lämna en anmälan, om verksamhetsutövaren har försummat denna skyldighet. Myndigheten kan dessutom utfärda föreskrifter om skydd av miljön innan ett tillstånd har godkänts eller ett beslut om anmälan har meddelats för verksamheten. Verksamheten kan också avbrytas eller förbjudas. Då det gäller försummelse av tillståndsansökan eller anmälningskyldigheten kan myndigheterna också tillämpa de övriga tillsynsmetoder och metoder för förvaltningstvång som tas upp i 18 kap. i miljöskyddslagen.

4.2.1 Anmälan

De uppgifter (MSF 2 kap.) som krävs i ansökan i ett anmälningsförfarande är ungefär de samma som krävs i en ansökan om miljötillstånd. Anmälan ska lämnas till en behörig myndighet senast 120 dagar innan verksamheten inleds.

Om anmälan är bristfällig kan den kompletteras en gång inom den tid som myndigheten bestämmer. Om en anmälan inte kompletteras inom utsatt tid eller om anmälan fortfarande är bristfällig efter komplettering undersöks inte anmälan, och verksamheten får inte påbörjas. Verksamhetsutövaren kan vid behov lämna in en ny, vidare kompletterad anmälan till myndigheten, varvid tidsfristen på 120 dygn börjar löpa från början.

Om tidigare miljötillståndspliktig verksamhet i dag är anmälningspliktig verksamhet gäller miljötillståndet för verksamheten, och det behövs ingen anmälan. Om ett gällande miljötillstånd eller anmälningsbeslut behöver ändras på grund av väsentliga ändringar i verksamheten eller av en i 89 § angiven orsak ska en anmälan lämnas, och det anmälningsbeslut som meddelas i ärendet ersätter det gällande miljötillståndet eller anmälningsbeslutet. Om verksamhetsutövaren har sökt ändring endast i en del av villkoren i det gällande tillståndet, meddelas de nya villkoren i anmälningsbeslutet och i beslutet antecknas att miljötillståndet förblir i kraft till övriga delar.

41 Guidance on Interpretation of "Installation" and "Operator" for the Purposes of the IPPC Directive. http://ec.europa.eu/environment/archives/air/stationary/ippc/pdf/installation_guidance.pdf.

4.2.2 Natura-bedömning

Efter behov fogas till tillståndsansökan och anmälan en bedömning som avses i 65 § i naturvårdslagen. I verksamhet som bedrivs inom eller i närheten av Natura 2000-områden ska kraven i 10 kap. i naturvårdslagen iakttas. Om ett projekt eller en plan antingen i sig eller i samverkan med andra projekt eller planer sannolikt betydligt försämrar de naturvärden i ett område som statsrådet föreslagit för nätverket Natura 2000 eller som redan införlivats i nätverket, för vars skydd området har införlivats eller avses bli införlivat i nätverket Natura 2000, ska den som genomför projektet eller gör upp planen på behörigt sätt bedöma dessa konsekvenser. Detsamma gäller ett sådant projekt eller en sådan plan utanför ett Natura 2000-område som sannolikt har betydande skadliga verkningar som når området.

4.2.3 Bästa tillgängliga teknik, BAT

En verksamhetsutövare som har ett djurstall ska i sin ansökan om miljötillstånd eller anmälan lägga fram en bedömning av tillämpningen av bästa tillgängliga teknik i den planerade verksamheten (MSF 3 §). Tillståndsvillkor som gäller hindrande och begränsning av utsläpp ska vara baserade på bästa tillgängliga teknik, men i tillståndsvillkoren får verksamhetsutövaren dock inte åläggas att använda endast en viss teknik (MSL 52 §).

I miljöskyddslagen (5 §) avses med bästa tillgängliga teknik, BAT-teknik (Best Available Technique),

- a. tekniskt och ekonomiskt genomförbara produktions- och reningsmetoder som är utvecklade till effektivaste och mest avancerade stadium, samt planerings-, bygg-, underhålls-, drifts- och avvecklingsmetoder som gör det möjligt att hindra eller på effektivaste sätt minska den förorening av miljön som verksamheten orsakar och som lämpar sig som grund för miljötillståndsvillkor,
- b. en teknik som är tekniskt och ekonomiskt genomförbar när den kan tas i allmänt bruk och till skäliga kostnader kan tillämpas inom branschen i fråga.

Syftet med tillämpning av bästa tillgängliga teknik är att hindra utsläpp från ett djurstall i miljön i den utsträckning det är möjligt med tillämpning av de för miljön mest effektiva, ekonomiskt realiserbara tekniska lösningarna och förfarandena.

Tillämpning av den nivåmässigt bästa tillgängliga tekniken för ett djurstall, till exempel behandling av frånluft eller gödsel, garanterar dock inte att förutsättningarna för beviljande av ett tillstånd uppfylls. Om placeringen av en verksamhet är dålig med tanke på miljön förutsätts tillämpning av mer effektiva eller många tekniska lösningar för beviljande av tillstånd. Avslag kan ges på tillståndsansökan, om nödvändiga tekniska lösningar inte

står till buds för att förhindra förorening av miljön eller om det inte finns adekvata ekonomiska förutsättningar för att tillämpa den aktuella tekniken. I de tillståndsvillkor som utfärdas enligt 53 § i miljöskyddslagen ska beaktande efter behov tas till energianvändningens effektivitet samt förebyggandet av olycksrisker samt förhindrandet av följder av olyckor. Bestämmelserna kan således gälla en utredning av möjligheterna att tillvarata energi.

4.2.4 Rådgivning för sökande

Enligt 8 § i förvaltningslagen (434/2003) ska myndigheterna ge sina kunder råd i anslutning till skötseln av ett förvaltningsärende. Enligt miljöskyddslagen (39 a §) ska tillståndsmyndigheten på begäran ge den sökande råd avgiftsfritt. På begäran ska sökanden ges information i elektronisk form om vilka uppgifter som ska uppges i tillståndsansökan och vilka utredningar som ska bifogas ansökan, vilka utlåtanden som kommer att begäras i ärendet och den tidsfrist som ska reserveras för detta. Efter behov kan tillståndsmyndigheten också arrangera ett samråd i tillståndsärendet. Till samrådet kan också kallas företrädare för andra myndigheter som deltar i tillståndsförfarandet och andra berörda parter. Den statliga miljö tillståndsmyndigheten ska alltid kalla in en företrädare för den statliga tillsynsmyndigheten.

4.3 Behandling av tillståndsansökan och anmälan samt beslutsprocess

På behandlingen av en ansökan om miljö tillstånd och en anmälan samt på besluten tillämpas bestämmelserna i miljöskyddslagen. I den utsträckning miljöskyddslagen inte innehåller föreskrifter om en viss omständighet iakttas bestämmelserna i den allmänna lagen, dvs. förvaltningslagen (434/2003, FL).

Tillståndsförfarandet och anmälningsförfarandet är förhandsövervakningsförfaranden där myndigheten meddelar ett överklagbart beslut. Ursprungligen ingick miljö tillstånd i miljöskyddslagen. Anmälningsförfarandet inkluderades i lagen 2019. I dag finns det i miljöskyddslagen ett separat kapitel (10 a) som tillämpas på anmälningsförfarandet för djurstall. Kapitel 10 innehåller föreskrifter om att många bestämmelser gällande ett miljö tillståndsärende kan komma att tillämpas i anmälningsförfarandet.

I 5 kap. i miljöskyddslagen föreskrivs i fråga om tillståndsansökan om utlåtanden, anmärkningar och åsikter, delgivning av och information om ansökan samt främjande av information, vilka delvis också tillämpas på anmälningsförfarandet (MSL 115 e §). Till sin natur är tillstånds- och anmälningsförfarandena offentliga, och genom bestämmelserna säkerställs

för parterna i ett tillståndsärende, myndigheterna och allmänheten omfattande möjligheter att delta och uttrycka sin åsikt gällande tillståndsansökan. Vid handläggningen av en ansökan om miljötillstånd och en anmälan ska myndigheten sörja för att i behövlig utsträckning hålla kontakt med myndigheter som samtidigt handlägger andra tillståndsärenden och planer för verksamheten.

Enligt 31 § i förvaltningslagen ska en myndighet se till att ett ärende utreds tillräckligt och på behörigt sätt innan ett avgörande meddelas (*officialprincipen*). En ansökan eller anmälan ska före kungörelse innehålla adekvata utredningar så att kraven i 34 § i förvaltningslagen och 11 § i miljöskyddsförordningen uppfylls. Det åligger den som ansöker om tillstånd eller lämnar en anmälan att göra de nödvändiga utredningarna (FL 31 §). Myndigheten ska ge sökanden tillfälle att komplettera ansökan och precisera bristerna i ansökan (MSL 40 §, HL 22 §). Underlåtelse att lämna uppgifter räknas till sökandens nackdel.

4.3.1 Delgivning och information om ansökan

Innan tillståndsmyndigheten avgör ett ärende ska den ge dem vilkas rätt eller fördel saken kan beröra tillfälle att framställa anmärkningar med anledning av tillståndsärendet eller anmälan. Andra än parterna ska ges tillfälle att framföra sin åsikt samt avge sin förklaring med anledning av sådana yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras. (MSL 43 §, FL 34 §)

Den behöriga tillståndsmyndigheten ska delge ansökan om miljötillstånd eller anmälningsbeslut genom offentlig kungörelse som publiceras på myndighetens webbplats (MSL 44 §, FL 62 a §).

Kungörelsen och ansökningshandlingarna ska hållas tillgängliga i minst 30 dagar. Kungörelsen och ansökningshandlingarna får trots bestämmelserna i 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) innehålla verksamhetsutövarens namn och uppgifter om verksamhetsställets placering. De personuppgifter som ska publiceras på en myndighets webbplats ska raderas från webbplatsen när beslutet har vunnit laga kraft. Information om kungörelsen ska med iakttagande av 108 § i kommunallagen (410/2015) också publiceras i kommunerna inom det område som påverkas av verksamheten. Dessutom ska information om offentliggörande av kungörelsen publiceras i minst en tidning med allmän spridning inom det område som påverkas av verksamheten, om inte ärendet är av ringa betydelse eller publicering annars är onödig. Kungörelsen ska separat delges de parter som saken särskilt berör. Den statliga tillståndsmyndigheten ska på sin webbplats publicera ett för allmänheten avsett sammandrag av tillståndsansökan.

4.3.2 Utlåtanden

Syftet med utlåtandeförfarandet är att säkerställa att myndigheten får tillgång till all information som behövs för att avgöra ett ärende. Innan ett beslut fattas ska myndigheten inhämta behövliga utlåtanden och utredningar från myndigheter samt andra berörda parter (MSL 42 §). Ett utlåtande ska begäras av de kommunala miljövårdsmyndigheterna i de kommuner där den i ansökan avsedda verksamhetens miljökonsekvenser kan uppträda, hälsoskyddsmyndigheten i den kommun där verksamheten är placerad samt myndigheter som bevakar ett allmänt intresse i ärendet och andra med tanke på tillståndsprövningen behövliga aktörer. Utlåtanden begärs efter behov av exempelvis landskapsförbundet och landskapsmuseet, om landskapsplanen innehåller bestämmelser som ska beaktas, såsom bestämmelser om ett landskapsområde.

Den kommunala miljövårdsmyndigheten ska begära utlåtande av NTM-centralen, om miljötillståndsärendet gäller förläggning av verksamhet till ett viktigt eller annat för vattenförsörjning lämpligt grundvattenområde (MSF 12 §). Den statliga miljötillståndsmyndigheten ska begära ett utlåtande av den statliga tillsynsmyndigheten, kommunen till vilken verksamheten som avses i ansökan förläggs och efter behov av de övriga kommunerna inom influensområdet.

4.3.3 Förutsättningar för beviljande av miljötillstånd och meddelande av anmälningsbeslut

Beslutsprövningen bildar en helhet där förutsättningarna för beviljande av ett tillstånd eller meddelande av ett anmälningsbeslut, bestämmelserna som ska utfärdas samt beslutets giltighetstid granskas samtidigt (RP 214/2013 rd). Miljötillstånd ska beviljas eller anmälningsbeslut meddelas om verksamheten uppfyller de krav som ställs i miljöskyddslagen och avfallslagen samt i de bestämmelser som har utfärdats med stöd av dem (MSL 48 § 2 mom.). För att miljötillstånd ska kunna beviljas krävs det (MSF 49 §, 115 d) att verksamheten, med beaktande av tillståndsvillkoren och verksamhetens placering, inte i sig eller tillsammans med andra verksamheter

1. medför olägenhet för hälsan,
2. medför någon betydande annan följd, eller risk för sådan,
3. medför förorening av jordmånen, grundvattnet eller havet på det sätt som avses i MSL 16–18 §,
4. leder till försämring av speciella naturförhållanden eller äventyrar vattenförsörjningen eller någon annan från allmän synpunkt viktig användningsmöjlighet inom det område som påverkas av verksamheten,
5. medför sådant oskäligt besvär som avses i 17 § 1 mom. i lagen angående vissa grannelagsförhållanden.

I miljöskyddslagen föreskrivs (7 §) att verksamhet som kan orsaka en risk för förorening av miljön i den utsträckning det är möjligt ska placeras så, att verksamheten inte ger upphov till förorening eller risk för sådan och att förorening kan förhindras.

Ett miljötillstånd beviljas eller ett anmälningsbeslut meddelas, om det finns förutsättningar för detta. I annat fall meddelas ett negativt beslut, dvs. avslag ges på ansökan. Om verksamheten inte ens efter komplettering uppfyller förutsättningarna för beviljande av tillstånd kan myndigheten genom en tillståndsbestämmelse undanröja ett hinder eller, om detta inte är möjligt, ge avslag på ansökan. I anmälningsförfarandet kan en ansökan kompletteras endast en gång. I fråga om tillståndsförfarandet har kompletteringen inte begränsats.

Ett tillstånd eller anmälningsbeslut meddelas att gälla tills vidare eller för viss tid (MSL 87 §). För djurstall meddelas ett beslut i allmänhet att gälla tills vidare. På verksamhetsutövarens ansökan kan det dock meddelas att gälla för viss tid eller om det finns sådana vägande skäl för det som hänger samman med verksamhetens särskilda egenskaper, med att den teknik eller de metoder som används är nya eller med att verksamhetens negativa konsekvenser är svåra att bedöma. Ett miljötillstånd som beviljats för viss tid upphör att gälla när tidsfristen går ut, om inte något annat anges i tillståndsbeslutet.

I sitt beslut i ärendet ska myndigheten beakta tillståndssökandens och övriga parter intressen på ett likvärdigt sätt. Av beslutet ska det framgå i vilken utsträckning och enligt vilka grunder omständigheterna som tas upp i utlåtandena och anmärkningarna har inkluderats eller inte i avgörandet (MSF 15 §).

I handläggningen av ansökan om miljötillstånd eller en anmälan ska följande omständigheter beaktas:

- Planläggningssituationen för det planerade området: ett djurstall får inte placeras i strid med detaljplanen eller så att användningen av ett område för vilket det finns en generalplan med rättsverkningar inte försvåras (MSL 12 §). Myndigheten ska också beakta bestämmelserna i landskapsplanen, till exempel gällande nationellt eller regionalt värdefulla landskaps- och kulturmiljöområden.
- Konsekvenser av verksamheten för grundvatten och jordmån: ett tillstånd eller ett anmälningsbeslut kan inte meddelas, om verksamheten orsakar en risk för förorening av grundvattnet eller förorening av jordmånen.
- Verksamheten får inte medföra olägenheter för hälsan: Olägenhet för hälsan är alltid, oavsett graden eller omfattningen, ett hinder för att bevilja tillstånd eller meddela ett anmälningsbeslut.

- Närhet till Natura 2000-områden och naturskyddsområden: tillstånd kan inte beviljas, om verksamheten ger upphov till negativa konsekvenser för naturvärdena för ett Natura 2000-område som avses i naturvårdslagen. De anmälningspliktiga verksamheterna är få till antalet, och därför ger de i allmänhet inte upphov till motsvarande negativa konsekvenser.
- Konsekvenser av verksamheten för grannar: verksamheten får inte ge upphov till oskäligt besvär som avses i lagen angående vissa grannelagsförhållanden.

I 51 § i miljöskyddslagen föreskrivs att det i prövningen av miljötillståndet och det beslut med anledning av anmälan ska tas hänsyn till vad som i den förvaltningsplan eller havsförvaltningsplan som avses i lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen förs fram om de omständigheter som berör vattnens och den marina miljös status och användning inom det område som påverkas av verksamheten. Vid bedömningen av platsens lämplighet ska hänsyn också tas till vad som sägs i den riskhanteringsplan enligt lagen om hantering av översvämningsrisker (620/2010) som avser platsen för verksamheten och det område som påverkas av verksamheten. I tillståndet och i beslutet med anledning av anmälan ska dessutom de planer och program som avses i 204 § i miljöskyddslagen beaktas i behövlig utsträckning.

4.3.4 Meddelande av anmälningsbeslut

I anmälningsförfarandet görs beslutsprövningen utifrån samma lagstiftning som i tillståndsförfarandet. I samband med beslutsprövningen kontrolleras huruvida bestämmelserna i miljöskyddslagen och förordningarna som utfärdats med stöd av denna uppfylls för verksamheten som avses i anmälan.

Myndigheten ska med anledning av en anmälan enligt 115 a § meddela ett beslut (anmälningsbeslut). Beslutet ska iaktas trots eventuellt ändringssökande. Myndigheter och de skadelidande har samma möjligheter att ingripa i förbrytelser och försummelser som de har enligt miljötillstånd. Ett positivt anmälningsbeslut kan meddelas, om verksamheten uppfyller kraven i miljöskyddslagen och avfallslagen. Verksamheten får inte heller vara i strid med naturvårdslagen eller planen. Vid handläggningen av en anmälan ska en kontroll göras av att verksamheten uppfyller de krav som föreskrivs i lagen samt förordningarna som utfärdats med stöd av denna och som gäller placeringen av verksamheten, utsläppen och förebyggandet av dessa, avfallet samt övervakningen av utsläppen från och konsekvenserna av verksamheten.

I fråga om anmälningsbeslut gäller vad som föreskrivs i MSL 39 a § om rådgivning till sökande, 85 § om delgivning av och information om tillståndsbeslut, 85 § 1 och 2 mom. om information om beslut, 87 § om tillståndets giltighet, 88 § om när tillstånd upphör att

gälla, 89 § om ändring av tillstånd, 90 § om ändring av tillstånd utifrån särskild utredning, 91 § om förlängning av tidsfrist, 92 § om förtydligande av tillstånd, 93 § om återkallande av tillstånd och 94 § om avslutande av verksamheten. Ett beslut med anledning av anmälan ska dessutom innehålla ett omnämmande av vad som i miljöskyddslagen föreskrivs om förhållandet mellan de villkor som ingår i beslutet och en förordning av statsrådet (MSF 15 a §).

I fråga om anmälningsförfarandet föreskrivs i miljöskyddslagen att verksamheten kan inledas på eget ansvar, om myndigheten inte meddelat något beslut inom tidsfristen på 120 dygn. Ett beslut som meddelas senare ska dock iakttas oavsett eventuellt ändringsökande. I anmälningsförfarandet inkluderas anmälan jämte bilagorna i beslutet.

I anmälningsbeslutet ska man försäkra sig om att djurstallet uppfyller de krav på minimiavstånd som satts upp i djurstallsförordningen (138/2019). Vid placering av en tillbyggnad till ett djurstall eller en tillbyggnad till en lagringsplats för stallgödsel får avvikelse göras från det minimiavstånd som föreskrivs i djurstallsförordningen på det sätt som avses i 3 § i förordningen. Beslut om avvikelse ska fattas i samband med anmälningsbeslutet. Beslutet fattas av myndigheten. Myndigheten ska försäkra sig om motiveringarna till att förutsättningarna för en avvikelse uppfylls och registrera dessa i beslutet. Förutsättningarna omfattar

- tillbyggnaden till ett djurstall och tillbyggnaden till en lagringsplats för stallgödsel kan inte på fastigheten placeras på någon annan plats som uppfyller kravet på minimiavstånd,
- verksamheten ger inte upphov till betydande luktolägenheter för de skadelidande.

4.4 Beslut om miljö tillstånd och anmälan

I ett beslut och bestämmelserna i detta ska ställning tas till specificerade krav som framställts i utlåtanden, anmärkningar och åsikter (MSL 83 §, 115 d §, 115 e §, FL 44 §). Bestämmelserna i ett tillstånds- och anmälningsbeslut ska alltid motiveras med både fakta från fall till fall för det aktuella djurstallet och juridiskt i enlighet med miljöskyddslagen, avfallslagen eller förordningar som utfärdats med stöd av dessa. En bestämmelse ska också vara tydlig och som sådan kunna övervakas, men ändå bildar bestämmelsen och motiveringen till denna en fast helhet. I motiveringarna anges varför en bestämmelse har meddelats och var det finns föreskrifter om denna. Dessutom ska en redogörelse ges för vilken föreskrift som ligger till grund för vilken bestämmelse. De fakta som ligger till grund för beslutet ska specificeras i motiveringarna. Om avslag ges på en ansökan eller anmälan ska motiveringar ges till vilken del och enligt vilken grund avslaget har getts.

Tillstånds- och anmälningsbesluten är avgiftsbelagda förvaltningsbeslut. Föreskrifter om den statliga tillståndsmyndighetens avgifter ges årligen i en förordning av statsrådet. Avgiftsgrunderna har indelats i tre klasser, och avgiften bestäms utifrån antalet djur. Kommunen fattar beslut om avgiften som ska uppbäras för ett anmälningsbeslut. Grunderna för avgifterna till kommunen fastställs närmare i en taxa som antas av kommunen.

4.4.1 Innehållet i tillståndsbeslutet och bestämmelser som meddelas

Ett miljötillstånd ska förenas med behövliga bestämmelser om (MSL 52 §, MSF 15 §) åtgärder som ska vidtas för att förebygga, minska eller reda ut förorening, risk för sådan eller olägenheter som orsakas av förorening. Syftet med bestämmelserna är att säkerställa verksamhetens lagenlighet och skapa förutsättningar för att tillåta verksamheten. När tillståndsvillkoren meddelas ska hänsyn tas till verksamhetens natur, egenskaperna hos det område där verksamhetens konsekvenser uppträder, verksamhetens sammantagna miljöpåverkan, den betydelse som åtgärderna för att hindra förorening har för miljön som helhet samt de tekniska och ekonomiska förutsättningarna att genomföra åtgärderna (MSL 52 §).

De mest centrala tillståndsvillkoren för hindrande av förorening utfärdas om

- högsta antalet djur i djurstallet,
- placeringen av djurstallet,
- djurstallets och gödselstädernas konstruktioner,
- samt lagring, behandling och tillvaratagande av stallgödsel och avfall,
- utsläpp och minskning av dessa.

De villkor som utfärdas får inte leda till väsentliga förändringar i de tekniska och ekonomiska principerna för projektet jämfört med projektet för vilket tillstånd söks.

I 83 § i miljöskyddslagen föreskrivs att om lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning tillämpas på projektet, ska det av tillståndsbeslutet framgå hur bedömningen har beaktats vid tillståndsprövningen. Av tillståndsbeslutet ska det dessutom framgå hur förvaltningsplanerna och havsförvaltningsplanen enligt lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen samt riskhanteringsplanerna enligt lagen om hantering av översvämningrisker har beaktats.

I syfte att uppfylla skyldigheterna som satts upp i avfallslagen kan bestämmelser utfärdas gällande minskning av avfallsmängden, insamling och bortförande, lagring, transport och återvinning av avfall samt avfallsredovisning (MSL 52 §, 58 §; AvfL 8 §, 13 §, 32 §, 118 §, 119 §).

Bestämmelserna om kontroll av verksamheten och utsläppen samt information om dessa för invånarna kan gälla av verksamheten orsakade luktutsläpp, kvaliteten på renat avloppsvatten som leds till vattendrag och miljökonsekvenserna av avloppsvattnet, resultat i kontrollen av utsläppen och andra uppgifter för tillsynen som skickas till tillsynsmyndigheten samt information om tidpunkten för spridning av gödsel (MSL 62 §; AvfL 118 §, 119 §, 120 §).

Bestämmelserna om åtgärder som ska vidtas vid störningar och i andra exceptionella situationer samt i samband med nedläggning av verksamheten kan gälla åtgärder som förutsätts att verksamhetsutövaren ska vidta för att förhindra eller lindra de negativa konsekvenserna. Bestämmelser kan utfärdas om exempelvis upprättande av en plan för bekämpning av miljöskador, upprätthållande av larmsystem eller upprätthållande av anordningar och utrustning för bekämpning av miljöskador. Bestämmelserna kan gälla anmälan av störningar eller exceptionella situationer till tillsynsmyndigheten, begränsningar av anläggningens verksamhet, avbrytande av verksamheten eller skyldighet att använda bränsle som orsakar så små utsläpp som möjligt (MSL 6 §, 52 §, 120 §, 134 §, AvfL 13 §).

4.4.2 Bestämmelser som meddelas i anmälningsbeslutet

I fråga om djurstall grundar sig anmälningsförfarandet i hög grad på den branschspecifika djurstallsförordningen som ersatt de mest centrala och vanligaste miljöskyddsbestämmelserna som utfärdats för djurstall. Avsikten har varit att på detta sätt förbättra förutsägbarheten av miljöskyddskraven och verksamhetsplaceringen. Precis som i ett tillståndsbeslut kan behövliga bestämmelser som svarar mot dem som togs upp i föregående kapitel också inkluderas i ett anmälningsbeslut. Genom bestämmelserna kan verksamheten begränsas och verksamhetens godtagbarhet säkerställas. Bestämmelser ska dock inte utfärdas i frågor som redan regleras i förordningar.

4.4.3 BAT-slutsatser gällande svin- och fjäderfäskötsel

I fråga om gränsvärdena, övervakningen och de övriga tillståndsvillkoren för de anläggningar, så kallade direktivanläggningar, som omfattas av tillämpningsområdet för direktivet om industriutsläpp, ska kravet gällande bästa tillgängliga teknik grunda sig på BAT-slutsatserna. Utsläppsgränsvärden ska anges i miljötillståndet så att de utsläppsnivåer som anges i slutsatserna inte överskrids under normala driftförhållanden (MSL 75 §). I fråga om svin och fjäderfä omfattar tillämpningsområdet för BAT-slutsatserna foder, fodertillverkning, djurhållning i djurstall, insamling och lagring av gödsel, bearbetning av gödsel vid jordbruksenheten (till exempel separering, kompostering och bearbetning till biogas), gödselspridning samt förvar av kadaver.

BAT-slutsatserna⁴² och BREF-dokumentet⁴³ för svin och fjäderfä gäller svin- och fjäderfägårdar som har mer än

- 40 000 fjäderfäplatser,
- 2 000 platser för produktionssvin (vikt över 30 kg) eller
- 750 platser för suggor.

I direktivet avses med fjäderfä hönsfåglar (höns), kalkoner, pärlhöns, broilrar, ankor, gäss, vaktlar, duvor, fasaner och raphöns. Med svinuppfödning avses uppfödning av avvanda grisar som börjar gödas när deras kroppsvikt är 30 kilogram. Uppfödningen av suggor omfattar sinsuggor (som ska betäckas och som är dräktiga) och grisande suggor samt gyltor.

4.4.4 Bestämmelser om uppgifter som ska rapporteras regelbundet

Verksamhetsutövaren ska föra bok med uppgifter för uppföljning av djurstallets verksamhet. Uppföljningsuppgifterna kan bestå av information som samlas in från och förvaras i olika källor. Följande uppföljningsuppgifter ska bevaras i fem år och på begäran företes den kommunala miljövårdsmyndigheten:

1. antalet djur,
2. den mängd stallgödsel enligt djurart och enligt typ av stallgödsel som uppkommer inom verksamheten, (m³/år),
3. leveransställen för eller mottagare av stallgödsel och tidpunkter för stallgödseleveranser enligt djurart och typ av stallgödsel,
4. nya eller förändrade åkerarealer som används för spridning av stallgödsel och avtal, samt
5. uppgifter om döda djur och leveransstället för dessa, antal djur (antal/år eller t/år) och tidpunkter. Till exempel leverans av kadaver till insamling, anläggning som producerar foder samt nedgrävda djur.

Tillstånds- och anmälningsbeslutet ska förenas med behövliga villkor om de uppföljningsuppgifter som regelbundet ska rapporteras till myndigheten och som kan bestå av ovan nämnda uppföljningsuppgifter eller av annan miljövårdsinformation som myndigheten behöver för övervakningen av djurstall.

⁴² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017D0302&from=EN>

⁴³ BREF-dokumentet publicerades på eippcb:s webbplats på adressen <https://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/>

I tillståndsbeslutet ges också bestämmelser om övervakningsskyldigheterna som förutsätts i BAT-slutsatserna samt E-PRTR-rapporteringen för svin- och fjäderfähus hållning.

4.5 Sökande av ändring och verkställighet av beslut

I 190 § i MSL föreskrivs att i ett beslut om miljötillstånd eller anmälan får ändring sökas genom besvär hos Vasa förvaltningsdomstol på det sätt som anges i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Den som är missnöjd med beslut som meddelas av Vasa förvaltningsdomstol kan begära en omprövning av beslutet genom att anföra besvär hos högsta förvaltningsdomstolen endast i det fall att högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Till beslutet fogas en besvärсанvisning (FL 47 §) där det anges hur en part som är missnöjd med ett beslut kan begära omprövning av beslutet samt ändring i avgiften som uppburits för behandlingen av detta. I besvärсанvisningen anges besvärсmyndigheten (Vasa förvaltningsdomstol), besvärstiden och från vilken tidpunkt den räknas samt bestämmelserna om besvärsskriftens innehåll, bilagor samt vilken myndighet som ska tillställas besväret.

Föreskrifter om besvärсrätten finns i 191 § i miljöskyddslagen. Besvär får anföras av parter som ansökt om tillstånd eller anmälningsbeslut samt de skadelidande, vilkas intressen eller rättigheter berörs av beslutet. Besvärсrätt har också registrerade föreningar och stiftelser vars syfte är att främja miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård eller trivseln i boendemiljön och inom vars verksamhetsområde miljökonsekvenserna uppträder. Dessutom kan den statliga tillsynsmyndigheten och myndigheter som bevakar allmänt intresse kräva ändring i ett beslut. Också den kommun där verksamheten är placerad och andra kommuner inom vars område verksamhetens miljökonsekvenser uppträder har samma rättigheter. Den statliga tillsynsmyndigheten och den kommunala miljövårdsmyndigheten har dessutom rätt att i syfte att bevaka det allmänna miljöskyddsintresset eller av annan grundad anledning anföra besvär över ett beslut genom vilket Vasa förvaltningsdomstol har ändrat eller upphävt dess beslut.

Tillståndspliktig verksamhet får i regel inte inledas eller ändras förrän det tillståndsbeslut som tillåter verksamheten har vunnit laga kraft (MSL 198 §). Tillståndsmyndigheten kan, av grundad anledning och under förutsättning att verkställigheten inte gör ändringssökandet onödigt, på begäran av den som ansöker om tillstånd, i tillståndsbeslutet förordna att verksamheten får inledas med iakttagande av tillståndsbeslutet trots att ändring har sökts, om sökanden för det fall att tillståndsbeslutet upphävs eller tillståndsvillkoren ändras ställer godtagbar säkerhet för att miljön återställs i ursprungligt skick (MSL 199 §).

Tillståndsmyndigheten kan i undantagsfall, under vissa förutsättningar, i tillståndsbeslutet förordna att verksamheten får inledas trots att ändring har sökts (MSL 199 §). Tillstånd att inleda verksamhet kan inte beviljas, om tvistefrågan gäller lämpligheten av verksamhetens placering. I ärenden som gäller tillstånd för djurstall är den mest centrala frågan nästan utan undantag godkännande av placeringen, och därför bör tillstånd för att inleda verksamheten inte beviljas för nya djurstall eller betydande utbyggnader av djurstall.

Anmälningsskyldig verksamhet får inte inledas förrän det har förflutit 120 dygn från det att anmälan gjordes (MSL 115 c §). Den myndighet som behandlar anmälan kan dock i beslutet gällande anmälan tillåta att verksamheten inleds tidigare än den nämnda tidsfristen. Verksamheten får inte inledas om anmälan har överförts till behandling i tillståndsförfarande eller om myndigheten fattar beslut om att lämna anmälan utan prövning eller meddelar ett beslut att förbjuda verksamheten. Beslutet ska iakttas trots eventuellt ändringsökande (MSL 115 d § 1 mom.).

4.6 Delgivning och information om beslut

Tillstånds- och anmälningsskyddsbeslut ska delges genom offentlig kungörelse (MSL 85 §, 115 e §, FL 62 a §). Föreskrifter om information om anmälningsskyddsbeslut finns i 85 § 2 mom. i miljöskyddslagen. Information behövs inte, om ärendet i fråga om betydelsen är så otydligt eller är av en sådan natur att de berörda parterna kan informeras om beslutet på något annat sätt, och i det fall att ärendet påverkar endast sökandens rättigheter eller intresse. Föreskrifter om till vilka parter både ett beslut om miljötillstånd och ett anmälningsskyddsbeslut ska skickas samt vilka som ska delges dessa finns i 85 § 3 mom.

4.7 Ändring av verksamheten

I miljöskyddslagen (170 §) förutsätts det att verksamhetsutövaren utan dröjsmål ska underrätta tillsynsmyndigheten om långvariga avbrott i verksamheten, avslutande av verksamheten, och andra med tanke på tillsynen väsentliga ändringar som gäller verksamheten och som kan påverka föroreningen av miljön eller efterlevnaden av bestämmelserna, beslutet med anledning av anmälan eller tillståndet. Också byte av verksamhetsutövare ska anmälas. Utifrån anmälan ska tillsynsmyndigheten överväga huruvida verksamhetsutövaren ska ansöka om ett nytt tillstånd, ändring i tillståndet eller lämna en anmälan, eller huruvida andra åtgärder bör vidtas i ärendet. Verksamhetsutövaren kan också själv ansöka om en ändring av miljötillståndet eller anmälningsskyddsbeslutet.

Tillståndsmyndigheten ska (MSL 89 §) dessutom på initiativ av en tillsynsmyndighet, den myndighet som bevakar allmänt intresse, den som orsakats olägenhet eller en i 186 § avsedd registrerad förening eller stiftelse ändra tillståndet, om

1. den förening eller risk för förening som verksamheten medför väsentligen avviker från vad som bedömts på förhand,
2. verksamheten har konsekvenser som är förbjudna enligt denna lag,
3. utsläppen kan minskas väsentligt utan oskäligen kostnader på grund av den bästa tillgängliga teknikens utveckling,
4. verksamhetens yttre förhållanden efter det att tillståndet beviljades väsentligt har förändrats och tillståndet därför behöver ändras,
5. det behövs för att tillgodose ett sådant efter beviljandet av tillståndet genom lag, statsrådsförordning eller en rättsakt av Europeiska unionen infört specificerat krav som är bindande och gäller förebyggande eller hindrande av förening av miljön.

Om ändring av tillståndet inleds på initiativ av någon annan än verksamhetsutövaren ska myndigheten innan den avgör ärendet höra verksamhetsutövaren och begära att hen ger in de redogörelser som behövs för bedömningen.

I vissa fall kan en ökning av antalet djur leda till att det för en i dag tillståndspliktig verksamhet krävs ett miljötillstånd, om antalet djur ökar. I denna situation krävs en ansökan om tillstånd, eftersom både det förfarande som förutsätts i miljöskyddslagen och myndigheten som övervakar beslutet byts.

Om antalet djur i djurstallet permanent är lägre än det som anges i tillstånds- eller anmälningsbeslutet, inklusive i situationer där omfattningen av verksamheten minskar så att den inte längre är i storleksklassen för en direktivanläggning, kan verksamhetsutövaren lämna en ansökan om ändring i tillstånds- eller anmälningsbeslutet så att det svarar mot verksamheten. Detta kan ha betydelse till exempel i situationer där det visar sig att ett djurstall är tillståndspliktigt. Djurstallet övervakas i enlighet med det gällande tillståndet, om inte än ändring har sökts för ett mindre antal djur.

På verksamhetsutövarens ansökan om ändring tillämpas föreskrifterna om tillståndsansökan i MSL 39 §. Utifrån ansökan ska myndigheten kontrollera beslutet och bestämmelserna i behövlig utsträckning. Ändringarna kan vara strukturella, till exempel radering av tidsfrister av engångskaraktär, om de förutsatta åtgärderna redan vidtagits, eller andra mindre ändringar eller korrigeringar har gjorts. I samband med kontrollen ska myndigheten överväga huruvida kraven i bestämmelserna svarar mot den nuvarande nivån på miljöskyddet. Ett beslut på en ändringsansökan ska innehålla information om innehållet

i redogörelserna som fogats till ansökan och ett motiverat avgörande om vilka bestämmelser som ändras samt de nya bestämmelserna inklusive motiveringar. I prövningen gällande förutsättningarna för beviljande av tillstånd eller meddelande av beslut kan man hänvisa till det tidigare beslutet.

4.7.1 Väsentlig förändring i verksamheten

Tillstånd ska sökas eller anmälan göras om ändringar som ökar utsläppen från eller konsekvenserna av utsläppen från en verksamhet och om andra väsentliga ändringar av verksamhet för vilken tillstånd redan beviljats eller anmälningsbeslut redan meddelats (MSL 29 och 115 a §). Ett tillstånd eller ett anmälningsbeslut behövs dock inte, om ändringen inte ökar miljöpåverkan eller riskerna, och beslutet eller anmälan inte behöver ses över på grund av ändringen av verksamheten.

En ändring av djurstallets verksamhet är ofta en utvidgning av verksamheten, vilket innebär att ändring av tillstånds- eller anmälningsbeslutet kan behövas när antalet djur ökar eller produktionsinriktningen ändras. Myndigheten ska från fall till fall göra en prövning av huruvida en utbyggnad eller tillbyggnad av produktionsbyggnader leder till att utsläppen ökar eller förändras, även om antalet djur inte ökar. I princip är det fråga om en väsentlig förändring i verksamheten, om det antal djur som tillåtits i tillståndet eller anmälningsbeslutet överskrids. Ändringar av gödselbehandlingen och ökade gödselvolymer är i allmänhet väsentliga ändringar av verksamheten. I ett tillstånds- eller anmälningsbeslut för ett djurskydd kan förändringar i åldersfördelningen tillåtas, om gödselmängden inte ökar och produktionsriktningen inte förändras. Det åligger tillsynsmyndigheten att utifrån de uppgifter som uppgetts av verksamhetsutövaren bedöma hur väsentlig förändringen är och förplikta hen till ett tillstånds- eller anmälningsförfarande.

Lagstiftningen innehåller inga föreskrifter om gränser eller tröskelvärden för när en förändring ska betraktas som väsentlig. Det väsentliga är däremot huruvida utsläppen och konsekvenserna ökar, och detta bedöms alltid från fall till fall. En ökning i utsläppen och konsekvenserna kan också ge upphov till olika effekter till följd av att byggnader, olika tekniska lösningar och placeringen av utrymmena på olika områden också inverkar. Det finns utrymmen där förhållandena gör att en förändring lättare kan betraktas som väsentlig än i andra utrymmen. De faktorer som inverkar är bland annat grundvattenområden, närheten till vattendrag och grannar.

4.8 Undanröjande av beslut

Föreskrifter om undanröjande av tillstånds- och anmälningsbeslut finns i 88 § i miljöskyddslagen. Tillståndsmyndigheten eller den myndighet som har behandlat en anmälan kan besluta att ett tillstånd ska upphöra att gälla, om

1. verksamheten har varit avbruten minst fem år i en följd eller verksamhetsutövaren meddelar att verksamheten inte inleds eller att verksamheten har avslutats,
2. verksamheten eller för dess inledande väsentliga åtgärder inte har påbörjats inom fem år efter det att tillståndet vunnit laga kraft eller inom en i tillståndsbeslutet angiven längre tid,
3. ansökan om översyn av tillståndet inte har gjorts i enlighet med 80 § 3 mom.

Vid behandlingen av ärendet tillämpas 96 §. Ärendet kan inledas av tillståndsmyndigheten på eget initiativ, av en tillsynsmyndighet, av verksamhetsutövaren, av kommunen eller av den som orsakats olägenhet.

5 Övriga tillstånd och anmälningar

5.1 Förfaranden vid hantering och upplagring av kemikalier

Räddningsmyndigheten övervakar ringa industriell hantering och upplagring av farliga kemikalier på det sätt som anges i kemikaliesäkerhetslagen. Verksamhetsutövaren ska till räddningsmyndigheten göra en anmälan om liten industriell hantering och upplagring av farliga kemikalier (kemikaliesäkerhetslagen 24 §). Anmälan ska också göras för ett djurstall, om de i tillsynsförordningen 685/2015⁴⁴ angivna gränserna för upplagring av kemikalier överskrids. Gränsen för anmälan om djurstall nås vanligtvis gällande bränslen, där gränsen för anmälan nås vid upplagring av exempelvis 10 ton diesel eller lätt brännolja (cirka 12 m³). Räddningsmyndigheten kan i sitt anmälningsbeslut sätta upp villkor för upplagring och hantering av kemikalier. Räddningsmyndigheten ska inspektera den anmälningskyldiges objekt innan det tas i användning och regelbundet övervaka att verksamheten bedrivs i enlighet med tillsynsplanen. Även då det gäller upplagring av mindre mängder kemikalier ska kraven i kemikaliesäkerhetslagstiftningen iakttas (390/2005, 856/2012 och 685/2015). Enligt 36 § i kemikaliesäkerhetslagen kan räddningsmyndigheten i ett enskilt fall begränsa de mängder farliga kemikalier som förvaras eller för förvaringen fastställa andra begränsningar eller villkor som har ansetts vara nödvändiga med tanke på säkerheten.

Lagstiftningen och förfarandena gällande hantering och upplagring av kemikalier behandlas närmare i anvisningen *Hantering och upplagring av farliga kemikalier på gårdar: Anvisning till miljöförvaltningsmyndigheten*⁴⁵.

5.2 Anmälan om animaliska biprodukter och godkännande av anläggning

Enligt lagen om animaliska biprodukter (517/2015) eller lagen om gödselbrikat (539/2006) kan driften av ett djurstall kräva en anmälan till Livsmedelsverket eller ett anläggningsgodkännande som beviljats av Livsmedelsverket. Anmälningskyldigheten

⁴⁴ Statsrådets förordning om övervakning av hanteringen och upplagringen av farliga kemikalier 685/2015

⁴⁵ Hantering och upplagring av farliga kemikalier på gårdar: Anvisning till miljöskyddsmyndigheten <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-209-9>

gäller inte djurstall som använder gödsel på den egna gården som sådan eller i bearbetad form. Anmälningsskyldigheten gäller inte heller gårdar som överlåter eller tar emot obehandlad eller behandlad gödsel från en gård till en annan, om gödseln kan spåras.

Vid hantering av animaliska biprodukter för eget bruk på gården krävs det för verksamheten att anmälningsskyldigheten uppfylls och att anläggningsgodkännande har meddelats på det sätt som avses i EU:s biproduktsförordning (EG (Nr) 1069/2009). Om gödsel eller exempelvis livsmedelsavfall och sedimenterat slam bearbetats genom kompostering eller rötning för att släppa ut produkten på marknaden, inklusive överlåta utan vederlag, och verksamheten inte befriats från anmälningsskyldighet (JSMf 11/12) tillämpas lagen om gödselafabrikat på verksamheten (anmälningsskyldighet, anläggningsgodkännande och krav som ställs på produkten). Godkännandet av en anläggning kräver att anläggningen uppfyller de tekniska kraven i förordningen om biprodukter och lagen om gödselafabrikat samt att bestämmelserna om egenövervakning i författningarna iakttas, att bearbetningen uppfyller kraven gällande temperatur och hantering och att produkten uppfyller de mikrobiologiska kraven som satts upp för denna.⁴⁶

Den myndighet som handlägger miljötillståndet och anmälan ska från Livsmedelsverket begära ett utlåtande i det fall att verksamheten kräver ett godkännande som avses i förordningen om biprodukter eller lagen om gödselafabrikat. Tillstånds- eller anmälningsbeslutet ska skickas till Livsmedelsverket för kännedom.

5.3 Avfallshanteringsregistret

En företagare som bedriver transport av animaliskt avfall, slam från slamavskiljare eller annat avfall ska registrera sig i avfallshanteringsregistret som förs av tillsynsmyndigheten (AL 646/2011). Avfallsinnehavaren ska kontrollera att den som samlar in och transporterar avfall har godkänts och tagits upp i avfallshanteringsregistret och att godkännandet också innefattar avfallstransport. Avfallsinnehavaren ska upprätta ett transportdokument för farligt avfall, slam från slamavskiljare och samlingsbrunnar, slam från sand- och fettavskiljningsbrunnar, förorenad mark och annat bygg- och rivningsavfall som transporteras och överlämnas till en godkänd mottagare. Transportdokumentet ska finnas med under transporten.

⁴⁶ Mer information om anläggningsgodkännandet finns på Livsmedelsverkets webbplats på adressen <https://www.ruokavirasto.fi/sv/>

5.4 Registrering som djurhållare

Alla djurhållare som har nötboskap, svin, får, getter, fjäderfä, bin, humlor, pälsdjur eller kamel- och hjortdjur ska registrera sig som djurhållare hos kommunens landsbygdsnäringsmyndighet (Lagen om ett system för identifiering av djur [238/2010] 9 §).

5.5 Kommunala hälsovårdsmyndighetens bestämmelser

I det fall att verksamheten inte kräver ett miljötillstånd eller en anmälan har den kommunala hälsovårdsmyndigheten rätt att meddela enskilda förbud och förelägganden som är nödvändiga för att avhjälpa eller förebygga sanitär olägenhet. Om verksamheten är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt miljöskyddslagen eller om verksamheten ska anmälas för registrering, meddelas förbud och förelägganden dock av en i den nämnda lagen avsedd myndighet och med iakttagande av miljöskyddslagen. (Hälsoskyddslagen 763/1994, 51 §)

6 Förfarandet vid miljökonsekvensbedömning dvs. MKB-förfarandet

Föreskrifter om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (MKB-förfarande) finns i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (MKB-lagen 252/2017). Närmare föreskrifter om tillämpningen av MKB-förfarandet samt innehållet i MKB-programmet, -beskrivningen och kungörelsen finns i statsrådets förordning om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (MKB-förordningen 277/2017). I MKB-förfarandet verkar NTM-centralen som kontaktmyndighet.

Syftet med MKB-lagen är att främja miljökonsekvensbedömningen och ett enhetligt beaktande av bedömningen vid planering och beslutsfattande och samtidigt öka tillgången till information och möjligheterna att delta. I djurskyddsprojekt fungerar MKB-förfarandet bra som stöd för planeringen då man inom ramen för förfarandet till exempel kan jämföra alternativa placeringar och implementeringslösningar (alternativa djurantal, tekniska lösningar o.d.) för nya djurstall. I ett förfarande vid miljökonsekvensbedömning är möjligheterna för detta begränsade.

Miljökonsekvenserna av projektet ska utredas i ett MKB-förfarande i ett så tidigt skede som möjligt av planeringen då det fortfarande finns många alternativ. Den projektansvariga (verksamhetsutövaren e.d.) ska genom NTM-centralen på eget initiativ ta reda på om ett MKB-förfarande behövs så att ärendet inte överraskande tas upp av myndigheten i samband med att tillståndsansökan eller anmälan lämnas och handläggningen av projektet fördröjs. Avsaknad av MKB-förfarande och MKB-prövning är också en eventuell orsak till begäran om omprövning av ett tillstånds- eller anmälningsbeslut.

6.1 Tillämpning av MKB-förfarandet

MKB-förfarandet tillämpas på projekt och sådana förändringar i dessa som sannolikt ger upphov till betydande miljökonsekvenser (MKB-lagen 3 §). En förteckning över de projekt och de förändringar i dessa som bedöms i ett MKB-förfarande finns i **projektförteckningen i bilaga 1** till MKB-lagen. MKB-förfarandet tillämpas direkt på både nya projekt för

husdjurshållning och sådana utbyggnader av djurstall som leder till att det antal djur som fastställts i projektförteckningen överskrids.

- a. hönsgårdar⁴⁷ med uppfödning av mer än 85 000 kycklingar eller 60 000 höns samt
- b. svingårdar med uppfödning av mer än 3 000 svin (vikt över 30 kg/svin) eller 900 suggor.

Förutom på projekten som tas upp i projektförteckningen kan MKB-förfarandet enligt kontaktmyndighetens beslut tillämpas **i ett enskilt fall**. Initiativ gällande behovet av ett tillämpningsbeslut kan tas av verksamhetsutövaren, myndigheten eller en part i ärendet. I ett enskilt fall tillämpas bedömningsförfarandet på projekt eller på ändringar i ett redan genomfört projekt som sannolikt i fråga om sin karaktär och omfattning separat eller med beaktande av de sammantagna konsekvenserna av olika projekt⁴⁸ sannolikt ger upphov till sådana betydande miljökonsekvenser som kan jämföras med konsekvenserna av projekt som tas upp i projektförteckningen. I beslut som fattas i enskilda fall bör beaktande tas till projekten som anges i bilaga II till MKB-direktivet⁴⁹, inklusive förändringar och utvidgningar i dessa projekt. I fråga om de projekt som tas upp i bilaga II till MKB-direktivet ska alltid ett beslut fattas om huruvida MKB-förfarandet ska tillämpas eller inte då projektet kan antas ge upphov till betydande negativa konsekvenser.

När beslut fattas om att tillämpa förfarandet i ett enskilt fall beaktas dessutom projektets egenskaper, placering och konsekvensernas karaktär på det sätt som föreskrivs i bilaga 2 till MKB-lagen. Enligt denna punkt kan olika djurarter och -antalet, också andra än höns och svin, räknas samman. I sammanräkningen kan kontaktmyndigheten tillämpa samma principer som vid bedömningen av miljötillståndsplikten.

Till det antal djur som har fastslagits i projektförteckningen i bilaga 1 till MKB-lagen räknas i fråga om utbyggnad av djurstallet endast det antal djur som tillkommer (inte djur som finns i djurstallet). Däremot tar man i prövningen av ett enskilt fall i beaktande hela belastningen av verksamheten för miljön, vilket innebär att det totala antalet djur i utrymmet beaktas. Av denna anledning kan det bli aktuellt med en miljökonsekvensbedömning för projektet, även om antalet djur inte ökar så mycket efter utbyggnaden av djurstallet att antalet djur som fastställts i projektförteckningen överskrids.

Den statliga miljötillståndsmyndigheten beslutar om miljötillstånd för djurstall i storleksklasserna som tas upp i projektförteckningen i bilaga 1 till MKB-lagen. I ett enskilt fall kan det bli aktuellt med en prövning då det gäller en anmälan eller en tillståndsansökan som

47 Med hönsgårdar avses ställen med uppfödning av hönsfåglar (höns eller tuppar) för ägg- eller köttproduktion, till exempel värphöns eller broilrar. I fråga om andra fågelarter avgörs ett ärende efter behov enligt prövning i ett enskilt fall.

48 Pågående eller planerade (till exempel plan anhängiggjord) projekt inom området.

49 Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (ändrad genom direktiv 2014/53/EU).

har lämnats till den statliga eller kommunala myndigheten. Om en misstanke väcks om att en anmälan eller en tillståndsansökan kräver en MKB-prövning ska det i ärendet begäras ett utlåtande från kontaktmyndigheten (NTM-centralen).

Det åligger den projektansvariga att till kontaktmyndigheten sända en beskrivning av projektet och dess miljöaspekter samt sannolika betydande miljökonsekvenser (MKB-lagen 12 §, MKB-förordningen 1 §). Beskrivningen kan också innehålla uppgifter om åtgärder som vidtas i syfte att försöka undvika eller förebygga betydande negativa miljökonsekvenser av projektet. Innan ett beslut fattas om tillämpning av ett förfarande vid miljökonsekvensbedömning i ett enskilt fall ska de behöriga myndigheterna höras gällande behovet av ett bedömningsförfarande, om detta inte är uppenbart onödigt. I sådana fall där det inte krävs något förfarande vid miljökonsekvensbedömning ska det i beslutet också redogöras för projektets karaktäristiska egenskaper och särskilda åtgärder som kommer att vidtas i syfte att undvika eller förebygga betydande skadliga miljökonsekvenser (MKBL 13 §).

Kontaktmyndigheten ska utan dröjsmål besluta om tillämpningen av förfarandet i ett enskilt fall, dock senast en månad från det att myndigheten har fått tillräcklig information om projektet och dess miljökonsekvenser (MKB-lagen 13 §). I sitt beslut ålägger myndigheten den projektansvariga att genomföra ett MKB-förfarande, om myndigheten bedömer att miljökonsekvenserna är betydande. Beslutet delges den projektansvariga på det sätt som föreskrivs i 60 § i förvaltningslagen (434/2003), publiceras elektroniskt på myndighetens webbplats och sänds för kännedom till de behöriga myndigheterna samt eventuell initiativtagare. Beslutet ska dessutom delges i en offentlig kungörelse som ska vara offentligt framlagd 30 dagar. Information om kungörelsen publiceras också i kommunerna där projektet sannolikt ger upphov till konsekvenser.

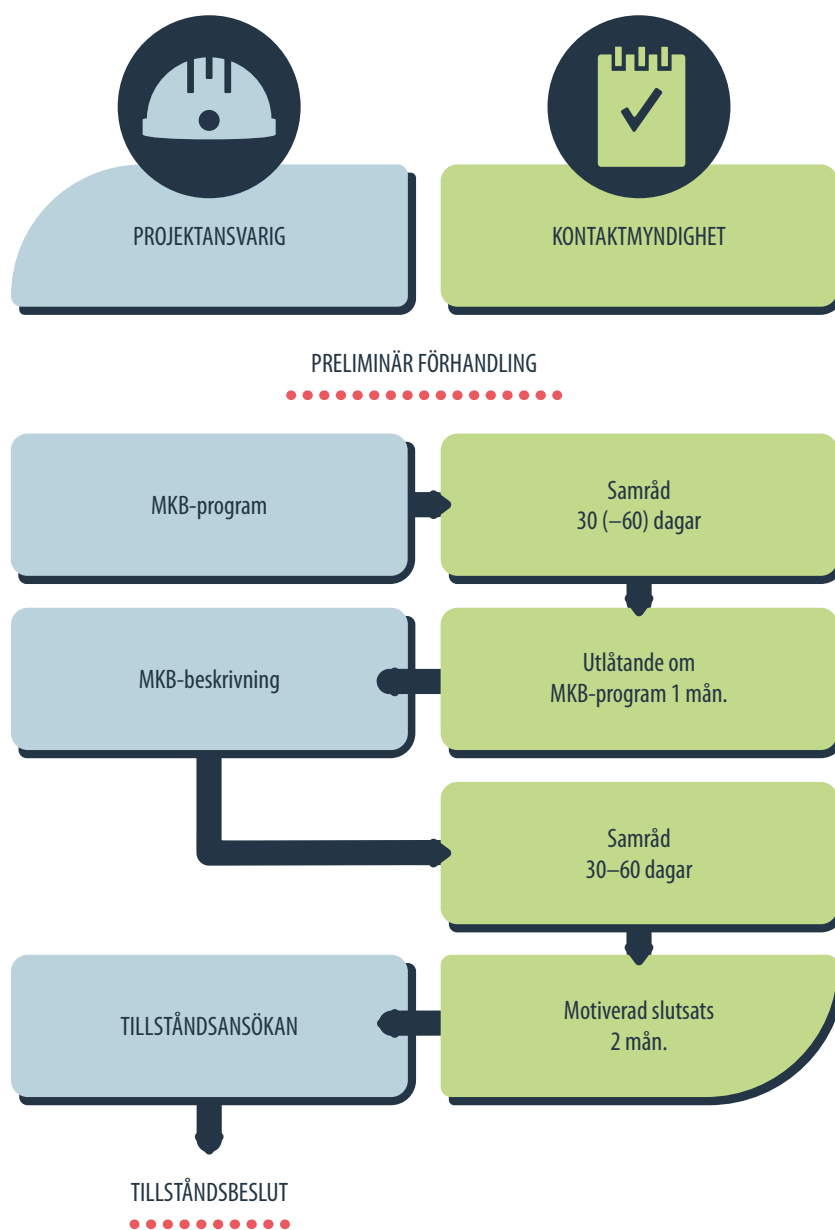
I beslutsprocessen gällande tillämpningen av ett MKB-förfarande granskar myndigheten förutom de direkta negativa konsekvenserna av djurstallet också den risk för belastning av vattendrag som spridningen av gödsel ger upphov till. Då det gäller projekt som i fråga om omfattningen ligger nära gränsen i projektförteckningen eller ändringar i dessa är det i allmänhet bra att fatta ett beslut i ett enskilt fall. Inom ett känsligt eller belastat område kan också ett mindre projekt på grund av karaktären eller placeringen ge upphov till betydande miljökonsekvenser. De sammantagna konsekvenserna av projektet och de övriga projekten inom influensområdet kan också ge anledning att tillämpa ett bedömningsförfarande.

En ansökan som lämnats till den kommunala miljömyndigheten ska överföras för behandling till den statliga miljömyndigheten, om NTM-centralen fattar ett beslut om att inleda ett förfarande i ett enskilt fall (anmälan eller ansökan om miljötillstånd) (MSL 29 a §).

6.2 Faserna i MKB-förfarandet

Oavsett tillämpningsprincipen är faserna i MKB-förfarandet de samma (MKB-lagen 8 §, 14–24 §)⁵⁰.

Bild 1. Faserna i MKB-förfarandet.

⁵⁰ YVA-menettelyn keskeiset muutokset (Centrala förändringar i MKB-förfarandet). <https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7b8E9A768B-502E-4E5F-BAB6-90CFF6A348A5%7d/130188>

Den projektansvarige ska säkerställa tillgången till tillräcklig sakkunskap om utarbetandet av ett program för miljökonsekvensbedömning (MKB-program) och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB-beskrivning). Kontaktmyndigheten ska säkerställa att dess egen personal, som deltar i sammanställandet av kontaktmyndighetens utlåtanden och motiverade slutsatser, har den sakkunskap som krävs. (MKB-lagen 33 §)

Innan ett MKB-program anhängiggörs kan kontaktmyndigheten på eget initiativ, på initiativ av den projektansvarige eller någon annan myndighet som behandlar ärendet ordna en **preliminär förhandling**. Syftet med en preliminär förhandling är att främja hanteringen av samtliga förfaranden som projektet kräver, förbättra utredningskvaliteten samt rationalisera förfarandena.

Det egentliga MKB-förfarandet börjar när den projektansvarige sänder **MKB-programmet** till kontaktmyndigheten. MKB-programmet innehåller de behövliga uppgifterna om projektet och de rimliga alternativen till detta, en beskrivning av status för miljön, ett förslag på miljökonsekvenser som ska bedömas och utredningen av dessa samt en plan för ordnandet av bedömningsförfarandet (MKB-lagen 16 §, mer exakt i MKB-förordningen 3 §).

För MKB-programmet begär kontaktmyndigheten de behövliga utlåtandena från exempelvis andra myndigheter och kommunerna inom influensområdet samt reserverar ett tillfälle för framförande av åsikter. Myndigheten informerar om MKB-programmet i en elektronisk kungörelse som publiceras inom 30 dagar på myndighetens webbplats och i kommunerna inom projektets sannolika influensområde. Kontaktmyndigheten ska ge ett utlåtande om MKB-programmet till den projektansvarige inom en månad från det att tiden för lämnande av utlåtanden och framförande av åsikter har löpt ut (MKB-lagen 18 §). I utlåtandet tar kontaktmyndigheten ställning till programmets omfattning och exakthet samt efter behov till samordningen av utredningarna med utredningar som tas upp i andra lagar och ger en sammanfattning av övriga utlåtanden och åsikter.

När de i bedömningsprogrammet framlagda alternativen och konsekvenserna av dessa har utretts med beaktande av kontaktmyndighetens utlåtande sammanställer den projektansvarige uppgifterna i en **bedömningsbeskrivning**. Konsekvensbeskrivningen ska i behövlig mån innehålla uppgifter om projektet, en beskrivning av miljöns tillstånd vid tidpunkten i fråga, en beskrivning av sannolika betydande miljökonsekvenser för projektet och dess skäliga alternativ, åtgärder för att lindra konsekvenserna, uppföljning och alternativjämförelse, uppgifter om genomförandet av förfarandet vid miljökonsekvensbedömning samt ett lättfattligt sammandrag (mer exakt i MKB-förordningen 4 §).

Kontaktmyndigheten kungör bedömningsbeskrivningen samt begär utlåtanden och åsikter på samma sätt som i fråga om bedömningsprogrammet, men kungörelsetiden är 30–60 dagar. Kontaktmyndigheten kontrollerar att bedömningsbeskrivningen är adekvat och av god kvalitet samt sammanställer en **motiverad slutsats** gällande de betydande miljökonsekvenserna av projektet. I slutsatsen framläggs också en sammanfattning av utlåtandena och åsikterna som getts på beskrivningen. Slutsatsen ges till den projektansvarige inom två månader räknat från utgången av kungörelsetiden.

Om kontaktmyndigheten på grund av bristfälligheter i bedömningsbeskrivningen inte kan sammanställa en motiverad slutsats ska myndigheten informera den projektansvarige om till vilka delar beskrivningen ska kompletteras.

Kontaktmyndigheten sänder utlåtandet om bedömningsprogrammet och den motiverade slutsatsen gällande bedömningsbeskrivningen för kännedom till myndigheten som handlägger projektet och efter behov till landskapsförbunden och andra behöriga myndigheter samt publicerar dem på sin webbplats. Den motiverade slutsatsen ges för kännedom i en offentlig kungörelse som ska vara offentligt framlagd på myndighetens webbplats 30 dagar.

Till en tillståndsansökan ska det fogas en miljökonsekvensbeskrivning och en motiverad slutsats (MKB-lagen 25 §). Tillståndsmyndigheten ska försäkra sig om att den motiverade slutsatsen är aktuell när tillståndsärendet avgörs (MKB-lagen 27 §). Den projektansvarige eller tillståndsmyndigheten kan begära att kontaktmyndigheten ger sin åsikt om huruvida den motiverade slutsatsen är aktuell. Ett tillståndsbeslut ska innehålla en motiverad slutsats och beakta resultaten av hörandet om miljökonsekvensbeskrivningen och de höranden som ordnats i enlighet med 29 § i MKB-lagen (MKB-lagen 26 §). Av beslutet ska det framgå hur bedömningsbeskrivningen, den motiverade slutsatsen och handlingarna om internationella höranden gällande eventuella gränsöverskridande konsekvenser har beaktats (MSL 83 §).

I fråga om projekt som kräver ett MKB-förfarande är bedömningsbeskrivningen och kontaktmyndighetens motiverade slutsats gällande denna en förutsättning för att projektet ska kunna beviljas ett miljötillstånd (MKB-lagen 25 § och 26 §). Om MKB-förfarandet för ett projekt och utarbetandet av den plan som krävs för genomförandet av projektet pågår samtidigt kan hörandena samordnas (MKBL 22 §) eller också kan miljökonsekvenserna av ett projekt bedömas i samband med planläggningen i stället för i ett MKB-förfarande (MKB-lagen 5 §, MBL 9 §).

6.3 Ändringssökande i MKB-förfarandet

NTM-centralen har rätt att anföra besvär över ett tillståndsbeslut på den grunden att en miljökonsekvensbedömning inte har företagits eller att den i det väsentliga har företagits på ett bristfälligt sätt. Den som har rätt att söka ändring i ett tillståndsbeslut genom besvär kan åberopa samma sak. (MKB-lagen 34 §)

Den projektansvarige får söka ändring genom besvär i beslut enligt vilket det förutsatts att ett bedömningsförfarande ska tillämpas i ett enskilt fall (något annat projekt än ett projekt som tas upp i projektförteckningen i bilaga 1 till MKB-lagen) (MKB-lagen 37 §). Den behöriga domstolen är den som finns inom domkretsen där största delen av projektet genomförs. De övriga parterna kan begära en omprövning av ett beslut, enligt vilket ett förfarande vid miljökonsekvensbedömning inte har förutsatts, i samband med att besvär anförs gällande ett tillståndsbeslut för projektet.

7 Miljötillsyn

Med hjälp av miljötillsyn säkerställs att verksamheterna är i enlighet med lagstiftningen samt bestämmelserna i tillstånden som beviljats och besluten som meddelats av myndigheterna. Tillsynen innebär att en uppföljning görs av miljökonsekvenserna av verksamheterna samt förändringarna som sker i verksamheten och de övriga förhållandena.

7.1 Tillsynsmyndigheter

Enligt miljöskyddslagen omfattar tillsynsmyndigheterna den statliga tillsynsmyndigheten (NTM-centralen) och den kommunala miljöskyddsmyndigheten (MSL 21–22 §). Den statliga tillsynsmyndigheten övervakar djurstall för vilka tillstånd har beviljats av den statliga miljö tillståndsmyndigheten. Den kommunala miljöskyddsmyndigheten övervakar djurstall för vilka tillstånd har beviljats och beslut på anmälan meddelats av den kommunala miljö tillståndsmyndigheten. I fråga om vissa djurstall kan tillsynsansvaret i och med legislativa ändringar under årens lopp ha kunnat överföras från den statliga tillsynsmyndigheten till den kommunala miljöskyddsmyndigheten eller vice versa.

Enligt nitratförordningen fördelas tillsynsansvaret mellan både de statliga och kommunala miljöskyddsmyndigheterna (nitratförordningen 18 §, MSL 18 kap.). Tillsynen åligger den kommunala miljöskyddsmyndigheten. Den kommunala miljöskyddsmyndigheten ska behandla de anmälningar som tas upp i nitratförordningen samt övervaka iakttagandet av förordningen på gårdar som i anmälningsförfarandet för djurstall inte är anmälningspliktiga eller miljö tillståndspliktiga. Kommunen ska till NTM-centralen ge de behövliga uppgifterna för övervakningen av att förordningen iakttas och sammanställningen av rapporterna som krävs enligt nitratdirektivet samt uppgifter om förbrytelser mot villkoren i förordningen. NTM-centralen ska inom sitt område styra och främja iakttagandet av bestämmelserna inom sitt område (MSL 21 §). Också NTM-centralen är således behörig då det gäller övervakningen av att förordningen iakttas och ska ingripa i ett ärende, om verksamhet som strider mot miljöskyddslagen eller nitratförordningen bedrivs inom området.

Också övervakning av omständigheter som tas upp i exempelvis *vattenlagen* och *avfalls-lagen* kan ansluta till djurstallens verksamhet. I fråga om dessa har de statliga och kommunala tillsynsmyndigheterna delvis samma behörigheter.

Dessutom finns det många andra tillsynsmyndigheter för djurstallens verksamhet. Lagstiftningen om djurskydd och/eller djursjukdomar samt biprodukter övervakas av Livsmedelsverket, regionförvaltningsverken, kommunveterinärerna, kommunernas tillsynsveterinärer, de kommunala hälsoskyddsmyndigheterna och polisen. Jordbruksenheternas bränslecisterner och upplagring av kemikalier övervakas förutom av kommunens och NTM-centralens miljöskyddsmyndigheter också av brand- och räddningsmyndigheterna. De kommunala byggnadstillsynsmyndigheterna sköter handläggningen av tillstånd för byggande och tillsynen under byggtiden. Transport- och kommunikationsverket verkar som marknadstillsynsmyndighet gällande förordningen om typgodkännande av förbränningsmotorer.

Enligt 10 § i förvaltningslagen ska varje myndighet inom ramen för sin behörighet och i den omfattning ärendet kräver på andra myndigheters begäran bistå dessa i skötsel av en förvaltningsuppgift, och även i övrigt sträva efter att främja samarbetet mellan myndigheterna. Den statliga tillsynsmyndigheten ska för åtgärder underrätta den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten, och vice versa, om eventuella brister som observerats i tillsynen (MSL 23 §). Polisen, räddningsmyndigheten och de övriga tillsynsmyndigheterna ska på begäran ge varandra handräckning i utförandet av uppgifter som föreskrivs i miljöskyddslagen (MSL 187 §). Tillsynsmyndigheterna kan exempelvis efter behov genomföra gemensamma inspektioner och fastställa gemensamma förfaranden. Efter behov samarbetar man också med exempelvis tillsynsmyndigheterna för jordbruksstöd, arbetarskyddsmyndigheterna, Säkerhets- och kemikalieverket, Tullen och Finlands miljöcentral

7.2 Planering av miljötillsynen och bedömning av miljörisker

Anvisningar för miljötillsynen 2016⁵¹ och Handledning om övervakning av miljöskyddslagstiftningen 2014⁵² har publicerats för planeringen och implementeringen av tillsynen. Den statliga tillsynsmyndigheten och den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten ska för den regelbundna tillsynen över miljötillstånds-, anmälnings- och registreringspliktiga verksamheter göra upp en **tillsynsplan** för sitt område (MSL 168 §, MSF 28 §). Planen ska innehålla en allmän bedömning av riskerna för förorening av miljön samt uppgifter om vilka objekt som övervakas, tillsynsgrunderna och grunderna för bedömningen av miljöriskerna.

51 Anvisningar om miljötillsynen, Miljöförvaltningens anvisningar 2/ 2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4609-1>

52 Handledning om övervakning av miljöskyddslagstiftningen 2014, Miljöförvaltningens anvisningar 9/2014. <http://hdl.handle.net/10138/153474>

Dessutom innehåller den en beskrivning av förfarandena i olycks-, skade- och överträdel-situationer samt av myndighetssamarbetet.

Dessutom ska tillsynsmyndigheterna göra upp ett **tillsynsprogram** som ska innehålla en plan över de periodiska kontroller över olika typer av tillståndspliktiga, anmälningspliktiga och registreringspliktiga verksamheter som ska genomföras under programperioden samt uppgifter om andra åtgärder inom den regelbundna tillsynen (MSL 168 §, MSF 30 §). Programmet innehåller också uppgifter om andra åtgärder i den regelbundna tillsynen och en beskrivning av hur målen i tillsynsprogrammet för den föregående perioden uppnåtts. Efter behov uppdateras tillsynsprogrammet under programperioden.

Frekvensen för periodiska inspektioner ska bestämmas utifrån en systematisk bedömning av miljöriskerna. I riskbedömningen beaktas 1) de eventuella och faktiska konsekvenser verksamheten har på hälsan och miljön med hänsyn till utsläppsnivåerna och utsläppstyperna, olycksrisken och hur känslig den lokala miljön är, 2) hur väl MSL och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av lagen, och i synnerhet de villkor i tillståndsbeslut och beslut med anledning av anmälan som meddelats med stöd av lagen, följts i verksamheten, 3) verksamhetsutövarens deltagande i miljölednings- och miljörevisionsordningen, 4) annan tillsyn över anläggningen, om den tillsynen helt eller delvis motsvarar tillsyn enligt MSL (MSL 29 §).

Den statliga tillsynsmyndigheten har indelat de miljötillståndspliktiga objekten i fyra tillsynsklasser: i tillsynsklass 1 görs för bedömningsobjekten en inspektion minst en gång om året, i tillsynsklass 2 görs för bedömningsobjekten en inspektion minst vartannat år, i tillsynsklass 3 görs för bedömningsobjekten en inspektion minst vart tredje år. I tillsynsklass 4 görs för bedömningsobjekten en inspektion en gång per 4–10 år. Innehållet i tillsynsprogrammet påverkas således direkt av tillsynsklasserna. År 2018 började man hos NTM-centralerna tillämpa en riskbedömning i två steg. I denna beaktas både branschspecifika och anläggningsspecifika miljörisker. Djurstallen hör i princip till tillsynsklass 3. Den anläggningsspecifika riskbedömningen görs genom den elektroniska tjänsten för övervakningen av miljöskydd (YLVA). Utifrån bedömningen kan tillsynsklassen för djurstall stanna i den branschspecifika klassen 3, flyttas upp till klass 2 eller, om det är fråga om en så kallad direktivanläggning⁵³, flyttas ner till klass 4. Det kan bli aktuellt att flytta

⁵³ *Med direktivanläggning* avses anläggningar som tas upp i direktivet om industriutsläpp (IE-direktivet) och för vilka den periodiska inspektionen, beroende på verksamhetens risknivå, ska utföras med minst ett och högst tre års mellanrum (MSL 168 §). Vid en sådan anläggning ska det inom sex månader göras en extra inspektion om det vid tillsynen konstateras ett allvarligt fall av bristande efterlevnad av krav som ställts på anläggningen i MSL eller av krav som föreskrivits eller meddelats med stöd av den. Gränsdragningen mellan direktivanläggning och annan anläggning grundar sig på djurarterna och djurantalet (MSL bilaga 1 tabeller 1 och 2).

upp djurstall till en högre riskklass till exempel inom områden som med tanke på vattenskyddet är känsliga eller om djurstallen inom området ger upphov till sammantagna konsekvenser.

I fråga om objekt som övervakas av kommunerna är metoderna och principerna som tillämpas i riskbedömningen samt tillsynsklassernas inspektionsfrekvenser kommunspecifika. Kommunförbundets Anvisningar för att göra upp en tillsynsplan och ett tillsynsprogram för miljövården (2016) innehåller ett exempel där man i inspektionsklasserna 1–4 gör inspektioner med 1, 3, 5 eller 8 års intervall.

7.3 Organisering av miljötillsynen

De statliga och kommunala tillsynsmyndigheternas miljötillsyn omfattar både förhandsövervakning och efterövervakning. Den centrala tvärsnittsskyldigheten är övervakning av det allmänna intresset, med andra ord säkerställande av intressen som är mer omfattande än det privata intresset, till exempel miljöns och alla skadelidandes intressen. För tillsynen har tillsyns- och tillståndsmyndigheterna också den rätt att få upplysningar och göra inspektioner som tas upp i MSL 172 §.

Förhandsövervakningen omfattar åtgärder som vidtas innan tillstånds- och anmälningspliktig verksamhet inleds eller ändras, till exempel handläggningen av tillståndsansökningar, anmälningar och registreringar, prövning av behov för tillstånd för nya verksamheter, prövning av behov för ändring av tillstånd för existerande verksamheter samt sökande av ändring i beslut som meddelats.

Efterövervakningen är laglighetsövervakning som inkluderar åtgärder för iakttagande av miljölagstiftningen, övervakning av tillstånd, anmälningar och registreringar samt bestämmelserna i dessa under verksamheten och efter nedläggning av verksamheten. Enligt miljötillsynens anvisningar kan till exempel följande metoder tillämpas av tillsynsmyndigheten för att inhämta information för detta ändamål:

- De periodiska kontroller (MSL 168 §) som tas upp i tillsynsprogrammet och som kan vara snäva eller omfattande.
- Inspektion vid olyckor, olägenheter och överträdelser (MSL 169 §), om det på grund av en olycka, en anmälan om olägenhet, bristande efterlevnad av tillståndet eller beslutet med anledning av anmälan eller av någon annan orsak finns skäl att anta att verksamheten medför olägenhet för hälsan eller annan betydande i MSL 5 § avsedd följd eller risk för sådan.

- Av verksamhetsutövaren tillställda års- och delårsrapporter eller andra utredningar. Rapporteringen görs huvudsakligen genom den elektroniska ärendehanteringssystemet.
- Uppföljning av resultaten i övervakningen och uppföljningen samt miljökonsekvenserna av verksamheten: Då det gäller verksamhetsutövares utsläpp som leds till vattendrag sköts provtagningen i den obligatoriska kontrollen av en certifierad, extern och oberoende provtagare, och analyserna görs med tillämpning av internationella eller nationella standarder i ett ackrediterat laboratorium. Tillsynsmyndigheten kan också själv utarbeta eller beställa olika mätningar, undersökningar och utredningar. I regel svarar verksamhetsutövaren för provtagningskostnaderna enligt principen "förorenaren betalar" och skyldigheten att vara konsekvensmedveten.
- Handläggning av verksamhetsutövares anmälningar: Verksamhetsutövaren ska anmäla överträdelser av tillståndsbestämmelserna, olycksfall eller annan motsvarande exceptionell situation till tillsynsmyndigheten. Anmälan kan göras genom den elektroniska ärendehanteringstjänsten.
- Anmälningar från allmänheten och andra kontakter som tas av medborgare, organisationer o.d. samt myndigheter.
- Genom uppföljning av verksamhetsutövares ekonomiska situation kan tillsynsmyndigheten förutse uppkomsten av eventuella miljörisiker.

7.4 Administrativa och straffrättsliga metoder

Tillsynsmyndigheten kan få kännedom om verksamhet som strider mot tillstånds- eller anmälningsbestämmelserna under ett inspektionsbesök, vid granskning av uppgifterna i årsrapporten eller på basis av anmälningar från myndigheter eller skadelidande. Också den som är part, en registrerad förening eller stiftelse, en kommun eller myndighet kan skriftligen inleda ett ärende och yrka på att tillsynsmyndigheten vidtar åtgärder (MSL 186 §).

Myndigheten ska utreda saken och vidta åtgärder för att rätta till omständigheten. Myndigheten ska försäkra sig om att verksamhetsutövaren åtgärdar olägenheter eller försummelser som observerats i verksamheten. Åtgärderna ska vara i proportion till omfattningen av överträdelserna. I den utsträckning det är möjligt ska tillfälle reserveras för verksamhetsutövaren att bli hörd gällande orsakerna till försummelsen och tidsplanen för att avhjälpa missförhållandena.

Tillsynsmyndighetens *administrativa* metoder för att ingripa i lagstridig verksamhet och återställa den lagliga situationen omfattar (MSL 18 kap.)

- begäran om utredning
- kontroll (MSL 169 §)
- anmärkning
- uppmaning att upphöra med förfarande som strider mot bestämmelser eller föreskrifter (MSL 179 §)
- föreläggande eller förbud som sådant eller förenat med förvaltningstvång (MSL 175–176 §)

Dessutom kan den kommunala miljövårdsmyndigheten utifrån en inspektion som den har utfört meddela ett sådant enskilt föreläggande i fråga om verksamhet som medför risk för förorening av miljön som behövs för att förebygga förorening (MSL 180 §). Föreläggandet kan inte gälla tillståndspliktig, anmälningspliktig eller registreringspliktig verksamhet. Bestämmelsen kan gälla behövliga uppgifter som ska ges gällande åtgärder eller restriktioner samt information om, observation eller övervakning av aktiviteterna.

Myndigheten ska efter behov förena ett förbud eller föreläggande med förvaltningstvång: vite eller med hot om att den försummade åtgärden vidtas på den försumliges bekostnad eller om att verksamheten avbryts (MSL 181, 184 §). Om förvaltningstvång fattas ett beslut av vilket verksamhetsutövaren kan begära en omprövning. Trots begäran om omprövning kan verkställighet av beslutet förordnas. Om verksamhetsutövaren under pågående förvaltningstvång åtgärdar bristerna verkställs inte vitet. Genom ett beslut kan myndigheten förordna att verksamheten ska avbrytas, om den direkt äventyrar människors hälsa eller om det finns en risk för direkta och betydande negativa konsekvenser för miljön (MSL 181 §). Innan verksamheten avbryts ska verksamhetsutövaren höras i den utsträckning det är möjligt.

Parallellt med administrativa åtgärder blir det ibland också nödvändigt att tillämpa *straffrättsliga* metoder för att avhjälpa en olaglig situation och begära en polisutredning av miljöförstöring (MSL 224 §, 48 kap. i strafflagen 39/1889) eller av gärning eller försummelse som avses i 225 § i miljöskyddslagen. Enligt MSL 188 § eller 136 § i avfallslagen behöver en utredningsbegäran dock inte göras, om gärningen med hänsyn till omständigheterna ska anses vara ringa och allmänt intresse inte kan anses kräva att åtal väcks. Det är fråga om det allmänna miljöskyddsintresset i nästan alla ärenden som gäller miljö eller natur. Förvaltningsprocessen och den straffrättsliga processen är separata och av varandra oavhängiga processer. Med tanke på självkriminaliseringsskyddet kan det å andra sidan i straffprocessen ha betydelse hur uppgifter som är negativa för verksamhetsutövaren har inhämtats: till exempel uppgifter som erhållits genom förvaltningstvång förenat med vite kan beläggas med förbud mot utnyttjande.

Tillsynsmyndigheten ska efter behov ge polisen experthjälp i förundersökningen. I vissa miljöbrottsärenden som avses i miljöskyddslagen, avfallslagen och vattenlagen är den statliga tillsynsmyndigheten dessutom målsägande.

7.5 Rapportering och sändning av tillsynsuppgifter till datasystemet för miljövårdsinformation

Datasystemet för miljövårdsinformation består i fråga om tillsynen av den elektroniska tjänsten för övervakningen av miljöskydd (YLVA) som 2018 introducerades hos staten och kommunerna samt hos staten också tillsynsmyndighetens ärendehanteringssystem (USPA). Till datasystemet sänder den statliga myndigheten bland annat tillståndsbeslut, tillsynsplaner, tillsynsprogram, inspektionsberättelser och övriga uppgifter om tillsynsåtgärderna. Också den kommunala myndigheten ska registrera beslut om tillstånds- och tillsynsuppgifter i datasystemet (MSL 223 §).

Verksamhetsutövaren ska varje år rapportera de uppgifter som krävs i tillstånds- eller anmälningsbeslutet till tillsynsmyndigheten. De uppgifter som ska rapporteras om djurstall är djurarterna och -antalet, den åkerareal som står till förfogande för gödselspridning, de avfallstyper och -volymerna som uppstår i verksamheten och uppgifter om hur avfallet behandlas och av vem det mottas (inklusive gödsel). I tillstånds- eller anmälningsbeslutet kan det också krävas rapportering av andra uppgifter, om de med tanke på miljöskyddet anses vara behövliga. Dessa kan omfatta exempelvis uppgifter om ammoniakutsläpp samt uppgifter om övervakningen av grundvatten och vattendrag.

Verksamhetsutövarna kan använda blanketterna⁵⁴ som finns i den elektroniska ärendehanteringstjänsten för att sända årsrapporterna och andra uppföljnings- och övervakningsuppgifter. Årsrapporterna ska sändas enligt den tidsplan som förutsätts i tillståndet eller anmälningsbeslutet, dvs. i regel senast vid utgången av februari följande år. Tillsynsmyndigheten kontrollerar och godkänner de av verksamhetsutövaren sända uppgifterna och begär efter behov kompletteringar. Om verksamhetsutövaren inte sänder uppgifter till det elektroniska ärendehanteringssystemet (YLVA) ska den statliga tillsynsmyndigheten och de kommunala miljöskyddsmyndigheterna spara de uppgifter som har sänts av verksamhetsutövaren (MSL 223 §) i datasystemet för miljövårdsinformation.

54 Regionförvaltningens e-tjänst <https://sahkoinenasiointi.ahtp.fi/sv/>

7.5.1 Rapportering i anslutning till BAT-slutsatser och E-PRTR-rapportering

Av svin- och fjäderfåårdar som definierats i direktivet om industriutsläpp förutsätts årlig gårdsspecifik övervakning av ammoniakutsläpp (BAT 23 och BAT 25). I utsläppsövervakningen kan man också använda det verktyg för beräkning av utsläpp⁵⁵ som har utvecklats för detta ändamål. Beräkningsverktyget ger det djurstallspecifika utsläppet från djurstallet (BAT 25), som jämförs med BAT-AEL-talet⁵⁶, samt hela gårdens utsläppsminskning efter tillämpning av BAT-tekniken (BAT 23, procenttal). Dessutom kan beräkningsverktyget användas för övervakning av mängden kväve och fosfor som gödseln utsöndrar (kg/djurstall/år) (BAT 24).

Verksamhetsutövarens E-PRTR rapporteringsskyldighet och upprätthållande av ett utsläppsregister grundar sig på Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 166/2006 om upprättande av ett europeiskt register över utsläpp och överföringar av föroreningar och om ändring av rådets direktiv 91/689/EEG och 96/61/EG (E-PRTR). Djurstall i direktivanläggningarnas storleksklass (mer än 40 000 platser för fjäderfä, mer än 2 000 platser för produktionssvin [vikt över 30 kg], mer än 750 platser för suggor) omfattas av E-PRTR-rapporteringen. De årliga ammoniakutsläppen från dessa djurstall ska rapporteras till EU-kommissionen, om de årliga utsläppen från anläggningshelheten överskrider 10 000 kg. I rapporteringen om bästa tillgängliga teknik för intensiv uppfödning av svin och fjäderfä beaktas utsläppen som frigörs från djurstall och upplagringen av gödsel. I beräkningen av utsläpp är avsikten att från och med början av 2022 (rapportering av utsläpp 2021) börja tillämpa det verktyg för beräkning av ammoniakutsläpp som utvecklats för kontroll av ammoniakutsläpp från direktivanläggningar.

7.6 Störningar och särskilda situationer

Vid djurstall kan störningar orsakas av eldsvådor, strömavbrott, djursjukdomar eller andra oförutsedda situationer som kan ge upphov till negativa miljökonsekvenser. En störning kan orsakas av bland annat olje- eller kemikalieskador. Dessa skador ska anmälas till räddningsverket (nödcentralen), som vidtar de egentliga bekämpningsåtgärderna (lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land 1407/2004), samt till

⁵⁵ Miljövårdsblanketter för jordbruket [https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Arendehantering_tillstand_och_miljokonsekvensbedomning/Blanketter/Miljovardsblanketter_for_jordbruket\(9629\)](https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Arendehantering_tillstand_och_miljokonsekvensbedomning/Blanketter/Miljovardsblanketter_for_jordbruket(9629))

⁵⁶ BAT-AEL-värdena som är utsläppsvärden enligt bästa tillgängliga teknik för luftutsläpp gäller den totala mängden substanser som frigjorts i luften per djurstall och omfattar alla uppfödningstidperioder under ett år (dvs. kg/substans/djurstall/år).

miljöskyddsmyndigheten. Också andra störningar och exceptionella situationer ska alltid anmälas till miljöskyddslagens tillsynsmyndighet.

Verksamhetsutövaren ska ha beredskap för störningar och i fråga om detta lägga fram en handlingsplan för störningar eller exceptionella störningssituationer och särskilda situationer i tillståndsansökan. I planen ska det anges hur exempelvis förorenad gödsel eller kadaver bortskaffas på behörigt sätt och hur annat avfall som uppstår under en störning behandlas. För stora djurstall krävs det också en räddningsplan, men en sådan är till fördel för djurstall i alla storlekar (statsrådets förordning om räddningsväsendet 2011/407). Störningar som kräver släcknings- eller andra räddningsåtgärder ska omedelbart anmälas till nödcentralen. En anmälan som avses i 123 § i miljöskyddslagen ska göras, om det på grund av en exceptionell situation uppkommer utsläpp eller avfall som i fråga om karaktären eller volymen är avvikande, eller om en oväntad exceptionell orsak som inte beror på verksamheten ger upphov till en situation som leder till att tillståndsvillkoren tillfälligt inte kan iakttas. Anmälan görs till tillsynsmyndigheten omedelbart när verksamhetsutövaren fått kännedom om den exceptionella situationen, antingen genom den elektroniska ärendehanteringstjänsten eller genom att direkt kontakta tillsynsmyndigheten. Anmälan ska behandlas utan dröjsmål, och ett beslut krävs i ärendet.

7.7 Miljötillsynsavgifter

Miljötillsynen är avgiftsbelagd. Den statliga tillsynsmyndighetens tillsynsavgifter fastställs varje år genom en förordning av statsrådet. Den kommunala miljöförvaltningsmyndighetens tillsynsavgifter grundar sig på den taxa som kommunen har godkänt.

De statliga och kommunala tillsynsmyndigheterna kan uppbära en avgift för sådana periodiska inspektioner av miljötillstånds-, anmälnings- och registreringspliktiga verksamheter, som grundar sig på tillsynsprogrammet, och för kontroll av rapporter samt annan regelbunden övervakning som grundar sig på programmet. Enligt 205 § i miljöskyddslagen kan tillsynsmyndigheterna dessutom uppbära en avgift för bland annat kontrollen som görs i olycks-, skade- eller överträdelsesituationer som avses i MSL 169 § samt för kontroller som behövs för övervakning av iakttagandet av förbud eller bestämmelse som tas upp i MSL 175 eller 176 §, eller av avbrott i verksamheten som avses i 181 §.

DEL II

ANVISNING OM MILJÖSKYDD VID HUSDJURSSKÖTSEL

8 Placering av djurstall

I valet av placering för djurstall ska beaktande tas till miljökonsekvenserna som djurstallet eller dess verksamhet ger upphov till. Ett djurstall ska placeras på tillräckligt långt avstånd från objekt som kan störas. Verksamheten får inte ge upphov till exempelvis oskäligen buller- eller luktolägenheter, damm, nedskräpning eller en risk för förorening av yt- eller grundvatten. Också förflyttningar och transporter av djur som hör till djurstallets verksamhet, framställning av foder, transporter av foder och gödsel samt utomhusvistelse för djur ska planeras så att de inte ger upphov till olägenheter för grannskapet. I placeringen av djurstall ska beaktande tas till den totala belastningen som verksamheten ger upphov till och också de sammantagna konsekvenserna av olika aktiviteter som redan finns inom området.

Lukten är den faktor inom husdjursskötsel som oftast ger upphov till olägenheter för grannelaget. Djurproduktionsenheterna blir större och djurstallen har börjat centraliseras regionalt, vilket har lett till att lukten från djurstallen blivit ett problem. På husdjursgårdar är gödseln den främsta luktkällan. Också rastgårdar och fållor samt lagringen av ensilage i silor och stackar kan ge upphov till lukt. Den lukt som sprider sig till djurstallets influensområde beror på djurarten, antalet djur och produktionsfasen, byggnadens tekniska konstruktion och användning, tekniken som tillämpas för bearbetning och lagring av gödsel samt den luktreducerande teknik som tillämpas. Förekomsten av lukt beror på vindriktningarna, lufttemperaturen, skiktningen och fuktigheten samt höjdförhållandena och växtligheten i den omgivande terrängen.

Den lukt som gödseln ger upphov till kan lindras med olika lösningar för djurstallet, gödsellagringen och -spridningen. Det är viktigt att gödsel tas bort så snart som möjligt från djurstallet och att stallet hålls rent. Djurstallets frånluft kan efter behov avledas till skrubbar eller filtrering. Foggning kan tillämpas för att binda lukt och damm i exempelvis svingårdar. Uppmärksamhet ska fästas vid hur frånluftsblåsarna placeras. Lukten från gödselstäder kan lindras med hjälp av olika täckningsmetoder. I spridningen av gödsel på åkrar kan lukten och ammoniakutsläppen lindras genom att placeringssprida gödseln och täcka över den med mylla så snart som möjligt. Gödsellukten kan också lindras genom bearbetning av gödseln. Å andra sidan kan luftning av flytgödsel i sin tur avge luktande föreningar.

8.1 Lagstiftning om placeringen

I 11 § i miljöskyddslagen föreskrivs att verksamhet som medför risk för förorening av miljö om möjligt ska placeras så att verksamheten inte orsakar förorening eller risk för förorening samt så att förorening kan förebyggas och förhindras. Vid bedömningen av placeringens lämplighet ska beaktande tas till verksamhetens natur, varaktighet, tidpunkt och betydelsen av konsekvenserna av denna samt sannolikheten för förorening samt risken för olyckor. Dessutom ska beaktande också tas till influensområdets känslighet, betydelsen för sundheten och trivseln i livsmiljön, placeringen och användningsändamålet som anvisas i den nuvarande planen med rättsverkningar för influensområdet samt andra eventuella placeringar inom området. I 12 § i miljöskyddslagen föreskrivs att tillståndspliktig, anmälningspliktig eller registreringspliktig verksamhet inte får placeras i strid med en detaljplan. På ett område för vilket det finns en landskapsplan eller en generalplan med rättsverkningar ska det dessutom ses till att placeringen av verksamheten inte gör det svårt att använda området för det ändamål som anges i planen.

Vid placeringen av ny verksamhet eller utvidgning av verksamheten kan det bli aktuellt att tillämpa bestämmelserna om användningen av en fastighet och byggnad i grannelagslagen. I 17 § i lagen föreskrivs att en fastighet, byggnad eller lägenhet inte får användas så att grannarna eller de som bor eller innehar fastigheter, byggnader eller lägenheter i närheten orsakas oskäligt besvär av ämnen som är skadliga för miljön, sot, smuts, damm, lukt, fukt, buller, skakning, strålning, ljus, värme eller annan motsvarande påverkan. Vid bedömning av hur oskäligt besväret är skall beaktas de lokala förhållandena, hur vanligt besväret är i övrigt, hur kraftigt och varaktigt besväret är, den tidpunkt då besväret uppstod samt andra motsvarande omständigheter. I 27 § 3 mom. i miljöskyddslagen föreskrivs att miljötillstånd alltid krävs för verksamheten, om den kan utsätta omgivningen för sådant oskäligt besvär som avses i lagen angående vissa grannelagsförhållanden, oavsett djurstallets storlek.

Godtagbarheten av verksamhetens placering ska dessutom bedömas i ett bygglovsförfarande. En byggnad får inte placeras så att den orsakar en granne onödig olägenhet eller försvårar ett ändamålsenligt bebyggande av en grannfastighet (MBL 135 §). Behövliga bestämmelser för förebyggande av olägenheter kan ges i bygglovet.

I kommunens miljöskyddsföreskrifter kan villkor sättas upp för djurstall som inte är miljötillstånds- eller anmälningspliktiga (MSL 202 § 2 mom. 1 punkten).

Placeringen av ett djurstall kan också påverkas av kraven som gäller förebyggande av att djursjukdomar sprids samt annan verksamhet som bedrivs parallellt med djurstallsverksamheten. Till exempel i lagen om animaliska biprodukter (517/2015) förutsätts det att en biogasanläggning eller komposteringsanläggning, där också annat än gödsel, mjölk eller

råmjölk som produceras av djuren på gården, ska placeras på tillräckligt långt avstånd från området där djuren hålls. En biogasanläggning eller komposteringsanläggning ska alltid vara fysiskt avskild från djur, foder och underlag.

I nitratförordningen föreskrivs (4 §) att lagringsplatser för stallgödsel och oförpackade organiska gödselavfall, rasthagar för produktionsdjur samt utfodrings- och dricksplatser i rastgårdar inte får placeras

1. på grundvattenområde, om det inte genom en redogörelse för markbeskaffenheten kan visas att placeringen inte orsakar förorening av grundvatten eller risk för det,
2. område som översvämmas,
3. på ett avstånd mindre än 50 meter från vattendrag, en brunn som används för hushållsvatten eller en källa,
4. på ett avstånd mindre än 25 meter från ett utfallsdike eller en rännil enligt 1 kap. 3 § 1 mom. 6 punkten i vattenlagen.

8.2 Utbyggnad av djurstall

I handläggningen av en ansökan som gäller en utvidgning av verksamheten krävs en prövning av huruvida en utbyggnad kan göras på samma ställe som det befintliga djurstallet finns. En utbyggnad kan innebära att en befintlig djurstallsbyggnad förstöras eller att en ny byggnad byggs i närheten av den/de befintliga djurstallsbyggnaden/-byggnaderna. Utbyggnaden av djurstall får inte leda till att de negativa miljökonsekvenserna ökar oskäligt. Utbyggnaden ska göras i riktning bort från objekt som kan störas.

Vid handläggning av en ansökan som gäller en utvidgning av verksamheten krävs en prövning av huruvida utvidgningen innebär förändringar som gör att verksamheten ska anses svara mot ny verksamhet. Rättsväsendet har meddelat många avgöranden⁵⁷ där en utvidgning av verksamheten har ansetts svara mot ny verksamhet och kräva större avstånd till objekt som kan störas. En bedömning ska alltid göras från fall till fall med beaktande av den aktuella verksamhetens särdrag. En bedömning av huruvida utvidgningen ska anses svara mot ny verksamhet är inte bunden till omfattningen av utvidgningen (till exempel 2,5 gånger större), utan i bedömningen ska beaktande tas till bland annat närheten till bosättning och miljökonsekvenserna.

⁵⁷ Till exempel [högsta förvaltningsdomstolen 2015:168](#), [Vasa förvaltningsdomstol 19/0311/3](#)

När verksamhet utvidgas så att ett nytt djurstall placeras bredvid ett befintligt djurstall eller att ett gammalt djurstall förstoras kan man också för det gamla djurstallet kräva att en effektivare miljöskyddsteknik börjar tillämpas så att den risk för förorening som verksamheten ger upphov till minskar. I vissa fall kan detta också möjliggöra att verksamheten placeras närmare grannarna.

I ett tillståndsärende som är under behandling avgörs inte huruvida verksamheten senare kan utvidgas inom området. Saken bör dock tas upp i tillståndsberedningen i synnerhet när placeringen redan för djurantalet i ansökan kräver särskild prövning och särskilda lösningar. Om det i planerna ingår att senare utvidga verksamheten vore det bäst att genast i början planera placeringen så att en utvidgning kan göras.

8.3 Placering av anmälningspliktigt djurstall

8.3.1 Avstånd till objekt som störs av lukter

Avståndet från ett djurstall eller ett lagringsutrymme för gödsel till det närmaste objektet som är känsligt för luktstörningar ska vara minst det som anges i tabellerna 1–6 i bilaga 1 till förordningen 138/2019 (minimivstånd). Minimivstånd tillämpas på nya djurstallsbyggnader och utbyggnader samt nya lagerutrymmen för gödsel. I minimivstånden har man beaktat gödseltypen, tekniken som tillämpats för täckning av gödsellagren, avkylningen av slamkanalerna och filtreringen av djurstallets frånluft.

Minimivstånden grundar sig på basuppgifter som samlats in av Naturresursinstitutet och Finlands miljöcentral och de modeller som Meteorologiska institutet utarbetat utifrån dessa med ODO-FMI-luktmodellen. I utarbetningen av modellerna för spridningen av och skyddsavstånden för luktutsläpp från djurstall har man som godtagbar nivå på luktolägenheterna använt 5 le/m^3 , i omgångar på 30 sekunder under högst 2 procent av årets timmar. Som gränsvärde för förnimbar lukt som mäts från en källa för luktutsläpp betraktas värdet 1 le/m^3 och som gränsvärde för störande luktkoncentration 5 le/m^3 . I detta fall är lukten stark, och källan för denna kan klart identifieras. Minimivståndskraven innebär inte att ingen lukt från djurstall överhuvudtaget skulle förekomma vid objekt som kan störas, utan de är **minimikrav** som fastställts utifrån bästa evidensbaserade information så att lukt inte ska förekomma i störande mängder.

Utifrån avståndstabellen ger verksamhetsutövaren ett förslag på placeringen. Myndigheten ska kontrollera huruvida den föreslagna placeringen uppfyller kraven i förordningen. Verksamhetsutövaren förbinder sig att tillämpa de valda tekniska lösningarna för att minska utsläppen. Lösningarna ska ha byggts upp och vara färdiga för tillämpning innan verksamheten inleds. Minimivståndet till alla objekt som kan störas ska ha beaktats.

Objekten omfattar till exempel bostads- och fritidshus, skolor, daghem, sjukhus, kyrkor, lekplatser, idrottsplaner, rekreationsområden och allmänna badstränder. Minimivståndet är avståndet mellan de närmaste yttersta kanterna av djurstalls- och gödsellagringsbyggnaderna och de yttersta kanterna av byggnadsväggarna vid objektet som är känsligt för störningar. När det är fråga om en sportplan eller en lekplats mäts avståndet från områdets närmaste kant.

Vid utbyggnad av ett djurstall kan verksamheten vid ett befintligt djurstall fortsätta på det nuvarande stället. Minimivståndet gäller nya djurstall, utbyggnaden av ett djurstall samt nya gödselstäder. Den luktbelastning som djuren i ett verksamt djurstall ger upphov till beaktas dock, eftersom minimivståndet bestäms utifrån det totala antalet djurenheter.

Exempel på fastställande av minimivstånd

Djurstall för en djurart

Ett höns hus för 5 000 värphöns utvidgas med 30 000 fåglar. Det totala antalet djurenheter är $35\,000 \times 0,07 = 2\,450$ djurenheter. Avståndet till objektet där störningar uppkommer är (djurstallsförordningen, bilaga 1 tabell 4) 200 m.

Djurstall med många djurarter

Då det gäller ett djurstall där många djurarter föds upp fastställs minimivståndet enligt djurarten för vilken minimivståndet enligt antalet djurenheter är det största enligt avståndstabellen. Den luktbelastning som de övriga djurarterna i djurstallet ger upphov till beaktas i minimivståndet så, att de djurenheter som alla djur i djurstallet bildar adderas. Minimivståndet bestäms utifrån det totala antalet djurenheter beräknat enligt djurarten som enligt avståndstabellen bildar det största minimivståndet.

I ett djurstall finns 80 mjölkkor (864 de) och 600 slaktsvin (600 de). Enligt det antal djurenheter som mjölkorna bildar blir minimivståndet större, och därför tillämpas på avståndskravet avståndstabell 1 i djurstallsförordningen. Det antal djurenheter som korna och svinen bildar adderas, och utifrån det totala antalet djurenheter på 1 464 som dessa bildar blir minimivståndet enligt tabell 1 i djurstallsförordningen 100–300 meter beroende på vilken metod för täckning av gödselstaden och vilket system för gödselbearbetning som tillämpas.

Många olika djurarter i separata djurstall

På gården finns många olika djurarter i egna separata djurstall. På placeringen av nya djurstall och nya utbyggnader tillämpas tabellen över minimivstånd enligt djurarten för vilken avståndet som krävs är det största. Vid fastställande av minimivståndet beaktas det totala antalet djurarter beräknat enligt alla djur som föds upp i alla djurstall.

I ett djurstall finns 80 mjölkkor (864 de), och ett annat djurstall byggs ut till en svinstia med 900 slaktsvin (900 de). Enligt det antal djurenheter som svinen bildar blir minimiavståndet större (mjölkkor 200 m och slaktsvin 250 m), och därför tillämpas tabell 2 på avståndskravet för djurstallet. För att också den luktbelastning som mjölkorna ger upphov till ska beaktas i minimiavståndet adderas antalen djurenheter (864 + 900). Enligt det totala antalet djurenheter på 1 764 blir minimiavståndet enligt avståndstabell 2 mellan 200 och 400 meter beroende på vilken täcknings- och gödselbearbetningsmetod som tillämpas på gården.

8.3.2 Övriga avståndskrav

I djurstallsförordningen föreskrivs att ett nytt djurstall och tillbyggnader till djurstall ska placeras på minst 50 meters avstånd från vattendrag. Dessutom ska rasthagar för djur i djurstallets omedelbara närhet placeras på minst 100 meters avstånd från närmaste objekt som kan störas av lukt.

8.3.3 Avvikelse från minimiavståndet i anmälningsförfarandet

Om minimiavståndskravet för utbyggnaden av djurstallet eller för utbyggnaden av gödsellagret inte uppfylls, är det i princip inte möjligt att utvidga det. Enligt 3 § i förordningen om anmälningsförfarande kan dock en tillbyggnad göras i vissa situationer, om de förutsättningar för avvikelse från minimiavståndet som föreskrivs i lagrummet uppfylls. Avvikelse från minimiavståndet får göras, om tillbyggnaden inte kan placeras på fastigheten på en plats som uppfyller kravet på minimiavstånd och om avvikelsen från minimiavståndet med beaktande av de åtgärder och den teknik som ska användas för att minska luktspredning samt de lokala förhållandena **inte förorsakar allvarliga luktolägenheter för det objekt som kan störas av lukt**. Avvikelser kan inte göras då det gäller byggande av ett nytt djurstall.

Föreskrifter om omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av placeringens lämplighet för verksamheten finns i 11 § i miljöskyddslagen. En alternativ placeringsplats kanske inte lämpar sig, om den oskäligt försvårar den sedvanliga verksamheten eller ger upphov till oskäliga krav och kostnader eller om den inte uppfyller de krav på byggplats som föreskrivs i 116 § i markanvändnings- och bygglagen. Vid bedömningen av lämpligheten av en alternativ placeringsplats som uppfyller minimiavståndskravet kan beaktande också tas till exempelvis huruvida verksamheten på den aktuella placeringsplatsen de facto ger upphov till större luktolägenheter eller andra olägenheter för objektet som kan störas än den gör på den ursprungliga placeringsplatsen. Om tillbyggnaden placeras långt

från det verksamma djurstallet och anknyttande verksamheter, till exempel rastgårdar och lagringsutrymmen för gödsel kan det i vissa fall leda till större miljökonsekvenser av verksamheten.

En avvikelse från minimiavståndet kan också kräva att olika tekniska lösningar och metoder tillämpas för att lindra lukten i tillbyggnaderna och/eller djurstallen eller gödselständerna som är i drift. Vid en bedömning av förutsättningarna för avvikelser ska dessutom de sammantagna konsekvenserna av de olika verksamheterna inom området, till exempel djurstall som redan är i drift, beaktas. De lokala förhållanden som kan påverka luktlägenheterna omfattar bland annat de rådande vindförhållandena, höjdskillnaderna och växtligheten i terrängen. I bedömningen av lämpligheten av en alternativ placeringsplats beaktas verksamhetsförutsättningarna för djurstallet på den aktuella platsen.

För ansökan om avvikelse från minimiavståndet använder verksamhetsutövaren en separat blankett som fogas till anmälan. Ansökan ska innehålla motiveringar till att avvikelse ansöks samt uppgifter om vilka tekniska lösningar som kommer att tillämpas och vilka åtgärder som kommer att vidtas för att säkerställa att de skadelidande inte orsakas betydande luktolägenheter. Den myndighet som handlägger ansökan fattar beslut om avvikelserna och godkännande av placeringsplatsen samt bedömer huruvida de i förordningen föreskrivna förutsättningarna för avvikelse från minimiavståndet uppfylls. I sitt beslut ska myndigheten motivera varför en avvikelse från det i förordningen avsedda minimiavståndet ansetts vara möjlig för det aktuella djurstallet och hur man säkerställt att betydande luktolägenheter inte uppstår för objekten som kan störas.

8.4 Placering av anmälningspliktigt djurstall

8.4.1 Beaktande av lukt i miljötillståndsförfarandet

I ett miljötillståndsförfarande avgörs placeringen av ett djurstall utifrån en fallspecifik prövning. Myndigheten har prövningsrätt då det gäller att beakta djurstallets tekniska lösningar och förhållanden i anvisningarna om placeringen. Minimiumständena i anmälningsförfarandet (djurstallsförordningen, bilaga 1) är inte bindande för miljötillståndsförfarandet, men uppgifterna om dessa grundar sig på den senaste evidensbaserade informationen, och i dessa har också de tekniska lösningarna som tillämpas och effekterna av dessa på avståndet beaktats. I Finland har man i miljötillstånden för vissa djurstall också förutsatt att luktolägenheterna ska mätas eller att modeller ska göras för dessa. Resultaten från luktmodellberäkningar kan utnyttjas i synnerhet i samband med ett MKB-förfarande.

Intensiteten av lukten från ett djurstall beror på exempelvis djurstallets produktionsinriktning, antalet djur, den miljöskydds- och BAT-teknik som tillämpas, gödselstädernas storlek och area, gödselslag, tekniska lösningar som tillämpas i gödselstäderna samt de lokala förhållandena (tabell 1).

Tabell 2. Faktorer som kan beaktas i den fallspecifika prövningen av placeringen av en husdjursbyggnad.

Omständigheter som kräver större avstånd:	Omständigheter som tillåter ett mindre avstånd
Bosättningen i grannskapet eller placeringen av bostadshus sett från produktionsbyggnaden under den rådande vindriktningen	Grannskapet består av ett jord- och skogsbruksdominerat område, obetydlig annan bosättning
I grannskapet finns markanvändningsformer som anvisats för allmän rekreativ användning, omsorgsarbete eller motsvarande verksamhet (badstrand, sportplan, rekreationsområde, daghem, skola, sjukhus o.d.)	Tillbyggnad i riktning bort från objektet som är känsligt för störningar
Separering och luftning av gödsel i öppna behållare eller annan gödselbearbetning som förstärker lukten	Bosättningens placering sett från byggnaden ovanför den rådande vindriktningen
	Tillämpning av teknik för kylning av gödsel
	Filtrering av frånluft med luktborttagningsfilter eller annan behandling av inomhusluften, utblåsning av frånluft högt upp
	Användning av kemikalier i luktborttagningen

Dessutom ska också övriga luktkällor inom området beaktas. Den luktbelastning som redan förekommer inom området kan begränsa byggandet av nya djurstall, även om den verksamhet som bedrivs inom området är sedvanlig. I tillståndsprövningen ska också de övriga verksamheterna inom området beaktas och en kontroll göras av den totala belastningen som de skadelidande utsätts för. Om ett nytt djurstall eller en tillbyggnad till djurstall och de övriga befintliga verksamheterna inom området totalt sett ger upphov till olägenheter, till exempel lukt eller buller, för någon skadelidande, kan beviljandet av tillstånd för ett nytt djurstall eller en tillbyggnad till djurstallet kräva mer omfattande tekniska lösningar och åtgärder för att minska luktolägenheterna.

8.4.2 Alternativ placering och ändring av ansökan i miljötillstånden

Om den föreslagna placeringen inte lämpar sig för verksamheten kan andra alternativa placeringar begrundas i miljötillståndsförfarandet. Omplaceringen ska inte leda till att orimliga krav och kostnader orsakas verksamhetsutövaren.

Om placeringen av ett djurstall inte ens med beaktande av miljökraven är lämplig ska tillståndsmyndigheten av verksamhetsutövaren begära en redogörelse för att en effektivare miljöskyddsteknik börjar tillämpas. En alternativ placering kan vara den enda lösningen, om inte tekniskt och ekonomiskt tillämpbara metoder för att minska olägenheterna står till förfogande. Om inte heller verksamhetsutövarens nya förslag lämpar sig som placering för verksamhet i den planerade omfattningen ska tillståndsmyndigheten ge avslag på ansökan.

En ansökan avslås, om tillstånd inte kan beviljas för antalet djur eller placeringen som uppgetts i ansökan. Tillståndsmyndigheten kan inte ändra innehållet i ansökan. Verksamhetsutövaren får, om hen så önskar, ändra ansökan. I detta fall ska emellertid effekterna av ändringen kontrolleras för hela ansökan och en ny bedömning göras av utsläppen samt konsekvenserna av dessa. Ett hörande ska också ordnas gällande den ändrade ansökan.

Verksamhetsutövaren kan också anhängiggöra en helt ny ansökan för ett mindre antal djur eller en ny placering och/eller i sin ansökan föreslå en effektivare miljöskyddsteknik. En tidigare anhängiggjord ansökan dras tillbaka, om en ny ansökan anhängiggörs, och handläggningen av den nya ansökan påbörjas.

8.5 Placering på grundvattenområde

Enligt 17 § (förbud mot förorening av grundvatten) i miljöskyddslagen (527/2014, MSL) får ämnen eller energi inte deponeras på, eller ledas till ett sådant ställe eller behandlas på ett sådant sätt att en kvalitetsförändring i grundvattnet på ett viktigt eller annat för vattenförsörjningen lämpligt grundvattenområde kan orsaka risk eller olägenhet för hälsan eller miljön eller grundvattnets kvalitet på något annat sätt väsentligt kan försämrats, eller en kvalitetsförändring i grundvattnet på någon annans fastighet kan orsaka risk eller olägenhet för hälsan eller miljön eller göra grundvattnet obrukbart för något ändamål som det skulle kunna användas för, eller åtgärden genom påverkan på grundvattnets kvalitet annars kan kränka allmänt eller någon annans enskilda intresse.

I miljöskyddslagen avses med grundvattenområde (5 § 12 punkten) "ett geologiskt avgränsat område med markformer eller zoner i berggrunden som möjliggör betydande grundvattenströmning eller vattentäkt". Definitionen svarar mot definitionen av grundvattenförekomst i 2 § 5 mom. i lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen

(1299/2004). Grundvattenområden som omfattas av definitionen avgränsas i enlighet med 10 a § i vattenvårdslagen och specificeras som grundvattenområden i datasystemet för miljövarsinformation. I tolkningen av förbudet mot förorening av grundvatten ska det dock observeras att 17 § 2 och 3 punkterna i miljöskyddslagen gäller grundvatten (inte enbart ett fastställt grundvattenområde). I tillämpningen av miljöskyddslagen enligt MSL 5 § 11 punkten avses med grundvatten allt vatten som finns i marken eller berggrunden. Förbudet mot förorening av grundvatten gäller således allt grundvatten, inte enbart vatten inom grundvattenområden som definierats i enlighet med lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen. Avsteg kan inte göras från föroreningsförbudet.

För att grundvattenområdena ska kunna beaktas har NTM-centralerna inom sina områden och i enlighet med 2 a kap. i lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen samt 2 a § i statsrådets förordning om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1040/2004) insamlat naturvetenskaplig information om grundvatten, och utifrån denna fastställt gränserna för grundvattenområdena. Dessa omfattar gränserna för området där grundvatten bildas (bildningsområde) och den yttersta gränsens område, vilka påverkar vattenkvaliteten och -bildningen i grundvattenförekomsten (grundvattenområde).

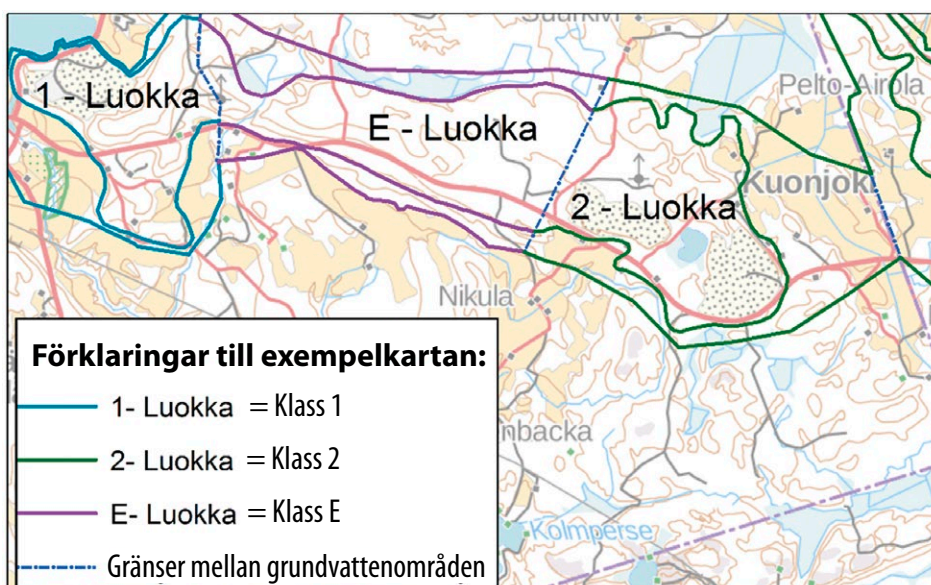
På grundvattenkartorna sträcker sig den yttre gränsen, dvs. grundvattenområdets gräns, fram till tät, enhetlig jordmån (bild 3). Inom områden där grundvatten bildas (den inre gränsen på kartorna) är jordmånen minst en substans som i fråga om hydraulisk konduktivitet svarar mot fin sand. Avgränsningarna grundar sig på jordmånskartor, kontrollbesök i terrängen samt grundvattenundersökningar. Avgränsningarna och klassificeringarna av grundvattenområdena används i exempelvis beslutsprocessen enligt miljöskyddslagen.

Grundvattenområdena klassificeras i enlighet med 10 b § i lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen utifrån grundvattenområdenas lämplighet för vattenförsörjning och skyddsbehov. Som klass 1 klassificeras grundvattenområden som är viktiga för vattenförsörjning, där mer än i genomsnitt 10 kubikmeter vatten per dygn eller vatten för fler än femtio personers behov används eller är avsett att användas för samhällets vattenförsörjning eller som hushållsvatten. Som klass 2 klassificeras grundvattenområden som lämpar sig för vattenförsörjning, vilka har en så riklig grundvattenförekomst och sådana övriga karakteristika att de lämpar sig för användning som avses i punkt 1, men för vilka vattenförsörjning tills vidare inte har planerats. I klass E klassificeras dessutom grundvattenområden av vars grundvatten ytvattenekosystem och terrestra ekosystem är direkt beroende. Av denna anledning kan det för grundvattenområden i klasserna 1 och 2 bli aktuellt att tillämpa tilläggsbeteckningen E (grundvattenområde i klass 1E och 2E), men ett grundvattenområde kan också klassificeras i enbart klass E, om det i fråga om sina egenskaper inte lämpar sig för vattenförsörjning, men vars avgivningskapacitet ändå räcker för att upprätthålla det ekosystem som ligger till grund för E-klassificeringen och som enligt andra lagar är skyddat (förordningen 1040/2006, 8 c §). Inom grundvattenområden i klass E kan en

förändring i volymen av eller kvaliteten på grundvattnet leda till en försämring av ett ekosystem som är beroende av grundvatten, och av denna anledning ska skyldigheterna som gäller skyddet av ekosystemet också beaktas i bedömningen av verksamhet som påverkar grundvattnet.

I definitionen och klassificeringen av grundvattenområden är det fråga om att föra in miljöinformationen i registret. Som sådana har avgränsningarna och klassificeringarna av grundvattenområdena inte några rättsverkningar, och de är inte heller direkt tillämpliga.

Bild 2. Exempel på karta över avgränsningar av grundvattenområden

Förutsättningarna för beviljande av miljötillstånd beror på grundvattenområdets egenskaper, till exempel jordarterna och deras skiktning, den hydrauliska konduktiviteten, grundvattennivån och strömningsriktningarna samt de tekniska skyddslösningarna som lagts fram av verksamhetsutövaren. De tekniska lösningarna kan omfatta olika tätnings- och skyddslager som finns i djurstallens och gödselstädernas underlagsstrukturer och som också används i exempelvis soptippornas skyddskonstruktioner. I och under skyddslaget anläggs täckdiken och kontrollbrunnar för perkolationsvattnet. Enligt miljöskyddslagens förbud mot förorening av grundvatten kan äventyrande av grundvattnets kvalitet utgöra ett hinder för att bevilja miljötillstånd. Enligt målen för vattenvården får inte grundvattnets kvantitativa och kemiska status försämrats.

Mer information om grundvattenområdenas särdrag samt åtgärder som krävs för nya verksamheter i syfte att säkerställa grundvattnets kvalitet kan fås genom miljöförvaltningens datasystem för grundvatten, av NTM-centralernas grundvattenexperter samt från kommunernas planer för skydd av grundvattenområden (lag om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen 10 e §). I skyddsplanen görs en genomgång av riskerna som anknyter till grundvattnets kvalitet eller kvantitet samt framläggs utifrån riskerna åtgärdsrekommendationer som lösningar för området markanvändning, hantering av risker som anknyter till gamla verksamheter samt placering av nya verksamheter.

Gödselstäder och lagringsplatser för oförpackade organiska gödselstämplatser, rasthagar samt utfodrings- och dricksplatser i rastgårdar får inte placeras på grundvattenområde, om det inte genom en redogörelse för markbeskaffenheten kan visas att placeringen inte orsakar förorening av grundvatten eller risk för det (nitratförordningen 4 §). Detta tillämpas på grundvattenområden som fastställts i enlighet med 10 a § i lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen. Miljöskyddslagens förbud mot förorening av grundvatten kan dock begränsa placeringen även på andra än fastställda grundvattenområden.

Med tanke på förbudet mot förorening av grundvatten har miljöförvaltningen i praktiken avrått från en placering av nya djurstall eller gödselstäder på grundvattenområden. Beträffande tillbyggnader till djurstall rekommenderas inte heller på grundvattenområden. Befintliga djurstall, gödselstäder och rastgårdar får inte ge upphov till en risk för förorening av grundvatten. Enligt 7 § i statsrådets förordning om miljöskydd (713/2014) ska ansökningar som gäller verksamhet på grundvattenområden som är lämpliga för vattenförsörjning innehålla uppgifter om grundvattenområdet (en hydrogeologisk beskrivning av grundvattenområdet, en utredning om grundvattnets tillstånd och markens beskaffenhet, uppgifter om grundvattennivån och flödesriktningarna) samt en redogörelse för åtgärder för förhindrande av utsläpp i mark och grundvatten samt andra planerade åtgärder för att skydda grundvattnet. Till ansökan fogas också en redogörelse för åtgärderna för skydd av mark och grundvatten och en bedömning, utifrån risken för förorening, av behovet av kontroll av mark och grundvatten och om tidsintervallen för eventuella periodiska kontroller (3 §). Till ansökan fogas i detta fall också granskningar av alternativa placeringar till placeringen på ett grundvattenområde.

Med tanke på grundvattenförekomstens egenskaper kan placeringen av ett djurstall eller en gödselstad ge upphov till en risk för förorening av grundvattnet, trots de planerade skyddsåtgärderna. Om tillstånd beviljas för placering på ett grundvattenområde kan verksamhetsutövaren i tillståndsvillkoren förpliktas att övervaka grundvattenkvaliteten (MSL 62 §). I regel har också föreskrifter om övervakning av grundvatten utfärdats.

Placeringen av en verksamhet på grundvattenområden kan kontrolleras genom Finlands miljöcentrals karttjänst Karpalo.⁵⁸

8.6 Anvisande av placering i planläggning

Genom planering utvecklar kommunen samhället och planerar områdesanvändningen inom kommunområdet eller en del av detta. I en plan samordnas olika former av markanvändning och behoven av dessa samt minimeras negativa miljöförändringar.

Kommunen kan styra placeringen av djurstall genom att i en plan med rättsverkningar märka ut områdesreserveringar som har anvisats för djurhållning. I planen kan man använda exempelvis jordbruksmärkningar. Som sådana är planerna inte tillräckliga för att avgöra placeringen av ett djurstall, även om dessa innehåller en redogörelse för miljökonsekvenserna av ett djurstall och en miljökonsekvensbedömning. Placeringen av ett djurstall avgörs i en prövning från fall till fall i ett miljötillstånds- eller anmälningsförfarande. Områdesanvändningen granskas också i prövningen av ett beslut om bygglov för ett djurstall. Planerna kan också innehålla miljöskyddsbestämmelser, till exempel skydd av grundvatten, som ska beaktas i tillstånds- eller anmälningsförfarandet. Bestämmelser om djurarter och -antal inom området kan inte ges i planen.

I 12 § i miljöskyddslagen föreskrivs att tillståndspliktig, anmälningspliktig eller registreringspliktig verksamhet inte får placeras i strid med en detaljplan. På ett område för vilket det finns en gällande landskapsplan eller en generalplan med rättsverkningar ska det dessutom ses till att placeringen av verksamheten inte gör det svårt att använda området för det ändamål som anges i planen.

Ett utlåtande på ansökan om miljötillstånd för djurstall ska begäras från den kommunala planeringsmyndigheten i det fall att verksamheten placeras inom ett detaljplaneområde. Produktionsdjurhållning inom ett generalplaneområde utgör i allmänhet inte verksamhet som strider mot planen. Det användningsändamål som anvisats i planen och planbestämmelserna ska dock beaktas.

Om ett djurstall placeras utanför ett planområde, men influensområdet för dess verksamhet finns inom ett planområde, ska planområdet i den utsträckning konsekvenserna av verksamheten berör detta granskas i ett tillstånds- och anmälningsförfarande. I synnerhet placeringen av befintliga planområden och bostadshus i förhållande till djurstallen ska granskas.

58 SYKE:s karttjänster https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Karttapalvelut

9 Djurstall, gödselstad och ensilagelager

9.1 Frånluft i djurstall

Luktolägenheterna som ett djurstall orsakar närområdena minskar, om frånluften riktas på rätt sätt. Det rekommenderas att frånluftsventilerna i djurstallens ventilation installeras på taket nära åsen. Om frånluftsventilerna placeras på takåsen kan sugaggregat installeras. Aggregaten blåser frånluften högre upp, varvid den blandas mer effektivt med den omgivande luften. Behovet av luftkonditionering sommartid kan minskas genom att kyla ned ersättningsluften genom foggning. Om ersättningsluften tas från skuggsidan kyls även det ner luften.⁵⁹ Genom att tillämpa teknik som påverkar inomhusluftens kvalitet, till exempel högtrycksfoggning och ozonering, kan man också påverka frånluftens kvalitet.

I miljötillståndet eller anmälningsbeslutet kan det behövas bestämmelser om placeringen av frånluftsventiler och riktningen av frånluften samt behandlingen av frånluften och tillvaratagandet av värmen. Behandling av frånluften kan behövas för att minska ammoniakutsläppen och uppnå exempelvis gränsvärdena som anges i BAT-slutsatserna för svin- och fjäderfäskötsel. Olika typer av BAT-teknik för behandling av frånluft tas upp i IRPP BREF-dokumentet. Djurstallets frånluft kan behandlas genom exempelvis ozonering och med ammoniakskrubbar eller genom att spraya ammoniakbindande kemikalier i frånluften. I Finland är det tills vidare inte så vanligt att frånluft behandlas. Djurstallens enheter blir större, och av denna anledning ska också detta alternativ beaktas i grunderna för beviljande av tillstånd.

9.2 Lagring av gödsel och organiska gödselbriketter

Lagringsplatser för stallgödsel och oförpackade organiska gödselbriketter, gödselrännor och övriga konstruktioner som är avsedda för ledning av gödsel ska vara vattentäta (nitratförordningen 7 §). Alla gödselstäder ska grundas och byggas omsorgsfullt enligt bygg- och monteringsinstruktionerna. Det byggmaterial som används ska uppfylla kraven på vattentäthet som tas upp i 2 § i JSM:s anvisning om krav på miljöskydd för byggande som understöds (266/2019). Konstruktionerna och anläggningarna skall vara sådana att inget läckage uppstår i samband med tömning och flyttning av gödseln i gödselstaden.

⁵⁹ Lindring av luktolägenheter i stora djurproduktionsenheter inom jordbruk. VTT Meddelanden 2323 <https://cris.vtt.fi/en/publications/hajuhaitan-vahentaminen-maatalouden-suurissa-elaintuotantoyksiköi>

Gödsel ska lastas på ett hårt underlag som håller maskinernas vikt och rörelser och från vilket spilld och absorberad gödsel eller organiskt gödselmaterial kan samlas in och tas tillvara. Med detta avses ett område där maskiner och materiel rör eller befinner sig under lastningen. Till exempel komprimerat singel eller grus uppfyller kraven på hårt underlag, men det mest praktiska, i synnerhet i stora gödselstäder, är ett underlag med tät botten. Också lastningsunderlaget i fjärrbehållare ska vara hårdbottnad.

Övertäckning och omblandning försvåras, om flytgödselbassängerna har en stor ytvidd. Lukt- och ammoniakutsläppen är större från gödselstäder med stor ytvidd, eftersom avdunstningsarean är större. Vid anläggningen av en membranförsedd flytgödselbassäng ska beaktande tas till de kompletterande anvisningarna om byggande av tätade lagringsbassänger på markgrund⁶⁰ som innehåller anvisningar om bland annat jordmåns- och grundvattenundersökningar, beräkning av vallstabiliteten, anläggning av grunden, förutsättningarna för vattentäthet, täckdikning, avgasningskrav, beredskap för läckagesituationer samt användningen, underhållet och övervakningen av bassängerna. För membranförsedda flytgödselbassänger gäller samma täckningskrav som för övriga flytgödselbassänger. I miljötillståndsbestämmelserna har det vanligtvis förutsatts att omblandningspunkterna samt bassängens påfyllnings- och tömningspunkter byggs av vattentät betong, bassängen inhägnas och utrustas med en kontrollbrunn för täckdikens- och grundvatten för uppdagande av eventuella läckage. För flytgödselbassänger som byggs genom invallning fogas till ansökan om miljötillstånd en bedömning av risken för en eventuell skada om dammen brister (till exempel närliggande grundvattenområden, vattendrag, brunnar, bostadshus) och en plan för att minimera skadorna. Information om utredningar av dammsäkerheten finns i dammsäkerhetsguiden⁶¹.

I förordningen om byggande av djurstall som understöds⁶² föreskrivs om byggtekniska och funktionella krav som med tanke på miljöskyddet ställs på byggande av husdjursbyggnader. Förordningen innehåller krav som gäller bland annat lager för pressvätska från gödsel, flytgödsel och ensilage, gödselrännor och -kanaler, rastområden samt avfallslagring. Arbetsmetoderna, byggmaterialet och förnödenheterna ska uppfylla kraven som satts upp i förordningen.

60 Maanvaraisten tiivistettyjen varastoaltaiden rakentamisen täydentävät ohjeet (kompletterande anvisningar om byggande av täta lagerbassänger på mark), Forskning i naturresurser och bioekonomi 76/2015. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/531518>

61 Dammsäkerhetsguide https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Vatten/Utnyttjande_av_vattenresurser/Dammar_och_dammsakerhet/Guide

62 Jord- och skogsbruksministeriets förordning om krav på miljöskydd för byggande som understöds 266/2019.

I förordningen om byggande som understöds föreskrivs att djurhållningsplatserna ska ha golv, gödselrännor och -kanaler med en vattentät konstruktion. Fastgödsellagrets botten- och sidoväggskonstruktion ska vara vattentät och kantväggarna bör göras minst 500 millimeter höga. Fastgödsellagret ska vara täckt med fast vattentakskonstruktion och gödsellagrets botten ska vara gjord i armerad betong. Körrampen i fastgödsellagret ska ha en höjd på minst 200 millimeter från gödsellagrets bottennivå. Ytterom körrampen ska finnas en i armerad betongkonstruktion eller asfaltbelagd lastningsplatta lika bred som körrampen och minst fem meter lång. Fastgödsellagrets riktgivande lagringsvolym fås genom att multiplicera plattans areal med sidoväggshöjden med en meters tillägg. Konstruktionen i ett fastgödsellager ska hålla mot påfrestningar från gödselgaser och fukt samt snö- och vindbelastningar som konstruktionen utsätts för.

9.2.1 Dimensionering av gödselstaden

I samband med handläggningen av miljötillståndet och anmälan tar man ställning till lämpligheten av gödsellagrets volym, de tekniska lösningarna och behovet av täckning. Efter behov kan det i miljötillståndet och anmälningsbeslutet utfärdas striktare föreskrifter än i nitratförordningen, om det är påkallat med tanke på exempelvis behovet av att minska ammoniakutsläppen eller luktutsläppen.

På alla husdjursgårdar där det under ett år kumuleras mer än 25 m³ gödsel ska det finnas en gödselstad med en minimikapacitet för stallgödsel som ansamlas under 12 månader (nitratförordningen 5 §, bilaga 1). Mindre mängder stallgödsel än detta ska lagras på ett tätt flak eller ett motsvarande underlag så, att inget läcker ut i miljön. Vid beräkningen av lagringsvolymen ska mängden av flytande täckningsmaterial för regnvatten och flytgödsel beaktas, om en gödselbehållare inte har stationär täckning. Vidare beaktas tvättvatten från mjölkkrum och annat tvättvatten samt sådan pressvätska från ensilage som eventuellt avleds till gödselstaden. I volymen av lager för torr- och strögödsel beaktas huruvida mer strömaterial än normalt används på gården. Bilaga 1 till nitratförordningen innehåller också anvisningar om beaktande av gödselbearbetningen i volymen av gödselstaden.

Djurens betesgång kan också beaktas i dimensioneringen av gödselstaden. Om djuren betar under hela betesperioden kan man i dimensioneringen av gödselstaden beakta den spillning som blir kvar på betesmarken under en period på högst fyra månader. I fråga om djur som föds upp utomhus året om bestäms minimidimensioneringen av gödselstaden från fall till fall. Volymen beror på de gårdsspecifika förhållandena, till exempel rastgårdens storlek, antalet djur och områdena varifrån spillning kan samlas in regelbundet.

Jordbrukarnas gemensamma gödselstäder, och torrströbottnar av typen lösdriftsstall beaktas vid dimensioneringen av gödselstaden (lösdriftsstallens permanenta ströbädd

som töms regelbundet, och permanent strö direkt som gödsel på åkrarna under gödsel-spridningsperioden eller för flyttning för kompostering). När permanent ströbädd används beror den volym som krävs för lagring av gödsel på ströbäddens storlek, antalet tömningar och tidsläggningen av tömningen. Till exempel i det fall att ströbädden byts två gånger per år beräknas lagringsvolymen för ströbädden för sex månader, och volymen av gödselstaden beräknas enligt gödselmängden som uppstår under sex månader.

Gödsel kan också överlåtas till någon som drar nytta av den och som kan ta emot den med stöd av tillstånd som beviljats enligt 27 § i miljöskyddslagen (regelbunden och avtalsgrundad leverans av gödsel). I den lagringsvolym som krävs för ett djurstall ska hänsyn också tas till gödselbearbetningsanläggningens kapacitet för gödsellagring, övriga exceptionella situationer och avståndet till anläggningen från djurstallet.

9.2.2 Täckning av gödselstaden

Nya gödselstäder ska täckas med fast eller flytande täcke (nitratförordningen 7 §). Genom att täcka gödselstaden minskar utsläppen av ammoniak och andra luktande föreningar samt förhindras att regnvatten tränger in i gödselstaden. Täckning av gödselstäder är en av de viktigaste åtgärderna för att uppnå målen för minskning av ammoniakutsläpp⁶³.

Med flytande täcke avses ett skikt som regelbundet sprids ut över flytgödsel och urin och som upprätthålls fortlöpande. I flytgödselstäder omfattar flytande täcken till exempel torv, polystyren och Lecagrus eller Lecakulor samt flytande skivlock, såsom cellplastskivor. Också flytgödsel från nötkreatur kan betraktas som flytande täcke när den har torkat och en skorpa bildats på ytan. Flytande löst täckmaterial ska efter behov tillsättas eller också ska dess permanens säkerställas med specialkonstruktioner såsom nät. Spridning av polystyren i miljön ska förhindras. I dimensioneringen av en flytgödselbehållare med flytande täcke ska regnvatten beaktas på det sätt som föreskrivs i nitratförordningen (bilaga 1). För regnvatten ökas höjden av en behållare med minst 300 millimeter, om behållaren täcks genom skorpbildning. Höjden av en behållare med annat flytande täcke ökas med minst 500 mm. Dessutom ska behållarens höjd ökas med minst 100 millimeter för flytande löst täcke som placeras på ytan av flytgödseln.

Fasta täcken omfattar betong- och plåttäcken samt andra motsvarande konstruktioner som hindrar att regnvatten tränger in, till exempel de allt vanligare kuporna och

63 Toimintaohjelma maatalouden ammoniakkipäästöjen vähentämiseksi Suomessa (Handlingsprogram för minskning av ammoniakutsläpp i Finland), Jord- och skogsbruksministeriets publikationsserie 1/2018. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160627>

membranen som spänns över behållaren. Fasta täcken ska planeras väl, så att de tål väderförhållandena och inte försvårar övervakningen av gödselstadens strukturer, tömningen eller omblandningen av flytgödseln. En torrgödselstad ska ha en fast takkonstruktion, eller också ska gödselstaden täckas över så att regnvatten inte tränger in i gödselstaden. I praktiken är det omöjligt att täcka över en gödselstad med stor ytvidd. Det är närmast små gödselstäder som kan täckas över.

Vid en utvidgning av verksamheten kan det för miljötillståndet eller anmälningsbeslutet från fall till fall sättas upp ett krav på att också gamla gödselstäder ska täckas över. Klimatförändringen leder till rikligare nederbörd, vilket kan leda till ogynnsamma förhållanden för gödselspridning och därmed behov av större lagringskapacitet för gödsel. Detta borde beaktas i större utsträckning i planeringen av lämplig volym för gödsellagren.

9.2.3 Lagring av gödsel i stackar

På en husdjursgård lagras gödsel i princip i gödselstäder. Gödsel kan lagras i stackar på en åker endast när det av arbetstekniska eller hygieniska skäl är påkallat. Föreskrifter om förutsättningarna för lagring i stackar finns i nitratförordningen (6 §, 8 §, 9 §). Gödsel som lagras i stackar ska ha en torrsubstanshalt på minst 30 procent. De arbetstekniska skälen kan omfatta exempelvis menföre, vilket på våren hindrar transport av gödsel till åkern före spridningen av gödsel, eller fel i gödselanläggningarna. Med hygieniskt skäl avses bland annat patogener i gödseln, till exempel salmonella, yersinia, listeria eller annan sjukdom eller smitta, som på ett naturligt sätt kan överföras direkt eller indirekt mellan människor och djur. I detta fall bedöms behovet av lagring av gödsel i stackar och sjukdomsfallet av en veterinär. I särskilda situationer kan man på grund av en djursjukdom bli tvungen att lagra också flytgödsel i stackar. I detta fall ska strö användas för att absorbera gödseln fram till att torrsubstanshalten är minst 30 procent.

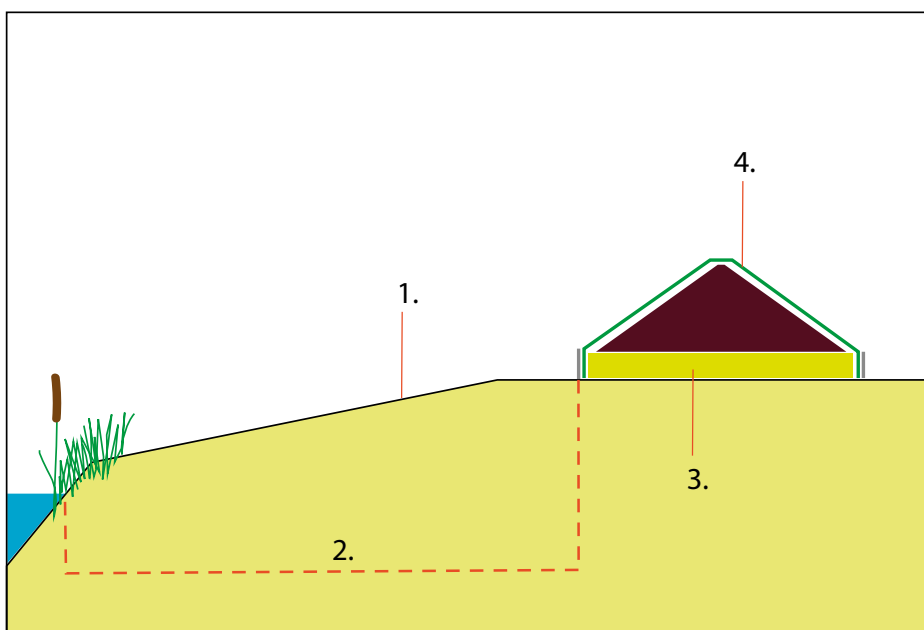
Lagring i stackar är förbjuden på grundvattenområden, områden som är utsatta för översvämning eller om den ger upphov till förorening eller risk för förorening av vattendrag. Stacken ska placeras på ett bärande åkerområde.

Verksamhetsutövaren ska lämna en anmälan om lagring i stackar till den kommunala miljöskyddsmyndigheten minst 14 dygn innan stacken anläggs. Efter behov kan myndigheten kontrollera förutsättningarna för lagring i stack före och efter anläggningen av en stack.

I en och samma stack ska det placeras minst den mängd organiskt gödselmaterial som ska spridas ut på en hektar eller högst den mängd som ska spridas ut på hela skiftet och på angränsande skiften. Gödsel eller organiskt gödselmaterial som lagras i stack ska spridas ut inom högst ett år från det att stacken anlagts. På den plats där en stack har varit belägen

får en ny stack placeras efter två mellanår. Den nya stacken behöver inte finnas på ett nytt skift, utan kan anläggas bredvid platsen där stacken fanns året innan.

Bild 3. Placering av en stack. Om en stack anläggs på en sluttande åker ska den placeras nära den övre kanten av åkern (1). En stack ska placeras på minst 100 meters avstånd från ett vattendrag, ett utfallsdike eller en brunn för hushållsvatten och inte på mindre än 5 meters avstånd från ett dike (2). Snön ska avlägsnas från platsen för stacken och underlaget ska formats så att vätska inte rinner ut i miljön. Ett lager på minst 20 centimeter av ett material som binder vätska ska bredas ut som botten för stacken (3). Bottenmaterialet kan vara exempelvis torv, strimlad halm eller strimlat hö, flis, kutter eller sågspån. En stack kan också anläggas på ett täcke, men i detta fall ska vätskan tillvaratas från täcket. Stacken täcks över med ett tätt täcke (4), till exempel en presenning eller ett skyddsöverdrag. Ett tätt täcke hindrar regnvatten från att tränga in i stacken och minskar ammoniakutsläppen.

Om gödseln redan har komposterats och består av minst 30 procent torrsubstans kan den sista fasen av komposteringsprocessen, dvs. efterkomposteringen, göras i stacken. Till exempel lösdriiftsstellens permanenta ströbädd är inte som sådan komposterad kompost, utan den kräver först aktiva åtgärder för att främja komposteringen. Efterkomposteringsstacken för komposterad gödsel behöver inte ett tätt täcke. I övrigt gäller för efterkompostering av komposterad gödsel ungefär samma krav som för icke-komposterad gödsel. Det är bra att lägga till bottenmaterial (torv, halm o.d.), om efterkomposteringsstacken för kompost vänds, eftersom en del av bottenskiktet blandas med komposten.

9.2.4 Lagring av organiska gödsel­fabrikat

Nitratförordningen (6 §, 7 §) innehåller föreskrifter om kraven som ställs på lagrings­utrymmen för organiska gödsel­fabrikat. En gård som tar emot och lagrar organiska gödsel­fabrikat ska ha en vattentät lagringsplats som är dimensionerad enligt den mängd som tas emot. Lagret kan dimensioneras exempelvis enligt den största mängden som tas emot på en och samma gång eller enligt mängden som regelbundet tas emot varje år. Ett lagringsutrymme för fasta gödsel­fabrikat ska täckas över med ett fast täcke eller så att regnvatten inte kan tränga in i lagringsutrymmet. Lagringsutrymmena för flytande organiska gödsel­fabrikat ska täckas med ett fast eller flytande täcke på samma sätt som gödsel täcks över. Organiska gödsel­fabrikat som innehåller minst 30 procent torrsubstans kan på en gård också lagras i en stack på åkerområden enligt samma förutsättningar som för gödsel. Gödsel­fabrikatens torrsubstanshalt anges i produktbeskrivningen.

9.3 Ensilage­lager

Ensilage bereds som färskt eller förtorkat. Det förvaras i plansilon, torn, stackar, tuber eller rundbalar. Utöver gräsen­silage bereds bland annat helsädes-, grönfoder- och majs­ensilage. I beredningen av ensilage används i allmänhet konserveringsmedel, främst myrsyra. Man försöker torka förtorkat gräsen­silage på åker fram till att torrsubstanshalten är 30–45 procent. Ensila­gets fuktighet varierar från år till år enligt väderleksförhållandena och enligt förhållandena då ensilage skördas. Av denna anledning varierar också mängden press­vätska från år till år. I färskensilage bildas cirka 0,15 m³ press­vätska per ton foder och i förtorkat ensilage cirka 0,05 m³ press­vätska per ton foder. I ensila­getorn bildas mer press­vätska.⁶⁴

Press­vätska som runnit ut i vattendrag ger upphov till eutrofiering och negativa konsekvenser för vattendraget. Med tanke på vattenskyddet rekommenderas det att ensilage­lager inte placeras i närheten av vattendrag eller brunnar.

Ett ensilage­lager ska vara så tätt och utformat så, att press­vätska inte rinner ut utanför silon. Press­vätska från beredning av ensilage ska samlas upp och lagras i en tät behållare, om den inte behandlas i ett separat reningsverk (nitratförordningen 7 §). Lagren för press­vätska ska vara tillräckligt stora så att de rymmer de varierande mängderna press­vätska från år till år. Volymen av behållaren beror också på ensila­gesilornas, -tornens och -stackarnas storlek, modell och täckning. Om press­vätska avleds till en flytgödsel- eller urinbe­hållare ska vätskemängden beaktas i dimensioneringen av behållaren. Genom täckning

64 Mängden av ensilageutlopp, tvättvatten och avloppsvatten från rastgårdar och avloppsvatten från päls­gårdar. Naturresursinstitutet 2020.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-119-6>

och terrängutformning kan man hindra att snö samt avrinnings- och regnvatten tränger in i behållarna. Det är också viktigt att ha beredskap för situationer där behållarna fylls på grund av plötsliga regnskurar eller fuktigare foder än normalt. Gårdarna ska ha exempelvis adekvat pumptrustning samt reservbehållare eller tillräckligt med utrymme i flytgödsel- eller urinbehållarna. Pressvätskan ska användas för gödsling av åkrar. Som sådan kan pressvätskan användas för exempelvis skördat gräs. I gödslingen beaktas näringsämnen i pressvätskan.

I kraven som ställs på byggande som understöds är förutsättningen en minst fem kubikmeter stor uppsamlingsbrunn för pressvätska varifrån vätskan pumpas eller leds via rör till en vattentät behållare för pressvätska, flytgödselbehållare eller urinbrunn⁶⁵. Ytterom ensilagesilons inkörningsöppning ska finnas en avlastningsplatta av armerad betong eller asfalt som är minst lika bred som öppningen och som sträcker sig minst fem meter utåt från öppningen.

Precis som i fråga om silor ska tillvaratagande av pressvätska också ordnas för lagring av ensilage i stackar. Stackarna ska täckas och utformas så, att inte regnvatten och snösmältvatten eller avrinningsvatten rinner in i stacken. Marken ska formas så, att pressvätskan inte rinner ut från stacken. Av denna anledning lönar det sig att undvika lagring av ensilage i stackar på någon annan plats än en plats med täta underlag.

Beredningen av ensilage, i synnerhet i plansilor, kräver att det kring lagret finns tillräckligt med plats för påfyllning och lossning med traktor. Lukt- och bullerolägenheterna är som störst vid beredningen av ensilage. Ett omsorgsfullt grundat och övertäckt färdigt ensilagelager ska inte avge stark lukt, men luktolägenheter har ändå förekommit i vissa fall. De olägenheter som uppstår för grannarna kan minskas genom att undvika placering av silor på området mellan djurstallet och grannarna. I miljötillståndsbeslutet och anmälningsbeslutet kan föreskrifter meddelas om placeringen av ensilagelager, om det anses vara nödvändigt.

Ensilagebalar ska öppnas inomhus på ett tätt underlag så att pressvätskan kan avledas till exempelvis en flytgödselkanal. Rundbalar ska inte lagras vid vattendrag eller utfallsdiken eller i närheten av en brunn för hushållsvatten.

65 Jord- och skogsbruksministeriets förordning om krav på miljöskydd för byggande som understöds 266/2019.

10 Återvinning av gödsel

I miljötillstånds- och anmälningsförfarandet kontrolleras att åkerområdet är tillräckligt stort för gödselspridning eller att gödseln i övrigt används på behörigt sätt. Med tanke på risken för olägenheter för grannarna, förorening av grundvatten eller vattendrag kan föreskrifter efter behov utfärdas gällande åkrarna i närheten av djurstallet. För att exempelvis minska lukt- och ammoniakutsläppen kan det krävas att gödseln snabbare täcks över med mylla (till exempel inom 4 timmar efter spridningen), att flytgödsel sprids ut genom att placera den eller genom att undvika att sprida ut den i blåsiga förhållanden.

Användningen av stallgödsel som gödsel regleras i nitratförordningen som innehåller föreskrifter om bland annat tillåtna gödselspridningsmängder, spridningstider och -metoder, gödselspridning på sluttande åkrar, de skyddsremсор vid vattendrag som inte ska gödslas samt den 30–100 meter breda skyddszon kring källor som inte ska gödslas.

Genom gödselbearbetning kan återvinningen av näringsämnen främjas. Återvinningen av gödselnäringsämnen kräver att man börjar tillämpa olika metoder och tekniska lösningar för att bearbeta gödseln till gödselprodukt som är lätta att transportera och använda. I nitratförordningen förutsätts det att gården har förordningsenliga lager för icke-bearbetad och bearbetad gödsel samt organiska gödselprodukt. I bilaga 1 till nitratförordningen föreskrivs hur gödselbearbetningen beaktas i dimensioneringen av gödsellagret.

Gödselbearbetningen kan kräva att ett miljötillstånd ansöks. Gödselbearbetning i anslutning till en gård kan behandlas antingen i samband med miljötillståndsansökan för ett djurstall eller i en separat tillståndsansökan. Om bearbetningen av gödsel från ett anmälningspliktigt djurstall kräver ett miljötillstånd ska ansökan om tillstånd göras och ärendet behandlas separat. Om gödseln från djurstallet levereras till någon annan verksamhetsutövare för bearbetning ska tillståndsansökan göras separat för djurstallet och den som bearbetar gödseln.

Bearbetningen kan också kräva iakttagande av regleringen om avfallshantering, bygglagstiftningen eller lagstiftningen om biprodukter och gödsel, om stora gödselmängder ska bearbetas, gödsel eller annat organiskt material, utöver gårdens egen gödsel, tas emot på gården eller om slutprodukten levereras till ett ställe utanför gården. Om gödseln bearbetas till ett gödselprodukt kräver verksamheten att en anmälan görs till Livsmedelsverket som också ska godkänna anläggningen.

10.1 Tillräcklig gödselspridningsareal

Enligt miljöskyddslagen (49 §, 52 §) kan bestämmelser om behandlingen och användningen av gödsel som uppstår i ett djurstall ges i miljötillståndet och anmälningsbeslutet. I 5 § i miljöskyddsförordningen föreskrivs att tillståndsansökan ska innehålla uppgifter om det område som står till förfogande för spridning av stallgödsel och urin samt områdets areal eller annan användning av stallgödseln. Avtal om överlåtelse av stallgödsel ska innehålla uppgifter om åtminstone mängden stallgödsel som överläts, mottagaren av stallgödseln och den åkerareal som står till mottagarens förfogande för gödselspridning. För bedömningen av konsekvenserna av gödselspridningen behövs också uppgifter om åkrarnas placering på grundvattenområden eller ett strandområde samt hushållsvattenbrunnar som finns på åkrarna. Om det finns en risk för att gödselspridningen ger upphov till orimlig belastning för andra bostadsfastigheter ska det i ansökan framläggas uppgifter om åtgärder som vidtas för att lindra luktolägenheterna, till exempel skyddsavstånd, metoder och tidpunkter för gödselspridningen.

Som gödselspridningsareal godkänns åkrar som innehas av verksamhetsutövaren och åkrar som ingår i avtalen om överlåtelse av stallgödsel. Åkerareal som lämpar sig för gödselspridning omfattar exempelvis åkrar där näringsämneshalten (fosforsiffran för marken) inte begränsar möjligheterna för fosforspridning, för vilka gödselspridningen inte ger upphov till förorening eller risk för förorening av grundvatten på det sätt som anges i 17 § i miljöskyddslagen och för vilka det inte finns några begränsningar för spridningen enligt exempelvis nitratförordningen eller kommunernas miljöskyddsbestämmelser.

Gödsel ska användas planmässigt. För anmälningspliktiga djurstall måste den åkerareal, med beaktande av djurstallets faktiska antal djur, som beräknats enligt bilaga 2 till djurstallsförordningen och som står till förfogande under djurstallets drift, lämpa sig för gödselspridning. Vid beräkningen av åkerarealen beaktas den mängd stallgödsel som levereras till en miljötillståndspliktig anläggning eller till någon annan gård för användning samt konsekvenserna av gödselbearbetningen, om dessa påverkar den totala mängden näringsämnen som kumuleras.

I fråga om tillståndspliktiga djurstall säkerställs det i miljötillståndets bestämmelser att åkerarealen är tillräckligt stor för gödselspridning. Vid beräkningen av arealens tillräcklighet kan tabellen i bilaga 2 till djurstallsförordningen användas. I tillståndsbeslutet kan det också föreskrivas att en mer detaljerad plan för gödselspridningen ska tillställas tillsynsmyndigheten, om det anses vara påkallat för tillståndsprövningen. Bestämmelserna om årsrapporteringen innehåller i allmänhet en förpliktelse att anmäla mängden gödsel som uppstått på åkerarealen som står till förfogande för gödselspridning.

Verksamhetsutövarens skyldigheter omfattar att hålla uppgifterna om gödselspridningen uppdaterade. Detta kan göras i samband med årsrapporteringen. Efter behov kan tillsynsmyndigheten också begära uppgifter om gödselspridningen.

10.2 Användning av gödsel och organiska gödselmedel på grundvattenområden

I ansökan om miljötillstånd för eller anmälan om djurstall inkluderas uppgifter om huruvida åkerskiftet som planeras för gödselspridningen finns på ett grundvattenområde. Om åkerskiftet finns på ett grundvattenområde ska man vid bedömningen av risken för förorening av grundvattnet beakta exempelvis grundvattenområdets egenskaper, jordarterna såsom tjockleken av eventuella lerskikt, vattenflödesriktningarna, avstånden till brunnar och vattentäkter, terrängens höjdförhållanden, typen av och mängden gödsel som ska spridas ut samt spridningsfrekvensen.

Om arealerna för gödselspridningen finns på viktiga eller andra för vattenförsörjning lämpliga grundvattenområden (i praktiken grundvattenklasserna 1 och 2) ska myndigheten efter behov utfärda bestämmelser om gödselspridningen i tillståndet eller anmälningsbeslutet. Bestämmelser kan också behövas för andra grundvattenområden. Bestämmelserna kan gälla exempelvis en begränsning av gödselspridningen eller övervakning av konsekvenserna av verksamheten för grundvattnet. I prövningen av bestämmelserna beaktas till exempel miljömyndigheternas utlåtanden om grundvattenskyddet, de kommunala miljöskyddsföreskrifterna, planerna för grundvattenskyddet, skyddsområdesbestämmelserna för vattentäkter som inrättats i enlighet med vattenlagen och vattenvårdsplanerna för vattenvårdsområden. Om det inte finns tillräckligt med information om grundvattenområdet kan det av verksamhetsutövaren krävas en jordmånsundersökning som stöd för tillstånds- eller anmälningsbeslutet. Ett tillstånd för gödselspridning kan inte beviljas, om risken för förorening av grundvattnet inte kan förhindras genom bestämmelser som ges i beslutet (MSL 17 § förbud mot förorening av grundvatten).

De begränsningar som förordnas i tillstånds- och anmälningsbesluten kan gälla spridning av stallgödsel, urin, tvättvatten, behandlat avloppsvatten, behandlat avloppsslam eller slam från reningsverk eller slamavskiljare, pressvätska eller annan flytande organisk gödsel. Den allmänna praxisen har varit att torrgödsel på våren kan spridas inom zonen mellan den yttre gränsen av grundvattenområdet och området där grundvattnet de facto bildas, om gödseln täcks över med mylla så snart som möjligt och detta inte orsakar en risk för förorening av grundvattnet. Genom att begränsa gödselspridningen minskar risken för att nitrathalten i grundvattnet höjs och att den hygieniska kvaliteten försämras. Näringsämnen och sådana patogener som försämrar den hygieniska kvaliteten i flytande gödsel sköljs lättare ut i grundvattnet än torrgödsel och organiska gödselmedel.

Stallgödsel och andra organiska gödselmaterial kan användas på åkrar som finns inom grundvattenområden, om exempelvis jordmånsundersökningarna eller adekvata uppgifter om grundvattenområdena visar att användningen inte äventyrar vattenkvaliteten. Det åligger verksamhetsutövaren att genomföra adekvata jordmånsundersökningar.

Om det efter tillstånds- eller anmälningsbeslutet uppstår ett behov för verksamhetsutövaren att sprida ut gödsel på en åker som finns inom ett grundvattenområde ska verksamhetsutövaren på förhand, innan den planerade gödselspridningen görs, anmäla detta till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten bedömer den eventuella risken för förorening av grundvattnet. Gödselspridningen förbjuds, om den ger upphov till en risk för förorening av grundvattnet. Efter behov bestämmer tillsynsmyndigheten att tillståndet eller anmälningsbeslutet ska ändras (MSL 89 §).

10.3 Gödselseparering

Separering innebär att slammets fasta och flytande delar skiljs åt mekaniskt, kemiskt eller genom sedimentering. Separationseffektiviteten beror på vilken metod som tillämpas och vilken utrustning som används samt på slammets egenskaper. Största delen av fosfor i gödseln är fasta fraktioner och av kvävet flytande fraktioner. I tillståndsansökan eller anmälan ska en utredning läggas fram om anläggningarna som ska användas i gödselsepareringen, deras separationseffektivitet och en bedömning av näringsämnesfördelningen i olika fraktioner samt miljökonsekvenserna av separeringen. Den areal som behövs för gödselspridningen fastställs utifrån analyserna av gödselns olika fraktioner.

Separeringen får inte ge upphov till sådana orimliga buller- och luktolägenheter, som avses i grannelagslagen, eller avrinning i miljön. För separering krävs lämpliga lager för alla flytande och fasta fraktioner både före och efter separeringen. Grunden för dimensioneringen av lagerutrymmena som behövs för fraktionerna är den i bilaga 1 till nitratförordningen avsedda mängd flytgödsel som uppstår på gården. Fraktionsmängderna och de lagerutrymmen som dessa kräver beror på separeringsanläggningens separations-effektivitet samt råslammets egenskaper.

10.4 Kompostering av gödsel från egen gård

På gårdarna komposteras gödsel i stackar eller slutna kompostreaktorer, till exempel tunnel- eller trumkomposterare. Komposteringen förbättrar användbarheten av gödseln som näringskälla och jordförbättringsämne. I komposteringen avdunstar kväve från gödseln ut i luften, och den värme som genereras i nedbrytningen av det organiska materialet påskyndar reaktionen. Under värmetoppen kan betydande mängder ammoniak och koldioxid avdunsta.

I luftning, dvs. vätskekompostering, av flytgödsel leds luft in i gödseln. På detta sätt påskyndas funktionen i bakterierna som bryter ner organiskt material samtidigt som koldioxid, vatten och värme bildas. Luftningen resulterar i att flytgödseln luktar mindre samt att användbarheten förbättras i fråga om både fluiditeten och absorptionen. Luftning ger upphov till lukt, och därför ska den genomföras i en täckt flytgödselbehållare varifrån frånluften kan styras genom exempelvis ett filter så att luktgenererande ammoniak kan tas tillvara.

För kompostering av gödsel från djurstall ska uppgifter om anläggningarna, konstruktionerna och komposteringen läggas fram i tillståndsansökan eller anmälan. I miljötillståndet kan närmare bestämmelser ges gällande gödselkomposteringen, komposteringsområdets areal, konstruktioner och avrinningsvatten. Villkoret för investeringsstöd är att jord- och skogsbruksministeriets krav gällande kompostering iaktas.

Stackar för kompostering av torr- eller strögödsel ska anläggas på ett tätt underlag eller också ska konstruktionerna i övrigt vara vattentäta (nitratförordningen 7 §). Med tätt underlag avses en hel yta vars täthet motsvarar åtminstone asfalt inklusive ändamålsenliga bottenkonstruktioner. Komposteringsunderlaget ska utformas så, att gödselvattnet kan avledas till en separat vattentät behållare eller också ska vattnet behandlas i ett separat reningsverk till exempel kemiskt. Om gödselvatten inte avleds till en separat behållare eller ett separat reningsverk ska så mycket strö användas på komposteringsunderlaget att all gödselvätska kan absorberas av ströet. Avrinning i miljön får inte uppstå, och därför kan ofta det enda praktiskt fungerande alternativet vara att komposteringsunderlagets väggkonstruktioner och övriga konstruktioner är ungefär de samma som konstruktionerna i en torrgödselstad. Det rekommenderas också att en körramp byggs på komposteringsunderlaget.

Både tunnel- och trumkomposterad gödsel ska i allmänhet efterkomposteras i stack. Också gödsel som har komposterats i stack ska efterkomposteras. Gödsel kan efterkomposteras i en stack på en åker med iakttagande av samma förutsättningar som gäller för lagring av gödsel i stack (nitratförordningen 6 §). Det material som täcker en stack för efterkompostering behöver dock inte vara tätt (nitratförordningen 7 §), utan det kan vara exempelvis en komposteringsfilt, torv eller strimlad halm.

Om det utöver den gödsel som uppstår på gården också bearbetas annat organiskt material eller från andra gårdar mottagen gödsel genom kompostering eller rötning kan också andra legislativa krav gälla för verksamheten, till exempel krav som ställs på avfallsbehandlingen. Beroende på vilket material som behandlas kan verksamheten kräva att en anmälan görs till Livsmedelsverket och att verket godkänner anläggningen. Villkoret för investeringsstöd är att jord- och skogsbruksministeriets krav gällande kompostering iaktas.

10.5 Bearbetning av gödsel vid biogasanläggning

Verksamheten vid biogasanläggningar regleras såväl i lagstiftningen om miljöskydd och avfallshantering som i lagstiftningen om animaliska biprodukter och gödsel. Prövningen av miljötillstånd för gårdsspecifika biogasanläggningar görs alltid från fall till fall. Behovet av tillstånd beror på bland annat verksamhetens omfattning och det material som matas in. Dessutom ska biogasanläggningens placering och de eventuella miljökonsekvenserna av verksamheten beaktas.

Behovet av ett tillstånd för en biogasanläggning kan bero på mängden gasformigt bränsle som produceras (MSL underpunkten 5b i tabell 2 i bilaga 5, anläggning för tillverkning av gasformigt bränsle, där det tillverkas minst 5 000 ton bränsle per år) eller huruvida energi (el eller värme) produceras genom förbränning av biogas (MSL bilaga 1 punkt 3). Behovet av tillstånd för en biogasanläggning beror också på vilken typ av material som behandlas och på vilket sätt. Enligt avfalls- och miljöskyddslagarna kräver professionell avfallshantering och avfallshantering vid en anläggning i regel ett miljötillstånd. Föreskrifter om undantag från tillståndsplikten för vissa verksamheter som avser avfallsbehandling finns i 4 kap. 32 § i miljöskyddslagen. Behovet av miljötillstånd kan också anknyta till förutsättningarna för allmän tillståndsplikt som tas upp i 27 § i miljöskyddslagen. Biogasanläggningar⁶⁶ där mer än 35 000 ton avfall behandlas varje år kräver ett förfarande vid miljökonsekvensbedömning (MKB).

På ansökan om tillstånd för en biogasanläggning ska ett utlåtande begäras från Livsmedelsverket. För en biogasanläggning krävs ett bygglov och, beroende på råmaterialet som används, ett anläggningsgodkännande från Livsmedelsverket. I samband med godkännande av en anläggning kontrolleras också behovet av att hygienisera röttningsresterna (se avsnitt 4.2). Om obetydlig biogashantering och -lagring ska en anmälan göras till Livsmedelsverket. För omfattande hantering och lagring krävs ett tillstånd som beviljas av Tukes. Det avfall och de animaliska biprodukter som behandlas vid en biogasanläggning påverkar slutanvändningen av den bearbetade gödseln, vilket innebär att eventuella begränsningar och karenstider som anknyter till användningen ska beaktas.

Gödselmängden förändras inte väsentligt när gödseln bearbetas vid en biogasanläggning, och därför kan den dimensionering av gödselupplagringen som tas upp i nitratförordningen (bilaga 1) tillämpas direkt på röttningsresterna som uppstår vid bioförgasning av gödsel. Om också annan input än gödsel bearbetas genom rötning ska den andel som inputen bidrar med beaktas i lagervolymer.

66 Lagen om ändring av bilaga 1 till lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning 126/2019

10.6 Gödsel förbränning

För en gödsel förbränningspanna med en bränsleeffekt på minst 1 megawatt (MW) behövs antingen en registrering hos eller ett miljötillstånd från miljöskyddsmyndigheten. Ärendet ska behandlas från fall till fall, och i oklara fall kan råd begäras från exempelvis miljöskyddsmyndigheten i den egna kommunen. För förbränningspannan kan det inte i någon situation samtidigt behövas både registrering och miljötillstånd, och för en panna med en effekt på under 1 MW behövs varken registrering eller tillstånd. Kommunveterinärens godkännande kan också behövas för en panna.

En panna för fast bränsle med en bränsleeffekt på minst 1 MW, men under 20 MW, ska i regel registreras. Registreringsanmälan lämnas till den kommunala miljöskyddsmyndigheten minst 30 dagar innan verksamheten inleds. Pannor med en effekt på minst 1 MW, men under 5 MW, som tagits i användning före 20.12.2018 ska dock registreras senast 1.1.2029. Betydande ändringar i anläggningens drift kan dock kräva en ny registrering som ska göras minst 30 dagar innan ändringarna genomförs.

En panna för fast bränsle behöver ett miljötillstånd, om dess bränsleeffekt är minst 20 MW. Ett miljötillstånd behövs dessutom för en mindre panna som annars ska registreras och 1) som är en del av en så kallad direktivanläggning, 2) vars drift kan ge upphov till förorening av vattendrag, dike, källa eller rännil, 3) vars drift kan orsaka orimlig belastning för grannarna eller 4) som finns på ett grundvattenområde. Betydande ändringar i pannans drift kan kräva att miljötillståndet ändras. Förändringarna får inte genomföras innan de har godkänts i miljötillståndet.

Kommunveterinärens godkännande behövs för gödsel förbränningspannor som finns på husdjursgårdar och vars bränsleeffekt är under 1 MW eller som tills vidare inte behöver en registrering hos miljömyndigheten. Ansökan om godkännande, som kan vara fritt formulerad, lämnas till kommunveterinären inom verksamhetsområdet. Veterinären gör ett inspektionsbesök innan verksamheten inleds.

Sådan förbränning av naturgödsel från produktionsdjur i en panna som har en förbränningseffekt på högst 50 MW betraktas inte som avfallsförbränning, utan sedvanlig energiproduktion, där miljöskyddskraven som ställs på energiproduktion iakttas. De aktuella kraven gäller inte pannor med en effekt på under 1 MW. Föreskrifter om dessa finns i miljöskyddslagen och den så kallade PIPO-förordningen (statsrådets förordning 1065/2017). För gödsel förbränning gäller förutom miljöskyddskraven även vissa krav i lagstiftningen om biprodukter. Miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet samt Livsmedelsverket har i samarbete sammanställt en anvisning om gödsel förbränning⁶⁷. För iakttagandet av

67 Tuotantoeläinten lannan poltto (Förbränning av naturgödsel från produktionsdjur) <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/elaintenpito/kuolleet-elaimet/lannan-poltto/>

PIPO-förordningen finns det dessutom en separat anvisning där också frågor som gäller registrering av och miljötillstånd för en panna tas upp⁶⁸.

Den aska som uppstår i gödsel förbränningen kan som sådan användas på den egna gården eller överlåtas vidare som gödselprodukt. Överlåtelse eller marknadsföring av aska för gödselanvändning kräver en anmälan till Livsmedelsverkets tillsynsregister. I fråga om egenskaperna ska askan uppfylla kraven i gödsellagstiftningen.⁶⁹

10.7 Tillvaratagande av värme från gödsel och kylning av gödsel

Med tanke på energieffektiviteten är det viktigt att uppvärmningen och ventilationen i ett djurstall följs upp. Naturgödseln avger värme när den kyls ned, och i komposteringen genereras värme. Värme kan tillvaratas från gödselkompost, flytgödselkanaler eller ströbäddar, där den gemensamma tekniken är att skapa ett nätverk för tillvaratagande av värme i, under eller kring en värmekälla. Den värme som genereras av en värmepump kan användas för uppvärmning av fastigheter eller processer. Genom aktivt tillvaratagande av värme nedkyls gödseln snabbare. Gödsel får inte kylas ned för mycket, eftersom dess avrinningsegenskaper då försämras, och det blir svårt att avlägsna den från kanalen.

Snabb nedkylning av gödsel minskar avdunstningen av ammoniak och koldioxid i inomhusluften och vidare behovet av ventilation, vilket innebär att också mängden värme som blåses ut minskar. Samtidigt minskar också luktölagenskaperna som gödseln ger upphov till.

I fråga om nivån är tekniken som tillämpas för nedkylning av gödsel den bästa tillgängliga miljöskyddstekniken som i dag allmänt tillämpas.

I slutsatserna om bästa tillgängliga teknik för intensiv uppfödning av fjäderfä eller svin har man fört fram åtgärder för effektiv användning av energi (BAT 8) och Förebyggande av lukter (BAT 13)⁷⁰.

68 Anvisning: Statsrådets förordning om miljöskydds krav för medelstora energiproducerande enheter och energiproducerande anläggningar (1067/2017)

69 Användning av aska som gödselmedel <https://www.ruokavirasto.fi/sv/foretag/foder--och-godselsbranscherna/godsselfabrikat-och-verksamhet-inom-godselsbranschen/godsselfabrikat-och-godsselfabrikat/atervunnet-naringsamne/anvandning-av-aska-som-godsselfabrikat/>

70 Referensdokument, dvs. BREF http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Paras_tekniikka_BAT/Vertailuasiakirjat

11 Rastgårdar, utomhusuppfödning och betesgång

Miljötilståndsansökan ska innehålla uppgifter om rastgården och utomhusfållan. Över rastgården ska sektionsritningar och val av material presenteras samt volymen på den slutna behållaren för avrinningsvatten framföras. För utomhusfållan uppges fållans areal och åtgärder för att förebygga att markytan skadas. För rastgårdar, utomhusfållor och permanenta utfodringsplatser ska en plan läggas fram för gödselinsamlingen och -lagringen. Efter behov ska planer för behandling och kontroll av avrinningsvatten framföras. I tillstånds- och anmälningsbeslutet kan bestämmelser utfärdas om behandlingen av avrinningsvatten.

11.1 Rastgårdar

En rastgård är ett område som finns i direkt anslutning till djurstallet och där djuren rastas regelbundet och varifrån gödsel och avrinningsvatten samlas in. Med rastgård avses inte rasthagar för hästar. För rastgården väljs ett ytmaterial eller en grund som möjliggör tillvaratagande av avrinningsvatten i en separat behållare, ett reningsverk eller en flytgödselbehållare. Rastgårdar ska skötas så, att inga näringsämnesutsläpp i yt- eller grundvatten uppstår. På rastgården kan det finnas en utfodringsplats som kan vara delvis eller helt täckt. Regnvatten från djurstallets tak ska avledas till platser utanför rastgården. Gödsel ska tillräckligt ofta avlägsnas från rastgården och lagras i en gödselstad.

Rastgårdar får inte placeras (nitratförordningen 4 §)

- på grundvattenområde, om det inte genom en redogörelse för markbeskaffenheten kan visas att placeringen inte orsakar förorening av grundvatten eller risk för det
- i ett område som översvämmas
- på ett avstånd mindre än 50 meter från vattendrag, en brunn som används för hushållsvatten eller en källa
- på mindre än 25 meters avstånd från ett utfallsdike eller en rännil som avses i vattenlagen

Grannarna ska tas i beaktande i inrättandet och användningen av en rastgård. I 2 § i djurstallsförordningen föreskrivs att rasthagar för djur i anmälningspliktiga djurstall ska placeras på minst 100 meters avstånd från närmaste objekt som kan störas av lukt.

I jord- och skogsbruksministeriets förordning om byggande som understöds förutsätts det att bottenkonstruktionen i rastgården ska vara vattentät. Behövlig täthet uppnås till exempel med en ytkonstruktion av armerad betong eller med underlagskonstruktion av heltäckande vattentät membranisolering från vars översida möjligen uppsamlad vätska leds till behållare för gödselblandat vatten. I anslutning till rastgård ska finnas en minst fem kubikmeter stor uppsamlingsbehållare för gödselblandat vatten varifrån vätskan pumpas eller leds via rör till vattentät lagringsbehållare, flytgödselbehållare eller urinbrunn. I ritningarna ska framgå vart gödselblandat vatten leds från uppsamlingsbehållaren.⁷¹ Avrinningsvattnet kan användas som gödsel på åkrar.

Olika förordningar om skydd av olika djurarter som utfärdats av statsrådet innehåller föreskrifter om kraven som ställs på rastgårdens areal. I exempelvis statsrådets förordning (592/2010) om skydd av nötkreatur föreskrivs att rastningsplatsen ska vara minst 6 kvadratmeter per nötkreatur². Ytan ska dock alltid vara minst 50 m².

11.2 Fållor

En utomhusfålla är ett område som är större än en rastgård och kan vara en åker, en skog eller något annat liknande område. I en utomhusfålla kan det finnas väderskydd samt utfodrings- och dricksplatser för djuren. Fållan kan också omfatta en rasthage. Djur kan också hållas i utomhusfållor året om. Oftast inrättas utomhusfållor för nötkreatur och hästar. Under de senaste åren har utomhusfållor också inrättats för fjäderfä. I ekologisk fjäderfåhållning krävs utomhusvistelse på sommaren.

För en utomhusfålla gäller samma krav på placering som för rastgårdar på det sätt som anges i avsnitt 11.1. Också grannarna ska beaktas vid inrättandet och i användningen av en utomhusfålla. Området ska vara tillräckligt stort så att ytväxtligheten tål slitaget. Efter behov ska området kunna delas in i delar för underhåll och återställande av ytväxtligheten.

Näringsbelastningen i avrinningsvattnet från utomhusfållorna påverkas mest av djurtätheten. En utomhusfålla ska inrättas på en plats där risken för förorening av ytvattnet

⁷¹ Jord- och skogsbruksministeriets förordning om krav på miljöskydd för byggande som understöds 266/2019.

minimeras och där det inte finns någon risk för förorening av grundvattnet. Grannarna ska tas i beaktande vid inrättandet och i användningen av en utomhusfålla.

11.3 Permanenta utfodringsplatser

Permanent utfodringsplatser används på betesmarker, i utomhusfällor och på rastgårdar. En utfodringsplats är permanent i det fall att platsen som används för utfodring inte ändras regelbundet till exempel under betesperioden.

Permanent utfodrings- och dricksplatser ska vara täckta, ha tät botten och den stallgödsel som ansamlas där ska avlägsnas tillräckligt ofta (nitratförordningen 7 §). Kravet på att platsen ska vara täckt gäller dock inte permanenta utfodrings- och dricksplatser som finns i anslutning till djurstall. Syftet med taket är att hålla regnvattnet utanför utfodringsplatsen. Taket kan täcka utfodringsplatsen helt eller delvis. Permanent utfodrings- och dricksplatser får inte placeras på grundvattenområden, om det inte i jordmånsundersökningar kan påvisas att placeringen på en sådan plats inte ger upphov till förorening eller risk för förorening av grundvatten, på område som översvämmas, på mindre än 50 meters avstånd från vattendrag, hushållsvattenbrunnar eller en källa eller på mindre än 25 meters avstånd från en rännil eller ett utfallsdike.

11.4 Uppfödning av nötkreatur för köttproduktion utomhus året om

De djur som föds upp utomhus året om är i allmänhet dikor eller slaktnötkreatur. Den utomhusfålla som används för utomhusuppfödning inhägnas, och inom området byggs väderskydd, liggplatser samt utfodrings- och dricksplatser. I utomhusfällor där djuren uppehåller sig fortlöpande kan belastningen vara mycket stor. Kring utfodrings-, dricks- och liggplatserna uppstår stor belastning oavsett områdets areal.

Uppfödning utomhus året om kan ordnas med exempelvis separata sommar- och vinterinhägnader eller så, att vinterinhägnaden är en del av inhägnaden som används året om. I vinterinhägnaderna och på en del av sommarbetesmarkerna får djuren tilläggsfoder. I allmänhet tillbringar djuren största delen av tiden i närheten av utfodringsplatserna. Av denna anledning kan det på grund av hårt slitage uppstå punktbelastningskällor. Under vintersäsongen ska utfodringen ordnas så, att den inte ger upphov till näringsbelastning i vattendragen. Ofta inhägnas utfodringsplatsen åtskilt från det övriga området. I fråga om utfodringsplatsen kan belastningen minskas till exempel genom att placera

denna på tillräckligt långt avstånd från liggplatserna eller genom att byta utfodringsplats tillräckligt ofta.

Sommarbetesmarkerna är större än inhägnaderna och kan finnas även på mycket långt avstånd från gårdscentret och vinterinhägnaden. Uppfödningen av nötkreatur utomhus kan också omfatta bete på skogs- och ängsområden. I detta fall regleras trycket på betesmarkerna med hjälp av antalet djur och betesrotation. Betesmarkerna ska vara tillräckligt stora. En indelning av betesområdena rekommenderas för att jämna ut belastningen. Det är bra att avgränsa områden där ytväxtligheten har slitits bort och marken är bar från betesmarken och så nytt gräs.

Då det gäller uppfödning utomhus året om i skog rekommenderas för ett mycket litet antal djur (1–5 djur) en areal på en halv hektar per djur. Om det finns 5–15 djur ska arealen vara minst 1 hektar per djur. Om det finns 15–25 djur ska arealen vara minst 2 hektar, och för mer än 25 djur minst 3 hektar per djur.⁷²

Det ströade liggområdet i ett väderskydd ska vara sådant, att spillningen och urinen som samlas inom området kan tillvaratas och inte absorberas eller sköljs ut i jordmånen. Regelbunden gödselborttagning minskar spridningen av näringsämnen samt spillningsmikrober till vattendragen. Ligg- och utfodringsplatserna ska inrättas på tillräckligt långt avstånd från grundvattenområden, källor och vattendrag. När boskap hålls utomhus på vintern ska beaktande också tas till risken för att gödsel sköljs ner i vattendrag med smältvatten.⁷³

I djurstallsförordningen (2 §) föreskrivs att väderskydd för djur som föds upp utomhus året runt ska placeras så att de inte förorsakar allvarliga luktolägenheter för objekt som kan störas av lukt. Ett väderskydd ska också placeras på minst 50 meters avstånd från vattendrag.

11.5 Betesgång för djuren

Genom betesgång kan djuren förverkliga sitt arttypiska beteende. Samtidigt upprätthåller betesgången naturens mångfald och öppna landskap. Fördelarna med välorganiserad

72 Opas lihanautojen ympäri vuotiseen ulkokasvatukseen (Handbok om uppfödning av djur utomhus året runt). MTT. Jordbruk och livsmedelsekonomi 86. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/463403>

73 Opas lihanautojen ympäri vuotiseen ulkokasvatukseen (Handbok om uppfödning av djur utomhus året runt). MTT. Jordbruk och livsmedelsekonomi 86. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/463403>

betesgång är stora för rödlistade naturtyper och arter. På naturskyddsområden, områden med stort landskapsvärde och fornminnesområden ska betet planeras särskilt väl.

De kommunala miljöskyddsföreskrifterna kan innehålla bestämmelser⁷⁴ om förbud mot användning av känsliga strandområden vid vattendrag för betesgång eller också har man i kommunen kunnat utfärda bestämmelser gällande enskilda betesområden. Bestämmelser kan ha utfärdats för exempelvis vattendrag eller strandområden vid delar av vattendrag för vilka man i vattenvårdsplanen har satt upp mål för statusen som kräver en strikt begränsning av näringsämnen, som är grunda och där vattenomsättningen är ringa. Bestämmelser kan också av hygieniska skäl ha utfärdats om exempelvis begränsning av betesgång i närheten av badstränder.

Vid inrättande av vattentäkter har separata bestämmelser kunnat utfärdas gällande betesgång. På grundvattenområden får betesgången inte ge upphov till en risk för förorening av grundvattnet. Av denna anledning har eventuella begränsningar satts upp gällande tilläggsutfodring under betesgång på grundvattenområden, eller skyddsavstånd till hus-hållsvattenbrunnar och -källor förordnats.

Vegetationen på betesmarkerna måste vara tålig. Vanligtvis försvinner vegetationen från passagerna som leder till betesmarken, från djurens avhämtnings- eller vänteplatser, tilläggsutfodrings- och dricksplatser samt från platser där djuren gärna håller till. På betesplatsen kan det också bildas vegetationsfria kostigar och områden där fosforhalten kan vara väldigt hög. Ofta är de här områdena kala och komprimerade, varvid riskerna för ytavrinning ökar.

I betesgång bör beaktande också tas till eventuella olägenheter för grannarna. Djurens gångväg till betet och djurens uppsamlingsområden (bortsett från områden på ängar som tillhör växtföljden) ska göras på tillräckligt fast och torr botten och till exempel genom att täckdika och grusbelägga områdena. Från de här områdena bör gödseln avlägsnas regelbundet. Det rekommenderas att man delar in betesmarken i delar så att betetrycket är tillräckligt lågt.

11.6 Igloouppfödning av kalvar

I Finland är igloouppfödning av kalvar en relativt ny uppfödningsform som blivit allt vanligare under de senaste åren. I denna uppfödningmodell är målet allt friskare kalvar, vilket

⁷⁴ Utarbetande av miljöskyddsföreskrifter. Handbok för utarbetande av kommunala miljöskyddsföreskrifter <https://www.kommunforbundet.fi/publikationer/2019/2052-handbok-utarbetande-av-kommunala-miljoskyddsforeskrifter>.

man försöker uppnå genom att snart efter födseln flytta kalvarna till igloor som finns utanför ladugården och där sjukdomstrycket är mindre. Uppfödning av kalvar i icke-isolerade utrymmen eller helt och hållet utanför mjölkboskapsladugården har också motiverats med lägre byggkostnader.⁷⁵ Igloouppfödningen har oftast förvekligats genom att placera igloorna på markbotten under bar himmel eller i en hall med lätt konstruktion.

Uppfödning på markbotten kan ge upphov till vattendragsbelastning. Det finns skäl att på igloouppfödning tillämpa ungefär samma miljöskyddsåtgärder som på rastgårdar, bland annat regelbundet avlägsnande av spillning och urin samt förhindrande av avrinning genom att använda rikligt med strö. En yttre gård och ett underlag med tät botten under igloorna minskar belastningsrisken och underlättar arbetet i uppfödningsgården.

75 Igluja ja ternimaitoa: tuloksia InnoNauta –hankkeen vasikkatutkimuksista (Igloor och råmjölk: Resultat från kalvundersökningarna i projektet InnoNauta). MTT rapport 69. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/438279>

12 Avfallshantering

Avfallslagen (646/2011) och -förordningen (179/2012), författningar som utfärdats med stöd av avfallslagen samt de kommunala avfallshanteringsbestämmelserna ska iakttas i avfallshanteringen. Enligt prioriteringarna i avfallslagen ska man i första hand minska avfallets mängd och skadlighet. Om avfall emellertid uppkommer, ska avfallsinnehavaren i första hand förbereda avfallet för återanvändning och i andra hand materialåtervinna det. Är materialåtervinning inte möjlig, ska avfallsinnehavaren återvinna avfallet på något annat sätt, exempelvis som energi. Om avfallet inte kan återvinnas ska det bortskaffas. I avfallshanteringen är principen att tillämpa bästa tillgängliga teknik samt en så bra metod som möjligt för att bekämpa negativa konsekvenser för hälsan och miljön. Avfall får inte dumpas eller hanteras okontrollerat och inte heller ge upphov till nedskräpning.

I princip är det avfallsinnehavaren, dvs. jordbruksidkaren, som svarar för att ordna avfallshanteringen (avfallslagen 28 §). I fråga om farligt avfall som uppkommer inom jordbruk är det ändå kommunen som svarar för avfallshanteringen, om avfallsmängderna är rimliga. I praktiken ska en jordbruksidkare köpa avfallshanteringstjänsterna enligt marknadsvillkor, men om inga privata tjänster står till förfogande kan avfallsinnehavaren från kommunen anhålla om avfallshanteringstjänster i andra hand på det sätt som avses i 33 § i avfallslagen. Om värdet av de kommunala avfallshanteringstjänsterna i andra hand överstiger 2 000 euro per år ska avfallsinnehavaren genom dataplattformen för avfall och biflöden, dvs. Materialtorget⁷⁶, för sitt avfall söka avfallshanteringstjänster på marknadsvillkor innan hen kan anhålla om tjänster från kommunen på grund av avsaknad av annat tjänsteutbud.

Särskilda skyldigheter anknuter till farligt avfall, till exempel skyldighet att förpacka och märka farligt avfall samt förbud mot uppblandning. Avfallsförordningen (179/2012) innehåller preciserade krav gällande förpackning och märkning av farligt avfall samt separat insamling av oljeavfall. Oljeavfall klassificeras som farligt avfall och förbränning av detta som sådant eller uppblandat med andra ämnen är förbjuden i små pannor/förbrännare på mindre än 5 MW (jfr avfallsförbränningsförordningen 151/2013, 3 §).

I avfallshanteringen vid djurstall ska beaktande tas till bestämmelserna om förebyggande av djursjukdomar och de kommunala avfallshanteringsföreskrifterna.

⁷⁶ Materialtorget www.materiaalitori.fi

12.1 Avfall från djurstall

Avfall som uppstår i djurstallsdriften omfattar bland annat döda djur och annat djuravfall, skämt foder, produktionsoduglig mjölk, jordbruksplast (till exempel ensilagebalarnas plast), förpackningsavfall (växtskyddsmedels- och foderförpackningar), farligt avfall (bland annat spillolja, oljefilter, batterier, lysrör, föråldrade växtskyddsmedel), föråldrade djurläkemedel, el- och elektronikskrot, metall samt sedvanligt avfall.

Avfall, råmaterial, bränslen och övriga kemikalier ska lagras och hanteras så att de inte äventyrar hälsan, ger upphov till osnygghet, nedskräpning, orimliga luktolägenheter, risk för förorening av yt- och grundvatten eller andra negativa miljökonsekvenser. Förvaringsförhållandena för farligt avfall och kemikalier ska vara säkra, och långvarig förvaring av dessa ska undvikas. Farligt avfall ska levereras till en sådan mottagningsplats för farligt avfall som har tillstånd för att ta emot det aktuella avfallet. Avfallsfraktioner som samlas in separat, till exempel papper, papp, metall, plast och glas ska samlas in separat och i första hand levereras för återvinning. Annat återvinningsodugligt blandavfall utnyttjas som energi vid en biogasanläggning.

12.2 Behandling av animaliska biprodukter

Döda djur och animaliska biprodukter (andra än gödsel) ska hanteras eller användas vid en anläggning eller på en plats som har ett i 27 § i miljöskyddslagen avsett tillstånd att ta emot och hantera den aktuella biprodukten. Anläggningen eller aktören ska dessutom ha godkänts eller registrerats av en behörig myndighet på det sätt som anges i biproduktlagen (517/2015). För idisslar- samt svin- och fjäderfäkadaver finns det inom artspecifikt fastställda insamlingsområden (JSM:s förordning om animaliska biprodukter [783/2015]) ett statsstött system för insamling av kadaver där en bil för insamling av kadaver på producentens anmälan hämtar ett dött djur och för detta till en bearbetningsanläggning som godkänts som kadaverinsamlingsaktör det aktuella året.

Avlivade höns, broilrar och kalkoner kan som obearbetade tas emot av registrerade fodercentraler på gård för att användas för utfodring av pälsdjur och hundar i hundgårdar på samma djurhållningsplats, om fåglarna inte har avlivats till följd av sjukdomar som kan överföras till människor eller djur eller till följd av misstanke om sådana sjukdomar. Dessa biprodukter ska behandlas med syra eller upphettas före användning. Enligt 64 § i biproduktlagen kan en behörig myndighet förbjuda detta, om det anses att användningen kan ge upphov till en risk.

12.3 Döda djur

I tillstånds- och anmälningsbeslutet kan bestämmelser ges om lagring och bortskaffande av döda djur. Vad gäller anmälningspliktiga djurstall föreskrivs i djurstallsförordningen om hanteringen av döda djur. Döda djur ska förvaras så att detta inte föranleder osnygghet, nedskräpning, allvarliga luktolägenheter eller risk för förorening av mark, grund- eller ytvatten eller annan olägenhet för miljön. Om döda djur lagras tre dygn eller längre än så, ska det utrymme som används för lagringen vara nedkyllt eller dess temperatur annars vara så låg att kadavren bevaras oförstörda. En lagringstemperatur på 0–6 °C och högst 8 °C rekommenderas.

I miljötillståndsbesluten har det i allmänhet förutsatts att det ska finnas en kadavercontainer för döda djur. Om det inte finns någon kadavercontainer ska kadavren lagras i något annat separat lager som lämpar sig för ändamålet. Lagret ska vara tätt och kunna rengöras. Avrinnings-, tvätt- och desinficeringsvatten insamlas i en sluten behållare och ska levereras till exempelvis det kommunala avloppsreningsverket. Enskilda kadaver (till exempel nötkreatur) ska lagras i ett för ändamålet avsett lager med tät botten på en plats som är skyddad mot direkt solljus. Kadaver ska lagras så att de inte drar till sig stora rovdjur. Under lagringen ska kadavren täckas över med exempelvis ett tätt plastöverdrag som skydd mot regnvatten och skadedjur. Efter behov kan överdraget också läggas under kroppen. Det ska förhindras att avrinningsvatten under kroppen rinner ut i miljön.

Finland har indelats i insamlingsområden för kadaver och avlägsna områden. Insamlingsområdet omfattar största delen av Finlands areal. Det finns separata områden för insamling av kadaver av svin och fjäderfä samt av kadaver av nötkreatur, får, getter och bison-djur. Inom insamlingsområdet får kadaver inte grävas ned i marken, förutom i separat fastställda undantagsfall. Inom insamlingsområdena ska producenterna leverera kadavren till en i biproduktförordningen avsedd bearbetningsanläggning eller godkänd förbränningsanläggning. Kadavren ska levereras till bearbetningsanläggningen tillräckligt snabbt. Anvisningar för gårdarna om förvaring av kadaver för insamling (på finska) finns på Livsmedelsverkets webbplats⁷⁷.

I regel har nedgrävning av djur förbjudits i miljötillståndsbesluten. I princip ska kadaver och andra animaliska biprodukter levereras till en bearbetningsanläggning eller -plats som har tillstånd för detta. Inom avlägsna områden som har fastställts för var och en djurart (JSM:s förordning om animaliska biprodukter [783/2015]) och där kadaverinsamling inte har ordnats får kadaver av nötkreatur, får, getter, bisondjur, svin, fjäderfä och pälsdjur

⁷⁷ Ohje tiloille raatojen säilytyksestä keräilyä varten (Anvisningar för gårdarna om förvaring av kadaver för insamling, Evira 2010. https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/viljelijat/elaintenpito/elainten-hyvinvointi/ohje_tiloille_raatojen_sailytyk-sesta_15009_2.pdf

också grävas ned i marken, om detta inte ger upphov till negativa konsekvenser för hälsan och jordmånen eller en risk för förorening av grundvattnet eller några andra olägenheter för miljön. Livsmedelsverket har tillsammans med miljömyndigheten utfärdat anvisningar om nedgrävning av enstaka djur inom avlägsna områden. Godtagbarheten av nedgrävningen och nedgrävningsplatsen ska utredas genom den kommunala miljöskyddsmyndigheten samt kommunveterinären.

Vid val av nedgrävningsplats ska beaktande också tas till att området inte ska plöjas eller grävas upp kort efter nedgrävningen. Ett dött djur ska vid behov kalkas i samband med nedgrävningen, eller behandlas med desinfektionsmedel för att förstöra sjukdomsalstrare. I sjukdomsfall ska aktören utan dröjsmål underrätta regionförvaltningsverket om detta innan kadavret grävs ned.⁷⁸

I 8 § i djurstallsförordningen föreskrivs att döda djur inte får grävas ned på ett viktigt eller annat för vattenförsörjning lämpligt grundvattenområde, ett i vattenlagen avsett skyddsområde för en vattentäkt, ett översvämmat område eller en sluttning mot ett vattendrag och inte heller på kortare avstånd än 250 meter från en brunn som används för hushållsvatten, en källa eller någon annan vattentäkt. Döda djur ska grävas ned på minst en meters djup, och nedgrävningsplatsen ska fyllas med marksubstans. Före nedgrävningen får döda djur inte placeras i förpackningar som inte förmultnar.

I den anaerobiska nedbrytningen av kadaver uppstår metan och koldioxid. Enligt en bedömning ger nedgrävning av kadaver upphov till större utsläpp av växthusgaser än bortskaffande av kadaver vid en kadaverbearbetningsanläggning gör. Vid en kadaverbearbetningsanläggning kan också fosfor och kvävet i kadavren tillvaratas.⁷⁹

12.4 Bortskaffande av kadaver genom förbränning

Förbränningen av hela kadaver regleras i förordningen om verkställighet av EU:s biproduktförordning (EU) Nr 142/2011 bilaga III. Anläggningen ska ha godkänts av kommunveterinären. Dessutom behöver en panna med en bränsleeffekt på minst 1 megawatt (MW) antingen en registrering hos eller ett miljötillstånd från miljöskyddsmyndigheten. Ärendena behandlas från fall till fall, och i oklara fall kan råd begäras från exempelvis miljöskyddsmyndigheten i den egna kommunen. För en förbränningspanna kan det inte

⁷⁸ Bortskaffande av döda djur genom nedgrävning <https://www.ruokavirasto.fi/sv/odlare/djurhallning/doda-djur/nedgravning/>

⁷⁹ RP 235/2014 rd, Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om animaliska biprodukter och vissa lagar som har samband med den <https://www.finlex.fi/sv/esitykset/he/2014/20140235.pdf>

i någon som helst situation samtidigt behövas både en registrering och ett miljötillstånd, och för en panna på mindre än 1 MW behövs varken registrering eller tillstånd. Också avfallslagen tillämpas på förbränning av kadaver (AL 3 § 6 punkten). Kadavren förflyttas i förslutna eller täckta och täta transportkärl eller fordon. De ska förbrännas utan dröjsmål, och förbränningen ska vara så fullständig som möjligt. Om kadavren måste förvaras ska behållaren vara tät och försluten och ligga på tätt underlag.

Behållare och transportmedel ska rengöras, tvättas och desinfekteras efter varje användning. Däcken på ett fordon ska desinficeras till exempel med ryggspruta då fordonet lämnar samförbränningsanläggningen.

I biproduktförordningen delas förbränningsanläggningarna in i anläggningar med låg och hög kapacitet. En anläggning med låg kapacitet kan förbränna mindre än 50 kg/h och en anläggning med hög kapacitet mer än 50 kg/h. En anläggning med låg kapacitet räcker i allmänhet till för gårdarnas behov. I gårdens förbränningsanläggning kan man bränna hela kadaver av svin och fjäderfä, pälsdjur och fisk. Också kadaver av får, getter och nötkreatur kan brännas, men då ska förbränningsanläggningen ha en efterbränningsenhet. Om den värmeenergi som uppkommer i förbränningsanläggningen utnyttjas till exempel för uppvärmning är det frågan om en samförbränningsanläggning. Verksamhetskraven enligt biproduktförordningen är de samma för förbränningsanläggningar och samförbränningsanläggningar.

En förbränningsanläggning med låg kapacitet eller en samförbränningsanläggning ska planeras, byggas, utrustas och användas så, att temperaturen på förbränningsgaserna höjs på ett kontrollerat sätt till en temperatur på 850 °C i minst 2 sekunder eller 1 100 °C i 0,2 sekunder. Mätplatsen beror på apparaturen, men kan ske till exempel i öppningarna för tilläggsluft efter förbränningskammaren, från skorstenen eller från en av myndigheten godkänd representativ punkt i förbränningskammaren (inte från lågorna). Aktören ska för den godkännande myndigheten visa att brännugnen uppfyller temperaturkravet. I färdigköpta förbränningsanläggningar räcker de av tillverkaren garanterade resultaten från mätning av förbränningstemperaturen till för att verifiera villkoren för godkännande till denna del. Då det gäller en anläggning som köpts som begagnad ska aktören låta en utomstående sakkunnig mäta förbränningstemperaturen när kadaver bränns. En förutsättning för godkännande är ett bevis på att den erforderliga temperaturen uppnås. Askan ska samlas in i en försluten behållare och skickas till en godkänd avstjälningsplats.

Askan ska förvaras och transporteras så, att spridning av denna i miljön förhindras. Askan som uppstår vid en gårdsspecifik förbränningsanläggning eller en samförbränningsanläggning vid förbränning av kadaver som hör till biproduktkategori 2 kan av aktören spridas ut på de egna åkrarna eller levereras till en godkänd avstjälningsplats. Det är inte

tillåtet att använda askan för gödning av skog. Aska från förbränning av idisslare ska samlas in i en försluten märkt behållare och skickas till en godkänd avstjälningsplats.⁸⁰

I fråga om en förbränningsanläggning på minst 1 megawatt ska förutom det ovan nämnda också den så kallade PIPO-förordningen iakttas, dvs. statsrådets förordning om miljöskydds krav för medelstora energiproducerande enheter och energiproducerande anläggningar (1065/2017). För iakttagandet av PIPO-förordningen finns en separat anvisning som också innehåller information om registrering av och miljötillstånd för förbränningsanläggningar med en bränseleffekt på minst 1 megawatt⁸¹.

12.5 Skämt foder

Skämt foder ska lagras i ett torrgödsellager eller på ett tätt underlag. Plasten ska avlägsnas från balar med skämt foder. Skämt foder ska spridas ut på åkrar (användas som gödsel) eller levereras till en bearbetningsanläggning eller -plats som har tillstånd för detta. Skämt foder är avfall som inte kan bortskaffas genom att föra det till en skog eller någon annan plats i naturen. Stora mängder foder som är odugligt som djurföda kan ge upphov till luktolägenheter, näringsavrinning, skadedjurs- eller andra djurproblem samt en försämring av den allmänna trivseln. Av denna anledning ska skämt foder bortskaffas så snart som möjligt.

80 Godkännande av förbränningsanläggningar <https://www.ruokavirasto.fi/sv/odlare/djurhallning/doda-djur/godkannande-av-forbranningsanlaggningar/>

81 Anvisning: Statsrådets förordning om miljöskydds krav för medelstora energiproducerande enheter och energiproducerande anläggningar(1067/2017)

13 Avloppsvatten

Avloppsvatten från djurstall kan ingå i miljötillstånds- eller anmälningspliktig verksamhet, eller också tillämpas på detta bestämmelserna om hantering av fastighets specifikt avloppsvatten. Avloppsvattnet från djurstall kan avledas till reningsverkens avloppsnät eller bearbetas på fastigheterna.

I fråga om mängden tvättvatten från mjölkning och mjölkbehandling, tvättvatten från djurstall, regn- och dagvatten samt vatten från djurstallens personalrum har information samlats i en utredning om vatten som bildas inom husdjurshållning och på pälsfarmar⁸².

13.1 Integrerad behandling av avloppsvatten i miljötillståndet eller anmälan

Ansökan om miljötillstånd för och anmälan om djurstall ska innehålla en utredning om behandlingen av avloppsvatten (5 § i miljöskyddsförordningen 713/2014). Avloppsvattnet omfattar bland annat tvättvatten från mjölktrum, tvättrum från djurstall samt hushållsavloppsvatten från personalrum i djurstallet. Verksamhetsutövaren ska i tillståndsansökan eller anmälan ge adekvata redogörelser för mängden avlopps- och tvättvatten, skadliga substanser och kemikalier som detta innehåller samt lagringen, behandlingen och användningen av detta. I tillstånds- och anmälningsförfarandet för djurstall kontrolleras att allt tvätt- och avloppsvatten från djurstall behandlas i enlighet med de legislativa kraven. I tillståndet eller anmälningsbeslutet kan bestämmelser utfärdas om behandlingen av avloppsvatten vid var och en fastighet, eller avledningen eller leveransen av avloppsvattnet till en miljötillståndspliktig anläggning.

Om avloppsvatten levereras för behandling till en miljötillståndspliktig anläggning ska verksamhetsutövaren i samband med ansökan om miljötillstånd eller anmälan lägga fram ett gällande avtal mellan verksamhetsutövaren och anläggningen som behandlar avloppsvattnet. Miljötillståndsansökan eller anmälan ska gällande avloppsvattnet innehålla

⁸² Mängden av ensilageutlopp, tvättvatten och avloppsvatten från rastgårdar och avloppsvatten från pälsgårdar. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-119-6>

information omottagaren, antal tömningar per år, mängden avloppsvatten och avtalets giltighetstid.

Enligt 5 § i jord- och skogsbruksministeriets förordning om krav på miljöskydd för byggnader som understöds (266/2019) får avloppsvatten från toalett i djurstallets sociala utrymmen, liksom avfallsvatten och mjölk som på grund av djurens medicinering av hälsoskäl bör avlägnas, inte ledas till flytgödselbehållare eller urinbrunn.

13.2 Djurstall som inte är miljötillstånds- eller anmälningspliktigt

I fråga om djurstall som inte är miljötillstånds- eller anmälningspliktiga tillämpas på behandlingen av avloppsvatten de kommunala miljöskyddsföreskrifterna, miljöskyddslagen (16 kap. 238 §) samt statsrådets förordning om behandling av hushållsavloppsvatten i områden utanför avloppsnätet (157 /2017, avloppsvattenförordningen). Föreskrifter om den allmänna skyldigheten att rena detta avloppsvatten finns i 155 § i miljöskyddslagen. Bestämmelserna tillämpas på behandling och avledning av hushållsavloppsvatten, byggnader och upprätthållande av ett avloppsvattensystem.

Om fastigheten inte har anslutits till avloppsnätverket och det inte behövs ett miljötillstånd eller anmälningsbeslut för verksamheten ska avloppsvattnet avledas och behandlas så, att det inte ger upphov till en risk för förorening av miljön. Dessutom ska den valda behandlingsmetoden resultera i att miljöbelastningen minskar. Avloppsvatten från ett djurstall kan avledas i enlighet med ett avtal till vattenverkets avloppsnät eller levereras för behandling hos en separat anläggning för behandling av avloppsvatten. Enligt avtalet kan avledning av avloppsvatten till vattenverkets avloppssystem i vissa fall också kräva en förbehandling.

På behandlingen av avloppsvatten tillämpas 155 § i miljöskyddslagen där det föreskrivs att avloppsvattnet ska avledas och behandlas så att det inte uppstår risk för förorening av miljön, samt 156 b § där det föreskrivs om genomförande av reningskrav på basnivå.

13.3 Avloppsvatten från mjölkrum

Avloppsvatten från mjölkrummen är hushållsavloppsvatten (MSL 154 §). Avloppsvatten från mjölkrum omfattar tvättvatten från mjölkrummet, mjölkkrören, mjölkkningsstationen och gårdstanken. Det avloppsvatten från mjölkrum som tas upp i detta avsnitt omfattar inte tvättvatten eller toalettavloppsvatten från djurstallets personalrum.

Mängden tvättvatten från mjölkkrummet beror på antalet mjölkkor, mjölkkrörens längd, typen av mjölkkningsstation och dess storlek samt metoden som tillämpas för att tvätta gårdstanken. Tvättvattnet från mjölkkrum innehåller rester av desinfektionsmedel, tvättmedel och mjölk. Desinfektionsmedlets mängd och kvalitet samt tvättvattnets surhet beror på vilken tvättmetod som tillämpas. Desinfektionsmedel innehåller ofta klor. Tvättvattnet innehåller också fosfor som härstammar från fosfaterna i tvättmedlen. I försköljningen sköljs i genomsnitt cirka två liter mjölk per dygn ur rören och gårdstanken. Den gårdsspecifika vattenförbrukningen kan kontrolleras med hjälp av en mätare som installeras i mjölkkrummet. Den vattenförbrukning som krävs för olika mjölkkningsstationer och skrubbrar kan också utredas med anläggningsleverantören.

I 6 § i djurstallsförordningen föreskrivs att det tvättvatten från mjölkkrum i anmälningspliktiga djurstall som inte innehåller sanitetsvatten kan avledas till djurstallets urin- eller flytgödselbehållare, om tvättvattnet används för att gödsla åkrarna. Också då det gäller anmälningspliktiga djurstall kan samma förfarande tillämpas. Om tvättvattnet avleds till djurstallets urin- eller flytgödselbehållare får det inte innehålla miljöskadliga substanser. Den årliga mängden tvättvatten ska beaktas i dimensioneringen av urin- och flytgödselbehållaren. Om tvättvattnet avleds till en urin- och flytgödselbehållare och sprids ut på åkrarna bör det ha en gödslingsseffekt.

Om tvättvattnet från mjölkkrum behandlas vid ett reningsverk eller leds till vattenverkets avloppsnät ska endast fosforsnåla tvättmedel användas så att inte vattenverket belastas. Desinfektionsmedel ska användas endast efter behov. På grund av mjölkens höga biologiska syreförbrukning rekommenderas inte markfiltrering för avloppsvatten från mjölkkrum. De tvättmedel som används kan lätt kväva mikroorganismerna i filtret och försämra reningsverkets funktion.

I mjölkproduktionen bildas tidvis produktionsoduglig mjölk, till exempel antibiotika- och cellmjölk. Enligt biproduktförordningen får inte konsumtionsoduglig mjölk ledas till flytgödsel- eller urinbehållare, med andra ord ska mjölken samlas i en separat behållare. Obehandlad, konsumtionsoduglig mjölk kan spridas ut på marken, om den behöriga myndigheten (kommunveterinären) anser att den inte medför en risk för spridning av en allvarlig sjukdom⁸³. Alternativt ska mjölken behandlas i enlighet med lagstiftningen om avloppsvatten, till exempel genom att leverera den till ett reningsverk som har tillräcklig kapacitet.

83 EU:s biproduktförordning artikel 13 f

13.4 Tvättvatten från djurstall

Tvättvatten från utrymmena i ett djurstall där djuren hålls ska ledas till en flytgödsel- eller urinbehållare eller en separat tvättvattenbehållare och levereras vidare för behandling vid en anläggning som har miljötillstånd. Om tvättvattnet leds till en flytgödsel- eller urinbehållare ska mängden tvättvatten beaktas i dimensioneringen av behållaren. Om tvättvattnet levereras till en anläggning ska ett avtal om leveransen av tvättvatten också inkluderas i ansökan om miljötillstånd eller anmälan. Minimikravet är att avtalet ska innehålla information om mängden tvättvatten som levereras, leveransfrekvensen och avtalets giltighetstid. Förbrukningen av rent vatten kan minskas genom vattenåtervinning med exempelvis ett system för lagertvätt eller återvinningstvätt. Möjligheterna för återvinning av tvättvatten ska utredas i samband med tillståndsansökan eller anmälan.

Enligt 5 § i jord- och skogsbruksministeriets förordning om krav på miljöskydd för byggande som understöds (266/2019) ska tvätt- och desinficeringsvatten från fjäderfäbyggnader ledas till en vattentät sluten behållare, vars volym är minst fem kubikmeter.

13.5 Avloppsvatten från personalrum

I djurstall kan det finnas personalrum med duschrumb- och toalett. I stora djurstall kan personalrummen vara dimensionerade för många medarbetare. Behandlingen av tvättvatten från personalrum i ett anmälningspliktigt djurstall avgörs i samband med miljötillståndet eller anmälan. Om avloppsvattnet från personalrummen behandlas tillsammans med tvättvattnet från mjölkrummet ska behövliga föreskrifter ges i beslutet. Om fastigheten finns inom verksamhetsområdet för ett vattenverk ska lagen om vattentjänster iakttas (119/2001).

Duschvatten, köksvatten, tvättvatten och golvtvättvatten (*grått avloppsvatten*) från djurstallets personalrum ska behandlas på den kravnivå som fastställts i miljöskyddslagen. Föreskrifter om reningskrav på basnivå finns i MSL 154 b §.

Om toalettvatten (*svart avloppsvatten*) eller annat avloppsvatten som innehåller toalettavloppsvatten leds till djurstallets flytgödselbehållare resulterar det i att slammet i djurstallets flytgödselbehållare måste behandlas på samma sätt som slam från slamavskiljare i enlighet med kravnivån som fastställts i miljöskyddslagen (se avsnitt 15.5) innan vattnet sprids ut på åkrar. I praktiken utgör detta ett hinder för att leda svart avloppsvatten till djurstallets flytgödselbehållare. Om toalettvattnet från djurstallets personalrum behandlas tillsammans med avloppsvattnet från ekonomibyggnaden ska detta uppges i ansökan om miljötillstånd för eller anmälan om ett djurstall.

Om tvättvattnet från djurstallets mjölkrum, tvättvatten från djurstallsbyggnaderna eller grått vatten från djurstallets personalrum innehåller toalettavloppsvatten är det fråga om

i miljöskyddslagen avsett hushållsavloppsvatten som ska behandlas på ett sätt som uppfyller de legislativa kraven. Avloppsvattnet ska i detta fall ledas till vattenverkets avloppsvattensystem, en separat sluten behållare och levereras för behandling vid ett reningsverk som har miljötillstånd eller behandlas lokalt i fastighetens avloppsreningsverk.

Metoder för rening av avloppsvatten tas upp i handboken Avloppsvatten i glesbygdsområden – Lagstiftning och praxis⁸⁴.

13.6 Sedimenterat slam och slam från slutna tankar

Sedimenterat slam och slam från slutna tankar omfattar

- slam från djurstallsbyggnaderna och mjölkrummens avloppsvatten
- slam från toalettavloppsvatten (svart avloppsvatten)
- slam från personalrummens avloppsvatten (grått avloppsvatten)

På slam som uppstår i avloppsvatten, insamlingen och behandlingen av detta tillämpas avfallslagstiftningen.

Slutna tankar och tankar för sedimenterat slam dimensioneras enligt användningen och tömningsbehovet. Verksamhetsutövaren ska i tillståndsansökan eller anmälan lägga fram uppgifter om uppkomsten och behandlingen av slam från slutna behållare och från slamavskiljare. Bestämmelser om lagring och behandling av slam kan ges i beslutet. Om också sådant slam från slamavskiljare som kommer från andra platser behandlas på gården krävs ytterligare en utredning av huruvida det behövs ett miljötillstånd för behandlingen. Ett miljötillstånd kan behövas till exempel om man på verksamheten inte kan tillämpa 32 § i miljöskyddslagen gällande undantag från tillståndsplikten för vissa verksamheter som avser avfallsbehandling. Behovet av tillstånd har behandlats i guiden Puhdistamolietteen käyttö maataloudessa (Användning av slam från reningsverk inom jordbruk)⁸⁵.

84 Avloppsvatten i glesbygdsområden – Lagstiftning och praxis. Miljöministeriet 2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4766-1>

85 Puhdistamolietteen käyttö maataloudessa (Användning av slam från reningsverk inom jordbruk). Red. ProAgria Keskusten liitto 2013 (uppdaterad 2020). https://proagria.fi/sites/default/files/attachment/puhdistamolietteopas_2020_linkit_1.pdf

Avfallsinnehavaren (verksamhetsutövaren) ska ordna avfallstransporten av slam som uppstår i annat än personalrummens avloppsvatten samt utnyttjandet eller behandlingen av avfallet, om inte kommunen har ordnat detta. I tillstånds- och anmälningsförfarandet ska beaktande tas till bestämmelserna om detta i de kommunala avfallshanteringsföreskrifterna.

Krav har satts upp för utnyttjande av slam, även om det inom glesbygdsområden kan vara förnuftigt att behandla mjölkrummets tvättvatten, toalettavloppsvatten och bostadsavloppsvatten vid samma reningsverk. Livsmedelsverket godkänner gödselafabrikat och ger anvisningar om användningen av avloppsslam inom jordbruket⁸⁶. Avloppsslam får användas endast på odlingsmarker där man odlar exempelvis spannmål, sockerbetor, oljevaxter eller andra växter som inte används som livsmedel i färsk form, av vilka delen under mark inte äts eller som inte används som djurfoder.

På en gård kan man utan Livsmedelsverkets godkännande utföra kalkstabilisering, termofil rötning, mesofil rötning, kompostering eller termisk torkning av sedimenterat slam och avloppsslam, ifall avfallet kommer från den egna gården och verksamheten inte behöver miljötillstånd enligt miljöskyddslagen (JSMf 22/15) och detta är i enlighet med de kommunala avfallshanteringsbestämmelserna. Mesofil rötning kräver dock att slammet före eller efter rötningen hygieniseras, komposteras, termiskt torkas eller behandlas på något annat motsvarande sätt. Också slutprodukten ska i detta fall användas på den egna gården. Obehandlat sedimenterat slam och avloppsslam kan överlåtas för behandling till verksamhetsutövaren som för detta har ett miljötillstånd som avses i miljöskyddslagen. I detta fall krävs en kontroll av huruvida de kommunala avfallshanteringsföreskrifterna innehåller bestämmelser om utnyttjandet av slam som behandlats på ovan nämnda sätt, exempelvis för spridning på åkrar.

86 Användning av avloppsslam som gödselafabrikat <https://www.ruokavirasto.fi/sv/foretag/foder--och-godselbranscherna/godselfabrikat-och-verksamhet-inom-godselbranschen/godselmedel-och-godselfabrikat/atervunnet-naringsamne/anvandning-av-avloppsslam-som-godselfabrikat/>

14 Kemikaliehantering och -upplagring

I miljötillståndet eller anmälningsbeslutet kan bestämmelser ges om hanteringen och upplagringen av djurstallets kemikalier och avfallskemikalier. Hanteringen och lagringen av djurstallskemikalier som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsförfarandet kan styras genom enskilda beslut som den kommunala miljöskyddsmyndigheten kan meddela enligt motiveringen att det finns en risk för förorening av miljön (MSL 180 §). Ett enskilt föreläggande kan också enligt 125 § i avfallslagen meddelas för annat än tillståndspliktig verksamhet i syfte att förhindra nedskräpning eller ordna avfallshanteringen på behörigt sätt.

NTM-centralerna och de kommunala miljöskyddsmyndigheterna övervakar bestämmelserna om hantering och upplagring av kemikalier i miljötillstånden och anmälningsbesluten. Den kommunala miljöskyddsmyndigheten övervakar också registreringspliktiga verksamheter samt iakttagandet av de kommunala miljöskyddsföreskrifterna. Enligt 11 § i kemikalielagen (599/2013) övervakar NTM-centralerna och de kommunala miljöskyddsmyndigheterna vid tillsynen enligt miljöskyddslagen att föreskrifterna om förebyggande och avvärijande av miljöolägenheter som orsakas av kemikalier iakttas.

De kemikalier som används inom jordbruket omfattar bland annat bränslen, växtskyddsmedel, tvättmedel, avvattningsmedel, flugmedel, AIV-lösningar och konserveringsmedel för ensilage. Om dessa hanteras vårdslöst och i strid med anvisningarna eller lagras på fel sätt kan det leda till att jordmåns- och vattenföroreningar eller risk för dessa, eller negativa konsekvenser för avloppsverkets funktioner uppkommer. Verksamhetsutövaren är skyldig att ha beredskap för att förhindra olycksfall och exceptionella situationer som orsakas av kemikalier. Kemikalieläckage ska kunna tas tillvara så nära läckagepunkten som möjligt och med hjälp av en skyddsbassäng, invallning eller trösklar förhindra att kemikalierna sprids till andra avlopp än sådana som är avsedda för uppsamling av läckage.

De krav som i miljöskyddslagen sätts upp gällande förebyggande och begränsning av förorening och förbuden mot förorening av grundvattnet kan uppfyllas genom att iaktta kraven på upplagring och hantering av kemikalier i lagstiftningen om kemikaliesäkerhet. I hanteringen av kemikalier ska anvisningarna i kemikaliesäkerhetsmeddelandet och försäljningsemballaget iakttas. Direkt giftiga kemikalier ska lagras i ett låst utrymme eller i övrigt så, att inte obehöriga får tillgång till dessa. De förpackningar, kärl och cisterner som används vid upplagring av farliga kemikalier ska vara täta, i gott skick och planerade för

ändamålet och deras konstruktionsmaterial ska tåla verkningarna av kemikalierna. Förpackningar/kärl/cisterner som innehåller kemikalier ska placeras och kemikaliehanteringsplatserna byggas så, att ett eventuellt läckage inte sprider sig och läckaget kan tillvaratas. Förhindrande av att ett läckage sprider sig innebär i praktiken att man har olika bassängliknande konstruktioner för att kontrollera läckage, till exempel skydds-bassänger, lagerlokaler med bassänger och platser för hantering av kemikalier. För att förhindra förorening av mark och vatten ska konstruktioner för läckagehantering, golv i lagringsutrymmen för kemikalier och underlaget för platser där kemikalier hanteras vara tätt. Endast komprimerad mark kan inte betraktas som sådan tät konstruktion som krävs för läckagekontroll.

Hantering och upplagring av kemikalier ska undvikas inom klassificerade grundvattenområden och andra miljömässigt känsliga områden, till exempel strandzoner eller naturskyddsmässigt värdefulla områden. Om organiseringen av verksamheten eller andra vägande skäl kräver en placering på dessa områden ska man med tanke på konstruktioner och driftsteknik och genom effektiviserade åtgärder se till att verksamheten inte ger upphov till en risk för förorening av miljön.

Hanteringen och upplagringen av kemikalier samt det tekniska förverkligandet behandlas närmare i miljöförvaltningens anvisning *Hantering och upplagring av kemikalier på gårdar*⁸⁷.

87 Hantering och upplagring av kemikalier på gårdar: Anvisning till miljöskyddsmyndigheten <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-209-9>

KÄLLOR

Arbets- och näringsministeriet:

Biokaasuohjelmaa valmisteleavan työryhmän loppuraportti (Slutrapport från arbetsgruppen för beredning av ett biogasprogram), Arbets- och näringsministeriets publikationer 2020:3. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-482-2>

Evira:

Ohje tiloille raatojen säilytyksestä keräilyä varten (Anvisningar för gårdarna om förvaring av kadaver för insamling, Evira 2010. https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/viljelijat/elaintenpito/elainten-hyvinvointi/ohje_tiloille_raatojen_sailytyksesta_15009_2.pdf

Finlands Miljöcentral (SYKE):

Ravinteiden kierrätys alkutuotannossa ja sen vaikutukset vesien tilaan - KiertoVesi-hankkeen loppuraportti (Återvinning av näringsämnen i primärproduktionen och konsekvenserna av denna för vattendragens status – Slutrapport från projektet KiertoVesi), Finlands miljöcentrals rapporter 22/2019. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/304956>

Jord- och skogsbruksministeriet:

Keinoja orgaanisten lannoitevalmisteiden käytön edistämiseen (Metoder för att främja användningen av organiska gödselmedel), Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2019:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-941-8>

Maatalouden ammoniakkipäästöjen vähentäminen, viljelijäopas (Minskning av ammoniakutsläpp från jordbruk: handbok för odlare), Jord- och skogsbruksministeriet 2020. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161984>

Suomesta ravinteiden kierrätyksen mallimaa (Finland som modelland för återvinning av näringsämnen), Jord- och skogsbruksministeriets arbetsgrupp – promemoria 5/2011 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80830>

Toimintaohjelma maatalouden ammoniakkipäästöjen vähentämiseksi Suomessa (Handlingsprogram för minskning av ammoniakutsläpp från jordbruket i Finland), Jord- och skogsbruksministeriet, Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 1/2018 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-970-8>

Jord- och skogsbruksproducenternas Centralförbund, MTK:

Klimatfärdplan för jordbruket. Färdplan för minskning av utsläppen av växthusgaser från jordbruket i Finland. Jord- och skogsbruksproducenternas centralförbund MTK. https://www.mtk.fi/documents/20143/310288/MTK_Maatalouden_ilmastotiekartta_net.pdf/4c06a97a-c683-1280-65ba-f4666132621f?t=1597055521915

Kommunförbundet:

Utarbetande av miljöskyddsföreskrifter. Handbok för utarbetande av kommunala miljöskyddsföreskrifter <https://www.kommunforbundet.fi/publikationer/2019/2052-handbok-utarbetande-av-kommunala-miljoskyddsforeskrifter>

Miljöministeriet:

Anvisning om miljöskydd vid pälsdjursuppfödning, Miljöministeriet, Miljöförvaltningens anvisningar 2/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4811-8>

Anvisningar om miljötillsynen, Miljöförvaltningens anvisningar 2/2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4609-1>

Avloppsvatten i glesbygdsområden – Lagstiftning och praxis, Miljöministeriet 2017. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160431>

Handledning om övervakning av miljöskyddslagstiftningen 2014, Miljöförvaltningens anvisningar 9/2014. <http://hdl.handle.net/10138/153474>

Hantering och upplagring av farliga kemikalier på gårdar. Anvisning till miljöskyddsmyndigheten. Miljöministeriet 2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-209-9>

Hevostallityöryhmän raportti (Häststallsarbetsgruppens rapport), Miljöministeriet 2008. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10138/135620/Hevostallityöryhmän%20raportti.pdf?sequence=1>

Nationellt luftvårdsprogram 2030, Miljöministeriets publikationer 2019:7. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161508/Nationellt%20luftvardsprogram%202030.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rödlistade arter i Finland. Punainen kirja (Rödlistan) 2019. Miljöministeriet och Finlands miljöcentral 2019. <http://hdl.handle.net/10138/299501>

Motiva Oy:

Biokaasun tuotanto maatilalla (Biogasproduktion på gårdar), Motiva Oy, 2013.

https://www.motiva.fi/files/6958/Biokaasun_tuotanto_maatilalla.pdf

Naturresursinstitutet:

Igluja ja ternimaitoa: tuloksia InnoNauta –hankkeen vasikkatutkimuksista (Iglour och råmjölk: Resultat från kalvundersökningarna i projektet InnoNauta). MTT rapport 69.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-487-413-7>

Ilmastonmuutoksen hillintävaihtoehtojen ja –skenaarioiden tarkastelu maa- ja elintarviketaloudessa vuoteen 2030 (Granskning av alternativen och scenarierna för att dämpa klimatförändringen inom jordbruk och livsmedelsekonomi senast 2030). Forskning i naturresurser och bioekonomi 12/2015.

https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/485742/luke-luobio_12_2015.pdf

Kohti ravinteiden kierrätyksen läpimurtoa (Med genombrott i återvinningen av näringsämnen som mål), Forskning i naturresurser och bioekonomi 45/2017.

https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/540214/luke-luobio_45_2017.pdf?sequence=12&isAllowed=y

Lantabiokaasutuen toteuttamisvaihtoehdot (Alternativ för förverkligande av stöd för gödselbiogas), Forskning i naturresurser och bioekonomi 40/2019. https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/544244/luke-luobio_40_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lypsykarjanavetoiden ammoniakkipäästöjen nykytaso ja vähentämismenetelmät (Ammoniakutsläpp från mjölkkoladugårdar, dagens nivå och metoder för att minska utsläppen), Forskning i naturresurser och bioekonomi 53/2017.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-453-3>

Maanvaraisten tiivistettyjen varastoaltaiden rakentamisen täydentävät ohjeet (Kompletterande anvisningar om byggande av täta lagerbassänger på mark), Forskning i naturresurser och bioekonomi 76/2015. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/531518>

Mängden av ensilageutlopp, tvättvatten och avloppsvatten från rastgårdar och avloppsvatten från pälsgårdar (på finska). Naturresursinstitutet 2020.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-119-6>

Opas lihanautojen ympärivuotiseen ulkokasvatukseen (Handbok för uppfödning av slaktnötkreatur utomhus året om), MTT (senare Naturresursinstitutet), Jordbruk och livsmedelsekonomi 86. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/463403>

Sitra:

Ravinteiden kierron taloudellinen arvo ja mahdollisuudet Suomelle (Näringsämnes-återvinningens ekonomiska värde och möjligheter för Finland), Sitras utredningar 99, 2015.
<https://media.sitra.fi/2017/02/27174934/Selvityksia99-2.pdf>

Statens ekonomiska forskningscentral, VTT:

Hiilineutraali Suomi 2035 – Skenaariot ja vaikutusarviot (Klimatneutralt Finland 2035 – Scenarier och konsekvensbedömningar). VTT Technology 366.
<https://www.vttresearch.com/sites/default/files/pdf/technology/2020/T366.pdf>

Lindring av luktolägenheter i stora djurproduktionsenheter inom jordbruk.
VTT Pressmeddelanden 2323. <https://cris.vtt.fi/en/publications/hajuhaitan-vahentaminen-maatalouden-suurissa-elaintuotantoyksikoi>

Statistikcentralen:

Finlands växthusgasutsläpp 2019. De totala utsläppens utveckling enligt sektor. Statistikcentralen. https://www.stat.fi/til/khki/2019/khki_2019_2020-05-28_kat_001_fi.html

Valonia:

Haja-asutuksen sako- ja umpikaivolietteiden tilakäsittely ja käyttö maataloudessa (Sedimenterat slam och slam från slutna behållare, hantering på gårdar och användning inom jordbruk i glesbygdsområden). Guide för projektet Putsareista pellolle. Valonia 2014.
https://issuu.com/valonia.fi/docs/pupe-opas_151214

LÄNKAR

Användning av avloppsslam som gödselbrikat <https://www.ruokavirasto.fi/sv/foretag/foder--och-godselbranscherna/godselfabrikat-och-verksamhet-inom-godselbranschen/godselmedel-och-godselfabrikat/atervunnet-naringsamne/anvandning-av-avloppsslam-som-godselfabrikat/>

EU, Guidance on Interpretation of "Installation" and "Operator" for the Purposes of the IPPC Directive. http://ec.europa.eu/environment/archives/air/stationary/ippc/pdf/installation_guidance.pdf

Jord- och skogsbruksministeriets förordning om krav på miljöskydd för byggande som understöds <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2019/20190266>

Livsmedelsverket Användning av aska som gödselmedel <https://www.ruokavirasto.fi/sv/foretag/foder--och-godselbranscherna/godselfabrikat-och-verksamhet-inom-godselbranschen/godselmedel-och-godselfabrikat/atervunnet-naringsamne/anvandning-av-aska-som-godselmedel/>

Livsmedelsverket, Bortskaffande av döda djur genom nedgrävning <https://www.ruokavirasto.fi/sv/odlare/djurhallning/doda-djur/nedgravning/>

Livsmedelsverket, Godkännande av förbränningsanläggningar <https://www.ruokavirasto.fi/sv/odlare/djurhallning/doda-djur/godkannande-av-forbranningsanlaggningar/>

Livsmedelsverket, Tuotantoeläinten lannan poltto (Förbränning av naturgödsel från produktionsdjur) <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/elaintenpito/kuolleet-elaimet/lannan-poltto/>

LUKE, Dammsäkerhetsguide https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Vatten/Utnyttjande_av_vattenresurser/Dammar_och_dammsakerhet/Guide

LUKE, Kväve- och fosforbalansen: <https://www.luke.fi/ruokafakta/sv/akermarksvaxter/kvave-och-fosforbalansen/>

LUKE, Mängden av ensilageutlopp, tvättvatten och avloppsvatten från rastgårdar och avloppsvatten från pälsgårdar. <https://www.luke.fi/sv/projektit/nestemaara/>

LUKE, näringsräknare: <https://ravinnelaskuri.luke.fi/>

Materiaalitori www.materiaalitori.fi

Miljöministeriet, Finlands byggbestämmelsesamling <https://ym.fi/fi/rakentamismaaraykset>

Miljöministeriet, Hantering och upplagring av farliga kemikalier på gårdar:
Anvisning till miljöskyddsmyndigheten <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-209-9>

Miljöministeriet, Miljövårdsblanketter för jordbruket [https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Arendehantering_tillstand_och_miljokonsekvensbedomning/Blanketter/Miljovardsblanketter_for_jordbruket\(9629\)](https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Arendehantering_tillstand_och_miljokonsekvensbedomning/Blanketter/Miljovardsblanketter_for_jordbruket(9629))

Miljöministeriet, Oljeskyddsfonden <https://ym.fi/sv/oljeskyddsfonden>

Miljöministeriet. Produktgodkännande av byggprodukter <https://ym.fi/sv/byggprodukter>

Miljöministeriet, YVA-menettelyn keskeiset muutokset (Centrala förändringar i MKB-förfarandet). <https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7b8E9A768B-502E-4E5F-BAB6-90CFF6A348A5%7d/130188>

ProAgria Keskusten liitto, Puhdistamolietteen käyttö maataloudessa (Användning av slam från reningsverk inom jordbruket) https://proagria.fi/sites/default/files/attachment/puhdistamolieteopas_2020_linkit_1.pdf

Regionförvaltningens e-tjänst <https://sahkoinenasiointi.ahtp.fi/sv/>

SYKE:s karttjänster https://www.syke.fi/fi-FI/Avoim_tieto/Karttapalvelut

SYKE, Referensdokument eller BREF http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Paras_tekniikka_BAT/Referensdokument

SYKE, Vattenvårdsplanering och samarbete https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Vatten/%20Vattenskydd/Vattenvardsplanering_och_samarbete

VIPU-tjänsten <https://vipu.ruokavirasto.fi/login.jsp>

RÄTTSFALL

HFD:2015:168 <https://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/vuosikirjapaatokset/vuosikirjapaatos/1448019781824.html>

Vasa förvaltningsdomstol 19/0311/3 <https://www.edilex.fi/uutiset/60629>

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

ISBN: 978-952-361-404-8 PDF

ISSN: 2490-1024 PDF